

GŁOS NAUCZYCIELSKI

ROK LXXX

NR 6 ● 5 II 1997 r.

CENA 1 zł 40 gr

Fot. Jan Balana

Precyzja estetyka i ekonomia ruchu to jedno z zadań wychowania fizycznego zawarte w kolejnej części projektu podstaw programowych

— Jestem ofiarą niedoskonałości prawa i bezkarności wójta — twierdzi **STANISŁAW ORKOWSKI**, były dyrektor Szkoły Podstawowej w Białobłotach, w Kaliskiem. Uważa, że został odwołany ze stanowiska m.in. dlatego, że remontował szkołę nie korzystając z ulg firm zaprzyjaźnionych z wójtem Gizalek.

— Pan Orkowski musiał odejść, bo lekcewał swoich przełożonych i podwładnych — uważa wójt **WŁODZIMIERZ LEHMANN**. Nie mam swoich firm, a jeśli publicznie postawi mi takie zarzuty — spotkamy się na sali sądowej.

mił swoją decyzję i wyszedł. Byłemu dyrektorowi nie przedstawił powodów odwołania. W jego obronie wystąpiły wszystkie związki zawodowe, zarówno z ZNP, jak i „Solidarność”, co jest swego rodzaju ewenementem. Pod pretekstem w sprawie odwołania Orkowskiego podpisał się także komitet rodzicielski. *Zastugi pana Orkowskiego dla naszej szkoły są bardzo duże, dlatego nie możemy pozwolić na krzywdzącą nas wszystkich decyzję* — poinformowali zarząd gminy rodzice z Białobłotów.

Orkowski zwrócił się do sądu pracy o przywrócenie na stanowisko. Jego zdaniem przy odwołaniu nie został spełniony żaden z trzech warunków wymienionych w ustawie: negatywna ocena pracy, umotywowany wniosek rady pedagogicznej lub szczególnie uzasadniony przypadek. Były dyrektor uważa, że dla szkoły w Białobłotach zrobił więcej, niż musiał. Boazerie za pół darmo, klomby, trawniki — to wszystko jego dzieło. Już w 1992 roku jeden z poznańskich dzienników napisał o jego dokonaniach: „Najważniejsza rzecz — ludzka praca”.

Wójt przyznaje, że Orkowski był dobrym dyrektorem, potrafił zorganizować i zmobilizować ludzi do pracy na rzecz szkoły, ale jednocześnie zarzuca mu, że w ciągu pół roku wykorzystał cały budżet.

— Jednak najważniejszym powodem odwołania był autokratyczny tryb postępowania z nauczycielami — dodaje Lehmann. — Stosunki między ludzkie przekreślają jego dobrą robotę.

Orkowski przyznaje, że zawsze był zwolennikiem dyscypliny w szkole, ale w granicach rozsądku i z umiarem. Uważa, że pracownicy zmuszali go do zdecydowanych działań. Przypomina, że nie tak dawno jedna z nauczycielek, nadrabiając wielomiesięczne za-

Styczniowa gra o budżet państwa za nami. Ale to coroczne misterium, fascynująca dramaturgia wydarzeń, często ocierająca się o polityczny szantaż, nieoczekiwana zmiana ról oraz polaryzacja ocen tak naprawdę interesuje chyba tylko polityków, ekonomistów i dziennikarzy. Kilogramy liczb i wskaźników są na tyle nieczytelne, że nie przemawiają do wyobraźni. Aż do czasu, gdy gra o pieniądze zaczyna nabierać wymiaru osobistego. Tak jak w Koszalinie.

GRA PENSJAMI

LIDIA JASTRZĘBSKA

toczy się tam od 2 stycznia. Okazało się bowiem, że miasto... zapomniało o wypłacie pensji dla 1200 nauczycieli. Kiedy tuż po ósmej rano księgowe zapukały do kas Pomorskiego Banku Kredytowego dowiedziały się, że pieniędzy na kontach nie ma i najwcześniej mogą być 3 lub 6 stycznia. Po licznych interwencjach Krystyny Nowakowskiej, prezeski miejskiego Oddziału ZNP, pieniądze jednak znalazły się, zostały przebrane i tego samego dnia po południu odebrane z banku bocznymi drzwiami, bo już po dziewiątej bank został zamknięty dla klientów. Pensje można było tego dnia odebrać, ale wszelkie przelewy musiały poczekać dopiero do 6 stycznia.

Zatem w liście otwartym do prezydenta miasta 3 stycznia pani prezes upominała się w imieniu nauczycieli o wypłacenie ustawowych odsetek. List ten opublikowany został w lokalnej prasie i to dopiero wywołało lawinę wyjaśnień, sprostowań i oskarżeń, poczynawszy od rzecznika prasowego zarządu miasta. Oto rzecznik usiłował przerzucić winę na Ministerstwo Finansów, które — jak twierdził — nie przekazało miastu odpowiednich kwot. Na list ZNP i oskarżenie rzecznika zareagował w bardzo mocnych słowach wojewoda koszaliński, który napisał wprost: pan rzecznik kłamie. Wojewoda udowodnił, że urząd miasta dysponował pieniędzmi przekazanymi na subwencje oświatowe już w grudniu. Z kolei księgowy urzędu tłumaczył, że pieniądze w tym czasie nie było i miasto musiało zaciągnąć kredyt w banku, w ostatnim dniu ubiegłego roku. Dociekliwi dziennikarze wywyszli jednak, że władze miasta ulokowały grudniowe pieniądze na bankowej weekendowej niestandardyzowanej lokacie, co powinno przynieść zyski, bo weekend świąteczny mieliśmy długi.

Co jest prawdą i dlaczego pieniądze nie znalazły się na szkolnych kontach?

— Mogę tylko mówić o faktach — odpowiada w końcu stycznia Krystyna Nowakowska, mocno już zmęczona tym ciągiem wydarzeń i daniem jej do zrozumienia, że powinna się uspokoić. Wiem — dodaje — że pieniądze na subwencję oświatową były już w grudniu. Reszty nie mogę sprawdzić, ale nie mogę też pozwolić na to, by ktokolwiek kpił z nauczycieli. Naszymi pensjami toczy się jakaś gra, jednak jak dotąd żaden dodatkowy grosz z gminy na nauczycieli nie poszedł, choć władze o sobie pamiętają...

Do sprawy wrócimy niebawem.

**Ahoj! Miłośnicy morskich wieści
wznowiono wydawanie miesięcznika**

MORZE

Za jedyne 3 zł

Nie tylko hobbistów — Nie tylko dla żeglarzy
Wojenne floty morskie — Przygody i daleki świat

— Ahoj! MORZE — już w kioskach!

kup — zaprenumeruj sobie lub szkole.
tel/fax (0 22) 826 47 59, 826 73 18, 090 27 80 40
pl. Dąbrowskiego 1, 00-057 Warszawa

NIESZCZEGÓLNY SZCZEGÓLNY

MARIUSZ
KURZAJCZYK

Do otwartego konfliktu pomiędzy dyrektorem szkoły a wójtem po raz pierwszy doszło w listopadzie 1995 roku. Wprawdzie już wcześniej współpraca szkoły i gminy daleka była od ideału, ale dopiero przed dwoma laty dyrektor z Białobłotów jawnie wystąpił przeciwko władzom gminy. Zaczęło się od pisma w sprawie braku opłat, środków czystości, artykułów piśmienniczych dla nauczycieli oraz pism fachowych. Potem związki zawodowe — podobno z inspiracji Orkowskiego — zarzuciły zarządowi gminy Gizalek nieterminowe wypłaty wynagrodzeń. Publiczna krytyka nie mogła się podobać wójtowi, uważanemu przez niektórych za dobrego gospodarza. Gizalek jako druga gmina w Kaliskiem przejęła szkoły. Włodzimierz Lehmann uważa, że ta decyzja powstrzymała

dewastację placówek oświatowych, a później z każdym rokiem ich sytuacja się poprawiała. Zdaniem wójta kłopoty finansowe szkół są w dużej mierze spowodowane nieodpowiedzialną polityką finansową ich dyrektorów. W maju ubiegłego roku właśnie za nieprzebranie planu wydatków Orkowski otrzymał z gminy karę upomnienia. Miesiąc później został odwołany. Były dyrektor broni się mówiąc, że wójt dawał zbyt mało swobody szkole, wszystkie decyzje rezerwując dla siebie.

mobilizujący autokrata

Wójt odwołał Orkowskiego 21 czerwca 1996 roku, czyli na kilka dni przed rozpoczęciem wakacji. Zjawił się na zebraniu rady pedagogicznej, oznaj-

Jeśli w opinii ministra edukacji współpraca z ZNP układa się wręcz wzorowo, to zdaniem członków prezydium Zarządu Głównego Związku niestety wciąż pozostawia wiele do życzenia. Co gorsza, to na związkowców spada bodaj całe odium krytyki za te działania organów państwa, które w opinii społecznej pogarszają sytuację oświaty i jej pracowników. Mowa tu zresztą nie tylko o opóźnieniach, ale także o niekorzystnym dla edukacji interpretowaniu aktów prawnych, stwierdzili członkowie kierownictwa ZNP. I to właśnie zostało nader wyraźnie zaakcentowane podczas kolejnego, tym razem w siedzibie Związku spotkania ZNP — MEN.

W pewnym sensie „rozgrzewką” do tej związkowo-resortowej wymiany poglądów były wydarzenia ostatnich miesięcy, kiedy to najpierw prezentowane, a potem przyjmowane były plany likwidowania zadłużenia oświaty, wypłat zaległych zobowiązań wobec pracowników, wreszcie — projektu budżetu edukacji. Nie jest tajemnicą, że to, co z początku dla każdego było bezdyskusyjne i jednoznaczne, w efekcie końcowym nabierało nieco innego wyrazu. I między innymi takie przypadki przedstawiono podczas spotkania prezydium ZG ZNP poprzedzającego wizytę kierownictwa MEN.

Mówiono zatem o dodatkach mieszkaniowych, których wysokość ZNP nie satysfakcjonuje. Ministerstwo argumentuje, że ten akt wykonawczy należy już przyjąć, a dzieje się tak mimo braku uzgodnienia z ministrem finansów kwestii opodatkowania dodatku czy obciążenia go składką na ZUS, co zdaniem ZNP wprost wymusza jego podniesienie. Inna sprawa — zniżek kolejowych dla nauczycieli. Mimo że z powodów czysto finansowych w niektórych miejscowościach zniżki kolejowe nie są wykupywane we właściwych terminach, to jeszcze z MEN wychodzą, jak się okazało, pewne dokumenty i interpelacje, które uniemożliwiają jakiegokolwiek rozmowy z PKP na temat zniżek. Kolejna wątpliwość Związku, związana jest z przypadkami przesyłania kuratorom pieniędzy do wykorzystania w takim czasie, gdy już nie można ich wydać w sposób jak najwłaściwszy, najkorzystniejszy dla oświaty. A dzieje się to w trudnym dla edukacji czasie, który wymaga wręcz dmuchania na zimne — argumentowano podczas prezydijskiej dyskusji.

Przystawia ostrożność jest tym bardziej konieczna, jeśli z jednej strony zestawia się przykłady wskazujące na możliwą powściągliwość gmin w wypłacaniu niektórych należności, a z drugiej dążenie samorządów do takiego dysponowania subwencją oświatową, które niekoniecznie będzie zgodne z celami, jakie zakłada sobie ministerstwo. Przykładów na to dostarczyły wydarzenia w Malborku i w Koszalinie, w których samorząd subwencje oświatowe potraktował szczególnie niefrasobliwie. Nie bez powodu zatem prezes Związku w sprawie malborskiej wystosował pytanie do ministra finansów i nie bez zdziwienia też odnotowuje małą aktywność w tym względzie ministerstwa edukacji. Ministerstwa, które pierwsze powinno zareagować w sytuacji, gdy pieniądze przeznaczone na finansowanie oświaty traktowane bywają jako „chwilowa” pożyczka — zauważyli członkowie prezydium ZG ZNP. Jak więc widać przygotowania do spotkania z kierownictwem ministerstwa edukacji przebiegały w dość gorącej atmosferze i w takiej też rozpoczęło się spotkanie z ministrem i całym kierownictwem MEN.

Nie bez powodu zatem prezes Jan Zaciura witając gości podkreślił, że stosunki ZNP — MEN ocenia krytycznie. Zbyt rzadko spotykaliśmy się, by od razu wyjaśniać pojawiające się problemy, za małą energię w obronie „drużyny oświatowej” wykazał MEN, wciąż raczej ostrożnie reagował na niezgodne z interesem oświaty działaniem

Krzysztof Baszczyński zaznaczył, że ustawa mówi wyraźnie, iż jeśli jedna strona wyraża wolę negocjowania, to druga strona musi przystąpić do rozmów, tymczasem jego zdaniem MEN mnoży na tej drodze przeszkody. Prezes Zaciura podkreślił, że korespondencja trwająca od miesięcy, w tym deklaracja ZNP o gotowości podjęcia natychmiastowych rozmów czeka i... nic. Po trzecie — niepokoją opóźnienia resortu w przesłaniu do konsultacji materiałów reformy programowej. To, że publikuje je „Głos Nauczycielski” jest bardzo pomocne, ale najwyższy czas dopełnić wymogów formalnych. Można naturale wykoncypować sobie, że odpowiednie materiały prześle się do Związku w ostatniej chwili, zgodnie z ustawą wystąpi o konsultację w terminie 30 dni wiedząc i zakładając niejako z góry, że taka konsultacja będzie jedynie formalnością. Na taką dyskusję ze środowiskiem w tak fundamentalnej, jak reforma programowa, sprawie nie może być zgody. Tu prezes Jan Zaciura ostrzegł wręcz gości, że reforma z nami, środowiskiem — tak, reforma edukacji wbrew śro-

bieżności interpretacji prawa J. Wiatr dodał, że być może MEN będzie musiał szybko podjąć dyskusję z Ministerstwem Finansów, by oba urzędy mówiły jednym głosem, a nie wprowadzały zamieszania odmiennością rozumienia tych samych spraw. Samorząd jest suwerenny w zakresie przeznaczania środków, ale własnych — tak zamknął tę część dyskusji minister J. Wiatr.

Nie zgadzając się z zarzutem o umyślnym opóźnianiu przez MEN prac nad aktami wykonawczymi profesor podkreślił, że uzgodnienia międzyresortowe trwają za długo, na co jego urząd nie ma wpływu. Co do wypłaty podwyżek podkreślił zaś, że nie ma żadnych wątpliwości, iż pierwszego kwietnia nastąpi podwyżka wynagrodzenia. Natomiast w sprawie reformy programowej minister Wiatr zapewnił, że jest jego zamiarem przygotowanie wszystkich dokumentów i rozporządzeń tak, by weszła od 1 września. Wkrótce też przedstawi projekt reformy systemu szkolnego, choć to — jak dokumenty i projekty zawarte w strategii edukacyjnej przełożą się na poprawki do ustawy oświatowej — już zadecyduje Sejm przyszłej kadencji. Jedno na pewno jest dziś oczywiste — strategia ta będzie miała wymiar propozycji rządowej, ministerialnej i jako taka będzie przedmiotem konsultacji i dyskusji w środowisku.

Jednakże na większość pytań związanych z finansami i uzgodnieniami ZNP — MEN jak zwykle odpowiadał minister Kazimierz Dera. Podkreślając, że budżet na bieżący rok jest sukcesem oświaty — a w tym właśnie wielką rolę odegrał ZNP — zauważył, że tym razem o budżet oświaty ubiegali się obok nauczycieli i przedstawiciele innych zawodów życzyliwych oświacie. Edukacja i jej potrzeby miała tym razem wyjątkowo wielu sojuszników, a mimo to wypracowanie tego najważniejszego dla oświaty dokumentu wcale nie było takie łatwe. W tym miejscu wystąpienia pan wiceminister został poproszony o większą odwagę mówienia o tym wszystkim w terenie, w gminach...

Wiceminister Dera, podobnie jak jego szef, opóźnienia w pracach nad układami zbiorowymi tłumaczył nagłym zanikiem woli do takich rozmów u innych partnerów związkowych. Ministerstwo musi zatem rozmawiać z aż siedmioma chętnymi. Przy czym prawda jest taka, że dzisiaj nauczycielska „S” w odróżnieniu od swego stanowiska sprzed czterech lat, w ogóle nie ma chęci przystępowania do negocjacji układów.

Generalnie wiceminister Dera podkreślił wielką determinację MEN w przekonywaniu wszystkich swych partnerów, że subwencja oświatowa musi być wykorzystana na te cele, na które została zaplanowana. W związku z tym ministerstwo adresuje do samorządów kolejne pisma, przypominające na co przeznaczone mogą być subwencyjne środki. Zdaniem wiceministra, samorząd jest otwarty na uzgodnienia, a co najważniejsze, z reguły wyraża wolę większych wypłat niż proponowane przez stronę ministerialną. Jeśli natomiast idzie o oddłużenie oświaty, to Kazimierz Dera przyznał kolejny raz, że następuje ono etapami, a biorąc pod uwagę trudną sytuację finansową państwa, nie można liczyć, że wszystkie długi zostaną pokryte jednocześnie. Wiceminister Kazimierz Dera zapowiedział, że podczas najbliższej narady z kuratorami (20 lutego) ministerstwo chciałoby uzyskać swego rodzaju zestaw pytań i rozbieżności w interpretacji przepisów i dokumentów, i na tej podstawie opracować coś w rodzaju wytycznych i wykładni dokumentów, które są wciąż różnie interpretowane. W sprawie układów zbiorowych podkreślił, że ministerstwo podejmuje kroki, zgodnie z którymi do końca lutego wszystkie związki powinny się ostatecznie wypowiedzieć czy podejmą rozmowy, czy też nie.

Czy kolejne spotkanie kierownictwa MEN i ZNP wyjaśniło wszelkie wątpliwości? Trudno byłoby tak powiedzieć, raczej wyznaczyło kolejne tematy następnych rozmów. Złasko że zbliża się termin kolejnych tzw. konferencji uzgodnieniowych aktów wykonawczych do Karty Nauczyciela. Chociaż z pewnością podczas tego spotkania załatwiono jedną konkretną sprawę. Oto minister oficjalnie wręczył prezesowi Związku projekt podstaw programowych do konsultacji związkowych.

WOJCIECH SIERAKOWSKI

Z NAMI — TAK PRZECIWIW NAM — NIE!

niektórych samorządów — zauważył prezes Związku. Podkreślił również, że niepokojące może być to, że choć w sprawie statusu kuratorów obie strony występowały z początku razem, to w rezultacie w obronie ich niezależności ZNP pozostał sam. Pojawić się może zatem pytanie, czy ministerstwo nie usiłuje zmienić frontu? Zwłaszcza że niektórzy jego reprezentanci wyraźnie dawali do zrozumienia o takich możliwościach.

Jakie sprawy niepokoją najbardziej? Po pierwsze — kończy się sześciomiesięczny termin wydania zarządzeń wykonawczych do Karty Nauczyciela, a ponieważ nie ma gotowych projektów, to albo nie będą one przyjęte w terminie, albo resort będzie chciał narzucić ich ekspresową wręcz konsultację. Po drugie — prace nad układami zbiorowymi dla nauczycieli oraz układów dla pracowników nie będących nauczycielami tak się przeciągają, że można odnieść wrażenie, iż resort nie ma ochoty prowadzić tych negocjacji. Stanisław Rajski przypomniał więc, że w połowie ubiegłego roku strona ministerialna poinformowała ZNP, że prace nad układem-matką dla administracji i obsługi rozpoczną się w IV kwartale, rok się skończył, a wokół układu nic się nie wydarzyło.

dowisku — nie. Zwłaszcza że oprócz dyskusji projektu podstaw programowych wszyscy przecie oczekują odpowiedzi na pytanie, co dalej z dokumentami dotyczącymi strategii edukacyjnej.

Wśród pytań bardziej szczegółowych znalazły się także i te o wypłaty podwyżki płac, która przewidziana jest na pierwszego kwietnia (Bożena Dunajska) o ministerialne oddłużanie oświaty w sytuacji, gdy z województw dochodzą sygnały, że znów jest handel długami, o wsparcie kuratorów w konfliktach z samorządami, gdy te drugie niekiedy nawet nie udają, że liczą się z opinią kuratora (Anna Zalewska), jak będą realizowane wypłaty niedoszacowanych płac (K. Baszczyński). Na większość z nich odpowiedział zaś w tym dniu wiceminister Kazimierz Dera.

Biorąc pod uwagę, że z szefem MEN przybyli wszyscy jego zastępcy (wraz z rzecznikiem prasowym), można by przypuszczać, że profesor Jerzy Wiatr tym składem pragnął poczynić pewien ukłon w stronę partnera społecznego, ale jednocześnie być może chciał obu stronom wyłożyć podstawy swej polityki. Co się panu profesorowi z pewnością udało.

Minister Jerzy Wiatr podkreślając, że nigdy nie będzie tak, by propozycje, uwagi ZNP nie były brane pod uwagę, jednocześnie odrzucił krytykę jakoby pozostawił Związek bez wsparcia. W sprawie kuratorów złożył odnośną poprawkę w Radzie Ministrów, podobnie ubiegał się o wyższe nakłady na edukację, lecz gdy rząd podjął już decyzję, to minister jest zobowiązany ją reprezentować. Minister Wiatr — jak stwierdził — nigdy zatem nie dopuści, by on sam lub jego wiceministrowie podważali postanowienia rządu. Co do inkryminowanych gminnych decyzji w kwestii wykorzystania subwencji oświatowych, profesor nazwał je patologią, zatem z pewnością zastanowi się nad możliwością wszczęcia kroków przeciw decyzjom podjętym w Koszalinie. Część oświatowa subwencji jest święta i nie może być wykorzystana na inne cele, zaakcentował minister. Odnosząc się zaś do roz-

NIEUSTANNA PRENUMERATA

Jeśli nie zdążyłeś zaprenumerować „Głosu” w „Ruchu” lub na pocztę — możesz uczynić to u nas. Wpłać na konto redakcji: PBK SA III/O Warszawa nr 11101024-977269-2700-1-56 za jeden egzemplarz 1,59 zł wraz z opłatą pocztową, co łącznie wynosi 20,67 zł — jest to kwota na I kwartał 1997 roku. Otrzymasz kolejne numery „Głosu”. Na przekazie zaznacz — prenumerata. „Głos” przyjdzie do Ciebie pocztą.

Adres redakcji: ul. Juliana Smulikowskiego 6/8, 00-389 Warszawa.

Telefony: 826-34-20, 827-66-30, 828-13-55. Centrala: 826-10-11, Fax: 826-34-20

„GŁOS NAUCZYCIELSKI” redaguje zespół: Wojciech Sierakowski (red. naczelny), Lidia Jastrzębska (z-ca red. naczelnego), Maria Aulich, Jan Balana (fotoreporter), Halina Drachal (sekr. red.), Teresa Konarska, Danuta Kowalewska-Kujawska, Barbara Kozarska (kier. działu technicznego), Witold Salański, Joanna Skrobisz, Krystyna Strużyna (kier. działu edukacji i wychowania), Henryka Witalewska (kier. działu związkowego i interwencji), Alfred Zieliński (sekr. red.), Barbara Dziedziak (kier. działu administracji), Izabella Żabik (dział kolportażu i ogłoszeń), korekta — Ewa Krześniak, Zofia Rozum.

Współpracują: Lechosław Gawrecki, Krzysztof Karulak, Jerzy Korkozowicz, Jerzy Kraśniewski, Małgorzata Pomianowska, Wojciech J. Podgórski, Jan Rocki. Nakładem Wydawnictwa ZNP „Głos Nauczycielski”.

Dyrektor Wydawnictwa — Wojciech Sierakowski.

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów i zmiany tytułów, tekstów nie zamówionych nie zwracamy. Nadesłanie tekstu bez wypełnionego wykazu PIT-8 (druk Ministerstwa Finansów o należnościach podatkowych) będzie traktowane jako rezygnacja z honorarium.

Redakcja nie odpowiada za treść oraz skutki ogłoszeń i reklam.

Skład i łamanie komputerowe — redakcja. Kierownik fotostadu Włodzimierz Kozarski

Druk: Zakłady Graficzne „Tamka” SA. W-wa, ul. Tamka 3

NASZA SONDA

Dla nauczycieli z 40 województw rozpoczęły się już ferie zimowe. To, jak spędzą ów czas, nietrudno przewidzieć, gdyż zależy to przede wszystkim od grubości portfela, a belferski — wiadomo — jest wyjątkowo chudy. Tak więc większość z ponad 600 tys. nauczycieli może jedynie marzyć o indywidualnych wyjazdach w rodzinne góry, nie mówiąc już o austriackich czy szwajcarskich Alpach, gdzie zimowych atrakcji zażywa coraz więcej rodaków. Jak więc zamierzają spędzić ferie?

JAK SPĘDZAJĄ FERIE

NAUCZYCIELE ZE SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 3 W ŁODZI:

Ewa Woźniak zaplanowała krótki wyjazd z dziećmi do rodziny na wieś, aby zaczerpnęły świeżego powietrza i nie czuły się gorzej od tych kolegów, którym udało się pojechać na zimowiska. Po powrocie trochę czasu poświęci na własną edukację. Interesuje się również ekologią. Podczas ferii spotka się też z grupą uczniów, których przygotowuje do konkursu biologicznego.

Ewa Józwiak w tym roku mogła zaoferować swojemu synowi, jak również sobie, jedynie ślizgawkę... Obiecała, że całe dwa tygodnie spędzą razem na sportowo, jeżdżąc na łyżwach. Przrzekła też sobie, że na te dwa tygodnie zapomni o szkole, a czytać będzie jedynie to, co sprawi jej autentyczną przyjemność.

Panią Barbarę Kotynię również będzie można spotkać z dziećmi w parku lub na lodowisku w Łodzi. Wieczory natomiast zamierza spędzić na spotkaniach ze znajomymi oraz czytaniu książek.

NAUCZYCIELE ZE SZKOŁY PODSTAWOWEJ WE WSI PUSTELNIK (WOJ. SIEDLECKIE):

Pani Krystyna Piątek, dyrektor szkoły, twierdzi, że jej nauczyciele tak w ferie zimowe, jak i wakacje pracują społecznie na rzecz placówki, naprawiają zepsuty sprzęt, malują itp. Rzadko gdziekolwiek wyjeżdżają. Jak zwykle podczas ferii pani dyrektor będzie pilnowała szkoły oraz niedawno urządzonego przy pomocy gminy placu zabaw dla dzieci. Bardzo chciałaby na trzy dni wyrwać się do sędziwego ojca, do Kalisza.

Przez 43 lata pracy pani Barbara Urbaniak nigdy nie miała tyle pieniędzy, aby móc wyjechać z rodziną na wakacje lub ferie. I dziś również, kiedy kształcenie dzieci kosztuje, żyje od pożyczki do pożyczki. Spłata kredytu mieszkaniowego i czynsz pochłania ponad połowę jej pensji.

Renata Gromulska też będzie spłacać zaciągniętą niedawno pożyczkę na opłacenie czesnego w prywatnej szkole społeczno-ekonomicznej. Właśnie podczas ferii rozpoczyna w niej naukę.

Bolesław Nasitowski ten wolny od lekcji czas spędzi przy budowie własnego domu, który z powodu braku pieniędzy „kleci”, jak sam mówi, już 17 lat. Pracuje w szkole 43 lata i tylko jeden raz wyjechał na wczasy podczas wakacji, w ferie zimowe — nigdy. Każdy wolny grosz idzie na dom. Nie stać go na prenumeratę fachowych pism, ani potrzebnych do pracy książek. Nie rezygnuje jednak z marzeń, wciąż wierzy, że nadejdzie dzień, kiedy wprowadzi się do własnego domu i być może zobaczy Egipt...

NAUCZYCIELE ZE SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 26 W SOSNOWCU:

Zdaniem dyrektorki Henryki Woźniak, wiele lat temu nie było problemu z zagospodarowaniem ferii. Sporo zakładów pracy organizowało zimowiska i potrzebowało wychowawców. Niemal co roku jeździła z mężem również nauczycielem oraz dziećmi w góry „sprzedając” swój zimowy urlop. Obecnie niewiele przedsięwzięcia organizuje wyjazdy dla uczniów, a i te nieliczne nie chcą zatrudniać nauczycieli, wolą niedoświadczonych studentów, którym płać grosze. Tegoroczne ferie pani dyrektor przeznaczy na odrabianie zaległości administracyjno-biurowych i inne sprawy szkolne. O żadnym wyjeździe nie ma mowy. Większość nauczycieli ferie również spędzi w domu, część będzie miało wreszcie czas na wizyty u lekarzy, sprawy domowe, na przygotowanie konspektów pracy, ocen opisowych dla uczniów młodszych klas i inne prace.

Beata Balcerek podobnie jak jej koleżanki po fachu z innych szkół, zostanie z dziećmi w mieście. I tak jest od lat. Jediną atrakcją będą spotkania towarzyskie, które sobie w tym czasie zorganizują.

DYREKTORKA ZESPOŁU SZKÓŁ ZAWODOWYCH PRZY OHP WE WŁOCŁAWKU

Małgorzata Pietrzak część ferii poświęci szkole, musi bowiem uporządkować dokumentację oraz dopilnować drobnych napraw w salach lekcyjnych i na korytarzach. W najbliższą sobotę będzie bawić się na balu kamawałowym, zorganizowanym przez nauczycieli w jednej z włocławskich szkół średnich. Planuje również odwiedzić swoją przyjaciółkę w Bydgoszczy, dokąd pojedzie z dzieckiem. Przygotowała też parę specjalnych lektur na bezsenne noce...

IK

Pierwsze wypowiedzi nauczycieli na temat założeń nowych podstaw programowych

KŁOPOTY Z FIZYKĄ

ALEKSANDRA MIŁOSZ — nauczycielka fizyki w 50. LO im. Ruy Barbosa w Warszawie; 35 lat stażu pracy.

— Założenia zawarte w Podstawach Programowych fizyki są bardzo ogólne. Będą trudne do zrealizowania w obecnej strukturze szkolnictwa. Uważam, że gdyby w strukturze naszej oświaty były: klasy I—VI szkoły podstawowej, VII—IX gimnazjum (tutaj można dyskutować o nazwie) i równoległe szkoły (profilowane, czyli odpowiedniki obecnych przysposabiających do zawodu), dalej X—XII licea ogólne i profilowane — wówczas przygotowanie reformy byłoby prostsze.

Sądzę, że na przykład przesunięcie czasu na nauczanie fizyki ze szkoły podstawowej na rzecz średniej dałoby lepsze wyniki. Uczeń w szkole średniej jest o wiele lepiej przygotowany do odbioru treści z fizyki, mając opanowany w szerszym zakresie aparat matematyczny niezbędny do opisu jakościowego i ilościowego zjawisk fizycznych. Trzeba też brać pod uwagę rozwój ogólny i intelektualny dziecka, jego dojrzałość emocjonalną i w pewnym sensie społeczną. To wszystko rzutuje na wyniki nauczania. Już w szkole podstawowej nagminnie jest udzielanie korepetycji, co w moim przekonaniu oznacza, że dzieci nie są w stanie sprostać stawianym im wymaganiom. Rozpoczynając naukę swojego przedmiotu w klasach pierwszych liceum, praktycznie muszę zaczynać od zera. Dlatego jestem zwolenniczką krańcowych rozstrzygnięć do nauczania podstaw pod kątem propedeutycznym i to w klasach VII—VIII, zaś pełne wyodrębnienie fizyki jako przedmiotu następowałoby w szkole średniej.

Chciałabym także zwrócić uwagę na pewne etapy przygotowania reformy, które moim zdaniem są niezbędne, by całe przedsięwzięcie spełniło oczekiwania. Najpierw powinno się określić i przebadać pojęcia użyteczne w dydaktyce, następnie zaś wykorzystać wyniki badań z ogólnych teorii uczenia się i z badań nad pamięcią. Trzeba przeprowadzić badania porównawcze nad sposobem rozwiązywania problemów przez dzieci i młodzież, nad rozumieniem przez nich pojęć abstrakcyjnych, przebadac użyteczność różnych strategii nauczania, opracować doświadczenia, demonstracje, programy specjalne do celów dydaktycznych. Starannie opracować programy nauczania i podręczniki dostosowane do różnego wieku uczniów i do ich różnych zainteresowań, a także metody korzystania z nowych mediów (np. Internet). Dalej — zapewnić środki na pomoce dydaktyczne, dokładnie przeanalizować trudności, na jakie napotyka uczeń, by uniknąć budowania programów i pisanie podręczników opartych na „pobożnych życzeniach”.

ZRÓŻNICOWAĆ POZIOMY

WŁADYSŁAW WŁODARSKI — nauczyciel matematyki, dyrektor 50. LO im. Ruy Barbosa w Warszawie; 18 lat stażu pracy.

— Uważam, że do pewnego czasu program matematyki z lat siedemdziesiątych spełniał swoją rolę i był całkiem dobry. Jednak wraz ze skróceniem tygodnia pracy zaczęto wykreślać pewne treści, ponieważ brakowało godzin do porządnej ich realizacji. Zwracam uwagę na to, bo w wyniku tego typu działań powstało coś, co właśnie stanowi zlepek haseł.

OPÓŹNIONE WYPŁATY

Zarząd Oddziału ZNP w Koszalinie z oburzeniem przyjął fakt opóźnienia wypłaty wynagrodzenia nauczycielom z placówek oświatowo-wychowawczych Koszalina. 2.01.1997 r. rano na kontaktach bankowych szkół nie było pieniędzy na płace nauczycieli, przelano je później, po licznych interwencjach, w tym — interwencji prezesa Zarządu Oddziału ZNP w wiceprezydenta Mikołaja Kobusa. Z kilkudniowym opóźnieniem otrzymali swoje pensje nauczyciele posiadający konta osobiste.

Nieprzekonywające dla nas jest wyjaśnienie

nie rzecznika prasowego Zarządu Miasta Koszalina Roberta Grabowskiego („Głos Pomorza” z 6.01.1997 r.), który opóźnienie wypłat nauczycielom tłumaczy nieprzekazaniem przez Ministerstwo Finansów 6,1 mln zł udziału gminy w dochodach od osób fizycznych i koniecznością zaciągnięcia kredytu bankowego. Z posiadanych przez nas informacji z Ministerstwa Finansów wynika, że subwencję na styczniowe płace nauczycieli miasto otrzymało w grudniu ub. roku.

Zarząd Oddziału ZNP w Koszalinie kategorycznie wnioskuję o wypłacanie poborów na-

uczycielom zgodnie z obowiązującymi przepisami (w tym terminowe przelewanie na konta osobiste); wypłacenie ustawowych odsetek wszystkim nauczycielom, którzy z opóźnieniem musieli pobierać wynagrodzenie za styczeń ze swoich kont osobistych.

Niepokoń nas również fakt dobrego samopoczucia przedstawicieli Urzędu Miasta. Być może decydenci z Urzędu Miejskiego, nie rozumiejąc obaw nauczycieli, którzy już na samym początku drugiego roku prowadzenia oświaty przez samorząd przeżywali stresy związane z opóźnieniem wypłaty poborów.

(opr. M.S.)

KRYSZYNA NOWAKOWSKA
prezes
Zarządu Oddziału ZNP

LIST OTWARTY do Prezydenta Miasta Koszalina

Związek Nauczycielstwa Polskiego Zarząd Oddziału i Międzyzakładowa Komisja Pracowników Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” w Koszalinie wyrażają zdecydowany protest przeciwko sposobowi traktowania nas przez władze Urzędu Miejskiego w Koszalinie.

W minionym roku wiele razy doświadczyliśmy zachowań noszących znamiona arogancji władzy. Wymienić tu należy m.in. — mimo naszego przygotowania — długotrwałe, jałowe, pełne sloganów, nie przynoszące konkretnych efektów negocjacje dotyczące np.:

1. Zasady sposobu współdziałania z oświatowymi związkami zawodowymi.
2. Kryteriów i zasad podwyższania wynagrodzenia zasadniczego dyrektorom szkół.
3. Zaplanowania w budżecie miasta na 1997 rok środków własnych gminy na wynagrodzenia nauczycieli.
4. Sfinalizowania umowy w zakresie partycypowania w kosztach obsługi wspólnej działalności socjalnej dla nauczycieli emerytów.

Mimo wspólnego ustnego przyjęcia wielu uzgodnień np. dotyczących realizacji unormowań wynikających z ustawy o związkach zawodowych, ustawy o funduszu świadczeń socjalnych, udziału przedstawicieli związków w naradach z dyrektorami placówek oświatowo-wychowawczych itd. — nie realizując się ich, lekceważąc w ten sposób związki zawodowe i utrudniając im działalność ustawową i statutową (obronną, normatywną i partycypacyjną) — związaną z prawem zajmowania stanowiska wobec pracodawcy i organu samorządu w sprawach dotyczących zbiorowych interesów i praw pracowników.

Ostatnio przykładem arogancji było niezaprośzenie nas na spotkanie z dyrektorami szkół w dniu 15.01.1997 r., podczas którego omawiano m.in. problemy związane z budżetem oświaty, placami nauczycieli w 1997 r. normami zatrudnienia administracji i obsługi w szkołach, propozycjami różnych „ulepszeń” — a więc istotne dla oświatowych związków zawodowych reprezentujących zbiorowe interesy pracowników (o czym dowiedzieliśmy się częściowo z prasy i od niektórych obecnych dyrektorów szkół — wcale nie „donosicieli”). Z oburzeniem przeczytaliśmy w „Głosie Pomorza” z 16.01.1997 r., że Pan Wiceprezydent Mikołaj Kobus porównuje narady z dyrektorami szkół do organizowania swoich domowych przyjęć i zaprasza na nie tylko imiennie „swoich” gości, zapominając o związkach zawodowych, prasie itp. Doskonale wiemy wszyscy, że zdecydowana większość koszańskich szkół prowadzona jest przez samorząd, nie jest więc prywatną własnością Pana Kobusa. Obawiamy się, że praktyką Urzędu Miejskiego stanie się organizowanie tajnych „operatywek” z narzucaniem dyrektorom szkół złe pojętej „lojalności” i poszukiwanie tzw. donosicieli — co złe wielu z nas się kojarzy.

Wyrażając swoją dezaprobatę wobec przedstawionych zjawisk — oświatowe związki zawodowe mają jeszcze nadzieję, że w 1997 r. współpraca między reprezentującymi Zarząd Miasta przedstawicielami a nami poprawi się dla dobra koszańskiej oświaty i jej pracowników.

Podpisał
prezes ZO ZNP i przewodnicząca
Komisji Międzyzakładowej w Koszalinie
Koszalin 21.01.1997 r.

20 stycznia 1997 r. zmarła

Kol. MARIANNA MAŃKO

wieloletnia nauczycielka Zespołu Szkół Rolniczych w Wołowie woj. wrocławskie.

Po przejściu na emeryturę wróciła do rodzinnego Sokołowa Podlaskiego. Zasłużony działacz ZNP. Odznaczona Złotą Odznaką ZNP w 1995 r. Prawdziwy przyjaciel młodzieży.

W zmarłej tracimy serdeczną koleżankę, czynną działaczkę Sekcji Emerytów przy Zarządzie Oddziału ZNP w Sokołowie Podlaskim.

Z rodziną Koleżanki łączą się w bólu

Zarząd Oddziału, Sekcja Emerytów i Rencistów
oraz Komisja Historyczna ZNP w Sokołowie Podlaskim

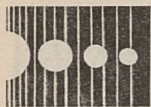
Koledze Prezesowi
Zarządu Okręgu ZNP
w Radomiu

EDMUNDOWI
BOROWIECKIEMU

wyrazy współczucia z powodu śmierci

MATKI

składa
Zarząd Główny ZNP

ZE STR. 1

niedbania z dnia na dzień wystawiła 340 ocen! Osoba pełniąca obecnie obowiązki dyrektora nie zauważyła w pracach klasowych z matematyki 200 błędów ortograficznych, choć ma obowiązek zwracać na nie uwagę. Kiedyś grono pedagogiczne popierało Orkowskiego w sporach z zarządem gminy. Przed kilkoma laty jedna z nauczycielek napisała do wójta: **Dyrektor jest zapobiegliwy, wymagający, konsekwentny, nieraz może zbyt surowy, ale obiektywny, jako człowiek — uczciwy.** Jednak obecnie należy do największych krytyków Orkowskiego. — Ta pani rozwiązywała krzyżówki na lekcjach, a oceny wystawiała „z kapelusza”, więc musiałem interweniować — tłumaczy zmianę opinii o sobie były dyrektor.

mercedes wójta

W styczniu 1995 roku oddział ZNP i „S” nauczycielska z Gizalek poprosili ministra edukacji, Aleksandra Łuczaka o interwencję w sprawie działań zarządu gminy, który **systematycznie doprowadza do poniżenia i upadku oświaty.** Nauczyciele skarżyli się, że wójt spóźnia się z wypłatą wynagrodzeń, a pieniądze wydaje **na utrzymanie swojego mercedesa**

NIESZCZEGÓLNY SZCZEGÓLNY

i liczne wyjazdy. Potwierdza to Orkowski, według którego wójt, zamiast zajmować się sprawami gminy, jeździ za granicę.

— Współpracujemy z zagranicznymi szkołami, a dzięki wójtowi nasze dzieci były w Niemczech — wyraża przekonanie nowa dyrektorka białobłockiej podstawówki **Lilla Deleszkiewicz.**

— Należy ocenić dążenia gminy Gizalki do Europy, ale trzeba postawić pytanie, czy nie ma pilniejszych wydatków — replikuje Orkowski, dla którego kontakty wójta z zagranicą, to przede wszystkim huczne i wystawne przyjęcia. W Urzędzie Gminy w Gizalkach wisi oprawione w ramkę podziękowanie: **We wdzięcznej pamięci naszej pozostanie wspaniałomyślny gest oddania nam do dyspozycji autokaru na cztero-dniową wycieczkę do Zakopanego.** List podpisał przewodniczący samorządu szkolnego i dyrektorsko w Żegocinie. Nic więc dziwnego, że po takich wyrazach hołdu szefów innych szkół, postawa dyrektora z Białobłotów mogła wywołać u wójta uporczywe swędzenie i odręty. Tym bardziej że nowa pani dyrektor chwali wójta.

— Gmina pomagała nam w remontach, a niebawem będziemy budować sanitariaty i salę gimnastyczną, bo zajęcia odbywają się w klasie — mówi Lilla Deleszkiewicz i dodaje, że na zakończenie podyplomowej szkoły menedżerów oświaty zamierza napisać pracę na temat budowy sali gimnastycznej w wiejskiej szkole.

Stanisław Orkowski ma — rzecz jasna — odmienne zdanie na temat wójta. W piśmie do MEN-u wspomina, że większość prac remontowych musiał organizować i wykonywać przy pomocy rodziców, zaoszczędzając w budżecie gminy znaczne sumy. Były dyrektor uważa, że takie działania nie podobają się wójtowi, który nie mógł wprowadzać swoich firm i tracił na ewentualnych korzyściach od wykonawców.

Włodzimierz Lehmann z kolei twierdzi, że bez pomocy gminy były dyrektor nie zrobiłby nic, bo przecież żużel na boisko czy farby ktoś musiał kupić. — To pan Orkowski miał swojego malarza i stolarza, bo mnie obowiązuje ustawa o zamówieniach publicznych — broni się przed zarzutem.

rusycysta matematykiem

Już po odejściu ze stanowiska we wrześniu ubr. Stanisław Orkowski napisał list do ministra edukacji, w którym zwrócił się o uzupełnienie przepisów wykonawczych, dotyczących odwołania dyrektorów szkół. Przepis mówiący o dymisji z powodów „szczególnie uzasadnionych” można — jego zdaniem — dowolnie interpretować

pozbywając się niewygodnych dla władzy osób. Zdaniem dyrektora Wydziału Organizacji i Kadr MEN — **Lecha Wawrzyniaka** ustawodawca nie przewidział delegacji ustawowej dla ministra, stąd wydanie przepisów wykonawczych do tego przepisu nie jest możliwe.

We wrześniu ubr. odbyły się wybory do Związku Nauczycielstwa Polskiego w Białobłotach. W tajnym głosowaniu Orkowski został wybrany szefem ogniska. Były dyrektor uważa, że nadal większość nauczycieli i pracowników szkoły w Białobłotach to jego zwolennicy, ale boją się o tym mówić publicznie. Jego zdaniem podział grona pedagogicznego, który jest efektem prywaty pani Deleszkiewicz, źle wpływa na zachowanie i morale uczniów.

— Za moich rządów nauczyciele nie boją się odezwać i krytykować, co za czasów pana Orkowskiego nie było możliwe — oznajmia na to pani dyrektor.

Tymczasem Orkowski daje do zrozumienia, że wypowiedzi pani Lilli są elementem nagonki na jego osobę.

— Od razu pokazała, kto tu rządzi — żali się Orkowski. — Dała mi ledwie jedną godzinę nadliczbową, tworząc na siłę pół etatu dla innego nauczyciela. Jego zdaniem złośliwe działania nowej dyrektorki spowodowały, że wraz z żoną także nauczycielką z Białobłotów tracą rocznie co najmniej 2,5 tysiąca złotych. Zresztą lista zarzutów pod jej adresem jest długa: absolwentka filologii rosyjskiej uczy matematyki i fizyki;

w 18 godzinach katechetyki mieści się czas spędzony w świetlicy, co jest niezgodne z prawem; plan zajęć jest kuriozalny, bo lekcje wf-u następują dzień po dniu, a nawet godzina po godzinie; osoba bez kwalifikacji uczy w szkole języka angielskiego.

Dyrektorka uważa, że wszystkie oskarżenia są wyssane z palca. Na przykład niekompetentna nauczycielka matematyki studiuje ten przedmiot na WAM w Poznaniu, a została zatrudniona, bo nie udało się znaleźć kogoś z kwalifikacjami.

— Musiałam kogoś wziąć, bo na dwa tygodnie przed rozpoczęciem roku szkolnego osoba, która miała u nas pracować, znalazła pracę w Pleszewie — tłumaczy Deleszkiewicz. — Natomiast nauczycielka angielskiego jest pracownikiem Gminnego Centrum Kultury, któremu tylko udostępniamy salę.

W sprawie planu lekcji dyrektorka przyznaje, że nie ma wielkiego doświadczenia, stąd konsultowała się w tej sprawie z delegaturą kuratorium. Poza tym lekcje musi dostosować do dzieci dojeżdżających autobusem.

— Godziny nadliczbowe staram się przydzielać sprawiedliwie, a za czasów pana Orkowskiego wcale nie były dzielone równo — przypomina. — Mam powody, żeby być wobec niego złośliwa, ale nie jestem.

— Zostały mi dwa lata do emerytury, a ona powiedziała, że jak mi się nie podoba, to mogę odejść — twierdzi Orkowski.

Pan Stanisław przyznaje, że w razie pozytywnej decyzji sądu pracy chętnie obejmie dawne stanowisko i będzie to traktował jako akt sprawiedliwości. Także Włodzimierz Lehmann widzi możliwość powrotu Orkowskiego. W tym roku odbędzie się konkurs na dyrektora szkoły, wystarczy tylko wystartować i wygrać.

Ale czy będzie musiał? Problem zwalniania dyrektorów szkół z artykułu mówiącego o szczególnie uzasadnionych przypadkach, Departament Prawny MEN wyjaśnił jednoznacznie (p. „Głos Nauczycielski” 1997/3): zaistniałe przyczyny muszą być „szczególne” i nie podlegają swobodnej ocenie organu odwołującego. Ponadto, odwołanie musi zawierać uzasadnienie wskazujące przyczyny odwołania...

Obydwa warunki w przypadku Stanisława Orkowskiego nie zostały dotrzymane, a więc istnieją pełne podstawy do stwierdzenia nieważności uchwały, jako że złamano prawo. Wójt Lehmann zapewne nie ustąpi, zatem decyzję podejmie wkrótce Sąd Pracy w Pleszewie, do którego odwołał się zwolniony dyrektor.

MARIUSZ KURZAJCZYK

Ameryki doświadczamy w Polsce na co dzień. Wystarczy włączyć telewizor czy wyjść na ulicę, która pstrzy się od anglojęzycznych reklam i szyldów, od biznesmenów z komórkowymi telefonami w ręku. Dla jednych oznacza to otwarcie się Polski na świat, dla innych — poważne zagrożenie dla naszej tożsamości. Coraz więcej osób twierdzi, że wszystko co złe — postawy konsumpcyjne, narkomania, wzrost przestępczości, przemoc, brutalizacja i komercjalizacja życia — przyplęnęło do nas zza oceanu.

A co na ten temat myślą młodzi? Jak postrzegają wszechobecność USA w Polsce i co rozumieją przez amerykanizację życia? Oto opinie i refleksje studentów warszawskich uczelni.

AMERYKAŃSKI SMAK

Kamila (UW): Amerykanizacji poddajemy się z lubością. Skoro świt biegniemy do pobliskiego shopu, aby kupić kilka polskich produktów z napisem „prawdziwy amerykański smak”. W południe wychodzimy z przyjaciółmi na lunch. W ciągu dnia lubimy wpaść do Mc Donalds’a, Burger King’a lub Pizza Hut na małe co nieco, czyli „dwa w jednym” lub na zwykłą kanapkę zwaną sandwiczem. Wieczorem odpoczywamy w najlepszym amerykańskim stylu. Ci, którym po ciężkim dniu pracy zostało trochę energii, biegną do któregoś z fitness club. Inni gonią do pubów, gdzie można już skorzystać z happy hours (godziny, w których obowiązuje bonifikata) lub do kawiarni. Coraz częściej kelnerzy podają w nich menu sporządzone w języku angielskim, a jedynym polskim akcentem jest w nim następujący po cyfrach skrót „ZŁ”. Amatorzy talk show i mydlanych oper zaopatrując się uprzednio w wielosmakowe chipsy — nie chrupki, pozostają w domach, aby do woli delektować się jednym i drugim. Przed spaniem dobrze jest wziąć shower (prysznic) używając do tego koniecznej mydła w płynie i rzecz jasna — poczytać coś z amerykańskiej serii „Uwierz w moc, która jest w tobie”.

Grzegorz (ASP): Ja bym nie lekceważył tego typu literatury. Sporo jest w niej szmiry, ale również wartościowych książek, w których młody człowiek znajduje wiele prostych odpowiedzi na nurtujące go pytania. Myślę, że najcenniejsza w nich jest próba przekonania czytelnika, że każdy człowiek ma prawo do życiowej satysfakcji, do wielokrotnych prób, niezależnie od wieku i dotychczasowych porażek. Zgadza się z Leopoldem Tyrmandem, że cennym wkładem Ameryki w europejską mentalność jest powszechna wiara w to, że zawsze wszystko można zacząć od nowa. Z parapsychologicznych wydawnictw amerykańskich sporo można dowiedzieć się o samorozwoju, o tym, jak wiele w naszym życiu zależy od nas samych. Przekonały się o tym nasze panie, które z radością przyjęły amerykański styl biznes women — kobiety wykształconej, zadbanej, niezależnej.

Agnieszka (SGH): Zgoda. Ale niestety większość, szczególnie młodych dziewcząt, woli się upodobnić do lansowanej przez amerykańskie filmy i reklamy seksownej, silikonowej blondynki. Ich zdaniem, wystarczy tylko dać się tu i ówdzie „wypchnąć” gąbką, aby zostać wziętą modelką, aktorką, w ostateczności przyjaciółką milionera.

Grzegorz: Nadmiar amerykańskiej tandety w polskim kinie i TV nie wyjdzie naszym nastolatkom na dobre. Królująca w tych filmach przemoc i wszechobecna krew powoduje — o czym mówią kroniki policyjne — że zabijanie, rabunek, staje się dla nich niemal doskonałą zabawą. Uczniowie, szczególnie z zawodówek, chętnie chodzą na te filmy, ponieważ nie wymagają one myślenia, nie skłaniają do refleksji, to jest coś takiego jak bezmyślne żucie gumy.

Agnieszka: Pewnym niebezpieczeństwem jest też typowy dla Ameryki i przenoszony na nasz grunt, także za sprawą kinematografii, etos człowieka sukcesu: zamożnego, urodziwego, wysportowanego. Niemożność sprostaną takiemu ideałowi rodzi u wielu ludzi frustrację. Natomiast warta naśladowania jest troska Amerykanów o zdrowie, systematyczne uprawianie sportu, estetyczny wygląd, dla którego ogromne znaczenie ma stan uzębienia, do czego wielu Polaków nie przywiązuje wagi.

Kamila: Nie przesadzajmy. Ambitny widz również znajdzie coś dla siebie w amerykańskim kinie, ot choćby mający ogromną widownię film „Stowarzyszenie umarłych poetów”. Z lekkiego repertuaru dziewczęta niezależnie od intelektualnych aspiracji, chętnie oglądają „Beverly Hills 90210”, podpatrują zachowania amerykańskiej młodzieży. Wiem, że nastolatki czerpią z niego pomysły, czym np. przyozdobić swój pokój, jak się ubrać czy umalować.

Grzegorz: — A skoro już mowa o strojach, to uważam, że to nasze otwarcie się na świat i Amerykę, ożywiło nieco szarość naszych ulic. Rodacy ubierają się odważniej, w sposób zindywidualizowany i bardziej zróżnicowany pod względem tak materii, jak i barwy. Czasem jednak wydaje mi się, że ważniejsze zaczyna być „zewnątrze”, a nie wewnątrz człowieka. Coraz częściej — na modłę zachodnią — ocenia się ludzi według stanu posiadania.

Odnoszę też wrażenie, że obok mnie jest coraz więcej ludzi, a coraz mniej człowieka. Zaoceaniczne wpływy powodują również komercjalizację niemal wszystkich dziedzin życia, w tym sztuki — nad czym osobiście ubolewam. Zubożała to zarówno sama sztuka — bo jest zaprzeczeniem jej ducha — jak i przeżycia odbiorcy.

Jadwiga (UW, historia sztuki): — Moim zdaniem, amerykanizacja nie zagraża wysokiej kulturze czy sztuce. To wzajemne przenikanie się może ją tylko wzbogacić. Dobra rodzima sztuka sama się obroni. Niebezpieczny jest natomiast import kultury masowej, która doskonale się u nas przyjmuje.

Wydaje mi się, że nie jest dobrze, iż ludzie postrzegają Amerykę i jej wpływ na nasz kraj tylko w czarnych lub białych kolorach. Wśród młodzieży dominuje biały, amerykański — oznacza dla nich nowoczesny, postępowy, dostępny dla każdego. Moi koledzy próbują usamodzielniać się — jak to robi młodzież w USA i na Zachodzie — chcą zarabiać na siebie i samodzielnie dokonywać życiowych wyborów. Myślę, że to szybkie dojrzewanie ma też swoje dobre strony.

Piotr (UW chemia): — Amerykanizacja kojarzy mi się ze złą stroną tego, co USA ma nam do zaoferowania i przejawia się u nas — mówiąc lakonicznie — w ołwym pędzie do sławy, pieniędzy, samochodów, supermarketów i wysokich wieżowców. To naśladownictwo dotyczy wszystkich sfer społeczeństwa — od chłopca z białostockiej wsi — zauroczonego muzyką disco-polo, do Hanuszkiewicza, który swoją „Balladynę” posadził na Harley’u. Ale Stany Zjednoczone mają też do zaproponowania nam wiele rzeczy godnych uwagi. Od czystych toalet po najnowsze komputery.

Agnieszka: — Również zwyczaj segregacji śmieci, recykling, troskę o środowisko, które z takim oporem się u nas zdomowiają. Na szczęście, trochę już zaczyna się zmieniać. Na ulicach pojawiły się pojemniki zachęcające do segregacji śmieci. Większość ludzi jednak nie zwraca sobie tym głowy, woli nie zmieniać swoich przyzwyczajeń.

Kamila: — Ameryka, to także tolerancja, to również stosunek do niepełnosprawnych, o potrzebach których i u nas zaczyna się mówić coraz więcej. To także demokratyzacja życia i budowanie społeczeństwa obywatelskiego, potrafiącego organizować się wokół ważnych spraw społecznych. Godna uwagi jest lojalność szarego amerykańskiego obywatela wobec państwa, uczciwe płacenie podatków. Mój amerykański kolega nie rozumie np. jak można jeździć autobusem na gapę lub nie zapłacić za towar czy usługę, co u nas niektórzy poczytują za cnotę.

Piotr: — Sądę, że rozsądny młody człowiek nie powinien mieć trudności z wyborem wśród wielu amerykańskich propozycji tego, co będzie dla niego dobre, co stanie się jego szansą, a nie porażką, co pomoże dobre chęci zamienić w działanie. To przecież również od nas zależy, jak będzie wyglądała ta koegzystencja różnych kultur w naszym kraju.

IZA KUJAWSKA

WARTO WIEDZIEĆ

KOREKTYWA I GIMNASTYKA LEGALNIE

W „Monitorze Polskim” (nr 83) opublikowano zarządzenie ministra edukacji narodowej z 19 listopada 1996 roku w sprawie zasad organizowania przez szkoły i placówki publiczne gimnastyki korekcyjnej oraz nadobowiązkowych zajęć z wychowania fizycznego.

Zajęcia korekcyjne

Od połowy stycznia publiczne przedszkola, szkoły i placówki mogą organizować gimnastykę korekcyjną dla dzieci i młodzieży z odchyleniami w prawidłowej budowie i postawie ciała oraz z obniżeniem ogólnej sprawności fizycznej i z niektórymi zaburzeniami przewlekłymi.

Gimnastyka powinna być prowadzona w grupach szkolnych lub międzyшкоlnych (przedszkolnych lub międzyprzedszkolnych). Mogą być nią objęci uczniowie zakwalifikowani na podstawie szczegółowych testów przesiewowych i profilaktycznych badań lekarskich do grup uczniów zdolnych do zajęć wychowania fizycznego ale z ograniczeniem i wymagających dodatkowo zajęć korekcyjnych. A także ci z obniżoną sprawnością fizyczną i z niektórymi przewlekłymi zaburzeniami stanu zdrowia.

Do udziału w gimnastyce kwalifikuje lekarz szkolny, a w szczególnych przypadkach — lekarz mający specjalizację I lub II stopnia z tytułem specjalisty w zakresie ortopedii i traumatologii albo rehabilitacji medycznej. Uczniów z obniżoną sprawnością fizyczną kieruje na gimnastykę korekcyjną lekarz lub pielęgniarka, a także nauczyciel wychowania fizycznego.

Wymiar gimnastyki w przedszkolach i placówkach określa dyrektor w zależności od potrzeb i posiadanych środków finansowych. Gimnastyka w przedszkolach trwa 30 min., a w szkołach i innych placówkach 45 minut.

Grupy tworzy się w zależności od rodzaju schorzeń i wieku. Powyżej 9 roku zajęcia należy prowadzić odrębnie dla dziewcząt i chłopców. Zajęcia gimnastyczne dla uczniów z wadami budowy i postawy ciała oraz przewlekłe choroby powinny odbywać się w grupach liczących 5–10 osób, natomiast dla uczniów z obniżoną sprawnością fizyczną — w grupach liczących 10 — 15 osób.

Gimnastyka dla uczniów klas I—III szkoły podstawowej prowadzona jest w ramach zajęć pozalekcyjnych, w wymiarze nie mniejszym niż 2 godz. tygodniowo. Natomiast gimnastyka dla uczniów klas IV—VIII może być prowadzona w ramach zajęć nadobowiązkowych, w wymiarze określonym przez organ prowadzący szkołę lub jej dyrektora.

Dodatkowy wf

Nadobowiązkowe zajęcia z wychowania fizycznego powinny rozszerzać i uzupełniać treści programowe obowiązkowych zajęć z wf.

Zajęcia dla klas I—III szkoły podstawowej mogą być realizowane w formie gier i zabaw ogólnorozwojowych, w szczególności stymulujących rozwój motoryki dziecka, a w klasach IV—VIII szkoły podstawowej oraz we wszystkich klasach szkół ponadpodstawowych mogą być prowadzone w formie zajęć rekreacyjno-sportowych.

W numerze 4/97 „Głosu” przedstawiliśmy nowy status kuratora, który określiła ustawa z 8 sierpnia 1996 roku o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej nowelizując ustawę oświatową. W art. 30 te same ustawy ustalono nowy sposób obsadzania stanowiska kuratora.

Kuratora powołuje i odwołuje wojewoda w porozumieniu z ministrem edukacji narodowej. Kandydata na to stanowisko wylania się w drodze konkursu ogłaszanego przez wojewodę spośród nauczycieli, w tym także akademickich, którzy mają co najmniej siedmioletni staż pracy w swoim zawodzie. Regulamin konkursu oraz tryb pracy komisji konkursowej określa w drodze zarządzenia z 31 grudnia 1996 roku minister edukacji narodowej.

Według tego zarządzenia konkurs ogłasza się wówczas, gdy zachodzi potrzeba powołania kuratora, jednakże nie później niż w terminie 14 dni licząc od dnia odwołania poprzedniego kuratora. Konkurs musi być ogłoszony w dwóch dziennikach o zasięgu ogólnokrajowym i jednym regionalnym (prasa). Zarządzenie określa dokładnie wzór tego ogłoszenia.

OFERTA KANDYDATA POWINNA ZAWIERAĆ:

- * uzasadnienie przystąpienia do konkursu wraz z własną koncepcją pracy na stanowisku kuratora,
- * kwestionariusz osobowy,
- * życiorys z opisem dotychczasowej pracy zawodowej,
- * odpis dyplomu oraz inne dokumenty potwierdzające posiadane kwalifikacje,
- * zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na stanowisku kierowniczym.

KONKURS NA KURATORA

Do ofert mogą być dołączone opinie lub rekomendacje z miejsc pracy z ostatnich 7 lat. Oferty z dokumentami kandydaci powinni składać w zamkniętych kopertach z podanym adresem zwrotnym i dopiskiem „Konkurs” pod adresem urzędu wojewódzkiego w terminie 14 dni od daty ukazania się ogłoszenia.

Konkurs przeprowadza komisja konkursowa powołana przez wojewodę. O terminie i miejscu konkursu kandydaci zostaną powiadomieni indywidualnie.

W SKŁAD KOMISJI KONKURSOWEJ WCHODZĄ:

po dwóch przedstawicieli: ministra edukacji narodowej,

wojewody, Sejmiku Samorządowego, Wojewódzkiej Rady Oświatowej oraz po jednym przedstawicielu każdej z wojewódzkich struktur związków zawodowych zrzeszających nauczycieli. Zasiadający w komisjach powinni mieć imienne upoważnienia wydane przez organy, które reprezentują.

Pracami komisji kieruje przewodniczący, wyznaczony przez wojewodę spośród członków komisji. Przewodniczący ustala szczegółowe zasady postępowania kwalifikacyjnego. Każdy z członków komisji może powołać jednego eksperta, który ma prawo zadawania pytań, natomiast

nie bierze udziału w losowaniu.

Postępowanie komisji w sprawach proceduralnych jest jawne. Komisja może obradować, jeżeli w posiedzeniach bierze udział 2/3 jej składu. Komisja powinna rozpocząć pracę nie później niż w ciągu 14 dni licząc od daty terminu składania ofert, określonego w ogłoszeniu o konkursie.

KONKURS ODBYWA SIĘ DWUETAPOWO.

W pierwszym etapie członkowie zapoznają się z dokumentami złożonymi przez kandydatów i orzekają czy spełniają oni warunki określone w ustawie oświatowej (art. 30 ust. 2). (Chodzi o to, że do

konkursu może przystąpić tylko nauczyciel lub nauczyciel akademicki mający co najmniej 7-letni staż pracy). Głosowanie jest jawne. W przypadku równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego. Rozstrzygnięcie komisji o dopuszczeniu lub nie kandydata do II etapu konkursu jest ostateczne, jednakże zarówno przedstawiciel ministerstwa edukacji, jak i wojewody, mają prawo wniesienia (w imieniu ministra lub wojewody) sprzeciw wobec dopuszczenia kandydata do II etapu, oczywiście podając przyczyny uzasadniające ten sprzeciw.

Sprzeciw ten ma duże konsekwencje, albowiem zgodnie z par. 11 ust. 2 jest on dla komisji wiążący i powoduje wyłączenie kandydata z II etapu konkursu, o czym kandydat zostaje powiadomiony.

Po zakończeniu postępowania kwalifikacyjnego, które odbywa się w II etapie konkursu — komisja w głosowaniu tajnym wylania kandydata na stanowisko kuratora. Konkurs jest rozstrzygnięty, jeżeli kandydat uzyska bezwzględną większość oddanych głosów. W przypadku gdy żaden z kandydatów nie ma tej większości — do II tury dopuszczeni są kandydaci, którzy uzyskali co najmniej dwa głosy w I turze. Konkurs nie jest rozstrzygnięty wówczas, gdy żaden z kandydatów nie uzyskał bezwzględnej większości głosów. W tym przypadku wojewoda ponownie ogłasza konkurs.

Uwaga, z prac komisji i głosowania sporządza się protokół, który podpisują wszyscy członkowie komisji.

Zarządzenie o regulaminie konkursu oraz trybie pracy komisji konkursowej wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, czyli 20 stycznia 1997 roku, z mocą od 1 stycznia 1997 roku.

Związek pyta — resort odpowiada

W kolejnych numerach przedstawiamy Państwu pytania Zarządu Głównego ZNP do MEN związane z wątpliwościami pojawiającymi się przy stosowaniu niektórych znnowelizowanych przepisów Karty.

CZY BURMISTRZ DAJE GODZINY PONADWYMIAROWE DYREKTOROWI?

O obniżeniu tygodniowego wymiaru zajęć traktuje art. 42a, który określa przypadki, w jakich można to uczynić. W ust. 3 zastrzega, że nauczyciel korzystający ze zniżki nie może mieć godzin nadwymiarowych, z wyjątkiem nauczycieli wymienionych w art. 42 ust. 6, czyli mowa jest o dyrektorach i wicedyrektorach szkół oraz o nauczycielach pełniących inne stanowiska kierownicze w szkole. Otóż zgodnie z tym zapisem osoby piastujące te stanowiska w zależności od wielkości i typu szkoły oraz warunków pracy zwalniani są od obowiązku realizacji zajęć w pełnym wymiarze. Uwaga, dotyczy to również nauczycieli, którzy pełnią obowiązki kierownicze w zastępstwie.

Obniżki tej dokonuje zgodnie z art. 42a ust. 1 organ sprawujący nadzór pedagogiczny lub organ prowadzący szkołę (burmistrz czy wójt) za zgodą organu sprawującego nadzór pedagogiczny. Nie wiadomo natomiast, przynajmniej nie wynika to z Karty czy tenże organ (wójt, burmistrz, kurator) ma prawo przydzielać dyrektorom godziny wymiarowe.

Pytanie Związku brzmi:

Czy rada miasta, gminy może przydzielać lub ograniczać godziny nadwymiarowe nauczycielom, którym powierzono funkcje kierownicze. Czy ma takie uprawnienia?

Resort odpowiada:

Sprawy obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych (wychowawczych, opiekuńczych) nauczycieli, którym powierzono funkcje kierownicze w szkołach reguluje przepis art. 42 ust. 6 ustawy Karta Nauczyciela. Zasady udzielania i wymiar zniżek, o których mowa w ust. 6 ustawy oraz zasady zwalniania od obowiązku realizacji zajęć dydaktycznych, uregulowane są w zarządzeniu Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 20 lipca 1982 r. (Dz.Ur. MOiW z 1982 r. nr 9, poz. 81 z późn. zm.).

Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 42a ust. 3 Karty Nauczyciela nauczyciel korzystający z obniżonego tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć nie może mieć godzin nadwymiarowych, z wyjątkiem nauczycieli, o których mowa w art. 42 ust. 6.

Jednakże zgodnie z § 4 ust. 1 wskazanego zarządzenia organ prowadzący szkołę może przydzielić ww. nauczycielom godziny ponadwymiarowe w wymiarze nie przekraczającym 6 godzin tygodniowo.

Biorąc pod uwagę powyższy przepis mówiący, że: „wymieniony organ może przydzielić godziny nadwymiarowe kadrze kierowniczej” nie należy przez to rozumieć, że organ obligatoryjnie musi dokonać przydziału tych godzin.

Organ prowadzący (znający potrzeby kadrowe konkretnej szkoły) ma prawo do decydowania w sprawie przydziału godzin nadwymiarowych dyrektorowi szkoły.

WYCIECZKI A GODZINY PONADWYMIAROWE

Tej zimy kiedy zamykano szkoły ze względu na mróz też pojawił się ten problem. Czy nauczycielom, którzy w tym czasie mieli w planie godziny nadwymiarowe należy wypłacić wynagrodzenie za nie, to samo dotyczy sytuacji kiedy nie odbywają się zajęcia w związku z wycieczkami. Mimo że wyjaśniano już wielokrotnie ten problem, pytania wciąż powracają, zwłaszcza ostatnio. Okazuje się bowiem, że gminy nie są skore do opłacania tej usprawiedliwionej nieobecności, kiedy to przeszkoda zaistniała po stronie pracodawcy.

Pytanie Związku brzmi:

Czy nauczyciele otrzymują wynagrodzenie za godziny nadwymiarowe w wypadku usprawiedliwionego ich nieodbycia np. wyjazdu młodzieży na wycieczkę czy zamknięcia szkoły w związku z awarią i innymi zdarzeniami?

Resort odpowiada:

Prawa do wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe w wypadku usprawiedliwionego ich nieodbycia nie reguluje art. 35 Karty Nauczyciela (w brzmieniu nadanym nowelą z dnia 14 czerwca 1996 r.). Należy w tym przypadku — zgodnie z art. 91c Karty Nauczyciela stosować przepisy art. 81 § 1 kodeksu pracy, który stanowi, że pracownikowi za czas niewykonywania pracy, jeżeli był gotów do jej wykonania, a doznał przeszkód z przyczyn dotyczących pracodawcy, przysługuje wynagrodzenie.

Stąd też jeżeli w dniach np. odbywania wycieczek, czy zamknięcia szkoły z powodu mrozu, nauczyciel miał w planie organizacyjnym umieszczone godziny nadwymiarowe i nie zostały one zrealizowane z powyższych powodów, to fakt niezrealizowania przez nauczyciela godzin nadwymiarowych spowodowany został przez zakład pracy i za godziny te należy wypłacić nauczycielowi wynagrodzenie.

CZAS PRACY

Czy pracodawca może skrócić obowiązującą według kodeksu pracy tygodniową normę czasu pracy i czy ten niższy wymiar powinien obejmować wszystkich pracowników? (S.P. Sejny)

W świetle przepisów kodeksu pracy czas pracy nie może przekraczać 8 godzin na dobę i przeciętnie 42 godzin na tydzień w przyjętym okresie rozliczeniowym, nie większym niż 3 miesiące. Jest to maksymalna norma. Jak wynika z powyższego dopuszczalne jest więc skrócenie tak dobowego, jak i tygodniowego wymiaru czasu pracy obowiązującego u danego pracodawcy. Obniżenie wymiaru czasu pracy nie musi dotyczyć wszystkich pracowników. Może obejmować tylko zatrudnionych u danego pracodawcy pracowników administracyjnych, natomiast pracownicy obsługowi zobowiązani będą do pracy w ramach ustawowej normy czasu pracy.

Przebywałam na zwolnieniu lekarskim przez tydzień. Po powrocie do pracy dyrektor kazał mi odpracować czas zwolnienia lekarskiego. Czy decyzja pracodawcy jest prawidłowa? (B.K. Łuków)

W świetle art. 128 kodeksu pracy przez czas pracy rozumiemy czas, w którym pracownik pozostaje w dyspozycji pracodawcy lub w innym miejscu wyznaczonym do wykonywania pracy. Czas usprawiedliwionej nieobecności w pracy nie jest czasem pracy, co nie oznacza, że pracownik ma obowiązek odpracować tę nieobecność. Jak wynika z art. 129 kp ustalony zgodnie z przepisami wymiar czasu pracy danego pracownika ulega obniżeniu w okresie rozliczeniowym o liczbę godzin usprawiedliwionej nieobecności tego pracownika w pracy, przypadających do przepracowania w tym okresie, zgodnie z przyjętym rozkładem czasu pracy. Tak więc pracodawca nie może polecić pracownikowi odpracowania tej nieobecności. Decyzja pracodawcy o odpracowaniu nieobecności spowodowanej chorobą jest naruszeniem przepisów prawa pracy i podlega karze grzywny zgodnie z art. 281 pkt. 5 kodeksu pracy, którą orzeka i postępowanie przeprowadza inspektor pracy.

Co rozumiemy pod pojęciem dni ustawowo wolne od pracy? (E.P. Konin)

Zgodnie z art. 138 par. 1 kp dniami ustawowo wolnymi od pracy są niedziele oraz święta określone w odrębnych przepisach. Takim odrębnym przepisem jest ustawa z 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz.U. nr 4 poz. 28 ze zmianami). W myśl art. 1 tej ustawy dniami wolnymi od pracy są:

- 1 stycznia — Nowy Rok,
- pierwszy i drugi dzień Wielkanocy,
- 1 maja — święto państwowe,
- 3 maja — Święto Narodowe Trzeciego Maja,
- pierwszy dzień Zielonych Świątek,
- dzień Bożego Ciała,
- 15 sierpnia — Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny,
- 1 listopada — Wszystkich Świętych,
- 25 i 26 grudnia — Boże Narodzenie
- wszystkie niedziele.

Dniem ustawowo wolnym od pracy jest także 11 listopada — Narodowe Święto Niepodległości wprowadzone ustawą z 15 lutego 1989 r. o ustanowieniu Narodowego Święta Niepodległości (Dz.U. nr 6, poz. 34). Pozostałe dni są dniami roboczymi, w których odbywa się praca. Od 1 stycznia 1997 r. znolizowane przepisy kodeksu pracy wprowadziły konieczność ustalania minimum 39, a maksimum 52 dni dodatkowo wolnych od pracy. Decyzja o ilości dni dodatkowo wolnych od pracy w danym zakładzie należy do pracodawcy, który ustala je w regulaminach pracy bądź w układach zbiorowych.

BADANIA LEKARSKIE

Chciałabym się dowiedzieć, jaki jest zakres badań profilaktycznych i jaka jest ich częstotliwość? (R.K. Płock)

Zagadnienie badań profilaktycznych szczegółowo reguluje rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktyki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych dla celów przewidzianych w kodeksie pracy. Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia zarówno zakres, jak i częstotliwość badań określają wskaźniki metodyczne, zawarte w załączniku do rozporządzenia. Jednakże lekarz, który przeprowadza badania profilaktyczne może poszerzyć zakres tych badań o dodatkowe specjalistyczne badania konsultacyjne oraz badania dodatkowe. Może również wyznaczyć krótszy termin następnego badania, niż określono to we wskazówkach metodycznych, jeśli stwierdzi, że jest to niezbędne dla prawidłowej oceny stanu zdrowia osoby przyjmowanej do pracy lub pra-

cownika. Badania profilaktyczne przeprowadza się na podstawie skierowania, które wydaje pracodawca. Skierowanie to powinno zawierać:

- rodzaj badania profilaktycznego, jakie ma być wykonane,
- określenie stanowiska pracy, na którym osoba ma być zatrudniona — w przypadku osób przyjmowanych do pracy lub pracowników przenoszonych na inne stanowiska pracy,
- określenie stanowiska, na którym pracownik jest zatrudniony — w przypadku pracownika,
- informacje o występowaniu na stanowisku lub na stanowiskach pracy czynników szkodliwych dla zdrowia lub warunków uciążliwych jak również aktualne wyniki badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia wykonanych na tych stanowiskach.

Badanie profilaktyczne zakończone jest orzeczeniem lekarskim stwierdzającym brak przeciwwskazań zdrowotnych do pracy na określonym stanowisku lub przeciwwskazania zdrowotne na określonym stanowisku pracy. Lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne w dokumentacji medycznej pracownika dokonuje opisu badania oraz wpisu treści orzeczenia. Powyższe orzeczenie lekarz przekazuje zarówno pracodawcy jak i pracownikowi. Jeżeli pracodawca lub pracownik nie godzą się z treścią orzeczenia, to mogą wystąpić w terminie 7 dni od dnia wydania orzeczenia za pośrednictwem lekarza, który wydał orzeczenie, z wnioskiem o przeprowadzenie ponownego badania. Pracodawca ma obowiązek przechowywać orzeczenia wydane na podstawie badań lekarskich wstępnych, okresowych i kontrolnych. Badania okresowe i kontrolne przeprowadza się w miarę możliwości w godzinach pracy. Za czas niewykonywania pracy, w związku z przeprowadzanymi badaniami, pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia, a w razie przejazdu na te badania do innej miejscowości — przysługuje mu zwrot kosztów podróży według zasad obowiązujących przy podróżach służbowych.

PRAWA I OBOWIĄZKI WŁAŚCICIELA

Gmina zawiadomiła nas, że możemy wykupić mieszkanie, których jesteśmy właścicielami. Interesuje nas, jakie obowiązki będą spoczywały na nas jako na właścicielach oraz jakie będziemy mieli prawa jako właściciele? (J.D. Karpacz)

Prawa i obowiązki właścicieli lokali określone zostały w ustawie z 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (Dz.U. nr 85, poz. 388). Do podstawowych obowiązków możemy zaliczyć:

- ponoszenie wydatków i innych ciężarów związanych z utrzymaniem nieruchomości wspólnej w części nie znajdującej pokrycia w pożytkach i innych przychodach z tej nieruchomości,
- ponoszenie kosztów związanych z utrzymaniem własnego lokalu w należytym stanie,
- przestrzeganie porządku domowego,
- uczestniczenie w kosztach zarządu związanych z utrzymaniem wspólnej nieruchomości,
- uiszczanie zaliczek na pokrycie kosztów zarządu płatnych z góry do 10 każdego miesiąca,
- korzystanie ze wspólnej nieruchomości w sposób nie utrudniający korzystania przez innych współwłaścicieli i współdziałania z nimi w jej ochronie,
- udostępnianie lokali dla przeprowadzenia niezbędnych konserwacji, remontów lub usunięcia awarii w nieruchomości wspólnej, a także w celu wyposażenia budynku, jego części lub innych lokali w dodatkowe instalacje,
- odpowiadanie za zobowiązania dotyczące nieruchomości wspólnej proporcjonalnie do posiadanego udziału w nieruchomości.

Właściciele mieszkań obok obowiązków posiadają również uprawnienia, do których zaliczamy:

- korzystanie z nieruchomości wspólnej zgodnie z jej przeznaczeniem (korzystanie z klatki schodowej, windy czy parkingu),
- pobieranie pożytków i innych przychodów z nieruchomości w części przekraczającej wydatki związane z jej utrzymaniem,
- uczestniczenie w określaniu sposobu zarządu nieruchomością wspólną, współdecydowanie o tym, kto będzie zarządzał nieruchomością,
- prawo żądania wyznaczenia przymusowego zarządcy przez sąd, jeżeli zarząd nie został powołany, nie wypełnia swoich zadań lub narusza zasady prawidłowej gospodarki,
- uczestniczenie w podejmowaniu uchwał dotyczących wspólnoty,
- prawo domagania się powiadomienia na piśmie o uchwałach podjętych z udziałem głosów zbieranych indywidualnie,
- zaskarżanie do sądów uchwał, jeżeli są niezgodne z prawem lub umową właścicieli.

PYTAJ! NA TEJ STRONIE ZNAJDZIESZ ODPOWIEDŹ

STAŁY DYŻUR — WTOREK, GODZ. 11³⁰-14³⁰, TEL. 827-66-30

OBROŃCA W POSTĘPOWANIU DYSCIPLINARNYM

Za miesiąc mam stanąć przed komisją dyscyplinarną. Dodam, że po raz pierwszy w mojej, długiej już karierze zawodowej. Jest to dla mnie bardzo ciężkie i przykre przeżycie. Przypuszczam, że nie będę potrafiła sama oczyścić się z obrzydliwych pomówień, które na mnie spadły. Czy mogę wziąć obrońcę? Czy musi być to zawodowy adwokat, czy też może to być ktoś z naszego środowiska? (N.J. Gdynia)

Oczywiście, ma pani pełne prawo przybrać sobie obrońcę. Obrońcą może być nauczyciel zatrudniony w szkole lub placówce oświatowej, emerytowany nauczyciel, a nawet współmałżonek, jego przełożony lub podwładny, jeżeli spełnia wyżej wymienione kryteria. Obrońcami obwinionego nauczyciela nie mogą być osoby, które są członkami komisji, przed którą toczy się sprawa, jak również osoby, które nie są nauczycielami zarówno czynnymi czy emerytowanymi. Powinna pani upoważnić na piśmie obrońcę do reprezentowania jej w sprawie. W przypadku gdy nauczyciel nie dokona w terminie 7 dni przed rozprawą wyboru obrońcy, wówczas po wszczęciu postępowania dyscyplinarnego przewodniczący składu orzekającego na wniosek obwinionego ma obowiązek, a z własnej inicjatywy może wyznaczyć obrońcę z urzędu. Osoba powołana w charakterze obrońcy z urzędu może odmówić podjęcia się obrony nauczyciela tylko z ważnych powodów. O ewentualnym przyjęciu rezygnacji obrońcy z urzędu decyduje przewodniczący składu orzekającego. Sprawy sporne w tym zakresie rozstrzyga sąd orzekający w formie postanowienia. Obrońcę obowiązuje tajemnica służbowa. Do jego obowiązków należy przytoczenie w sprawie wszystkich znanych mu dowodów i okoliczności, które przemawiają na korzyść obwinionego. Należy zaznaczyć, że pomiędzy obrońcą a członkami składu orzekającego i rzecznikiem dyscyplinarnym nie mogą zachodzić stosunki, które mogłyby budzić wątpliwości co do ich bezstronności.

ZAWIESZENIE NAUCZYCIELA W PEŁNIENIU OBOWIĄZKÓW SŁUŻBOWYCH

Zwracam się z prośbą o wyjaśnienie czy słusznie zostałem pozbawiony znacznej części mojego wynagrodzenia. Jestem nauczycielem, w tej chwili zawieszonym w pełnieniu obowiązków służbowych. Niczego mi jeszcze nie udowodniono, a już zostałem ukarany finansowo. Dlaczego?

Nauczyciel, przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne lub złożono wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego może być zawieszony przez dyrektora szkoły w pełnieniu obowiązków. W sprawach niecierpiących zwłoki nauczyciel może być zawieszony przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. W przypadku tymczasowego aresztowania lub w razie pozbawienia wolności w związku z postępowaniem karnym, nauczyciel zostaje zawieszony w pełnieniu obowiązków z mocy prawa. Osoba zawieszona w pełnieniu obowiązków służbowych nie może podejmować żadnych czynności wynikających z obowiązków nauczyciela, a więc prowadzić zajęć dydaktyczno-wychowawczych, uczestniczyć w zebraniach czy podejmować kontaktów służbowych z uczniami. Zawieszenie nauczyciela jest działaniem mającym na celu interes młodzieży i szkoły w sytuacji, gdy ze względu na powagę i wiarygodność wysuniętych zarzutów konieczne jest odwołanie go od wykonywania obowiązków w szkole, a tym samym od młodzieży i zajęć. Zawieszenie może nastąpić jedynie w przypadkach koniecznych i nie może trwać dłużej niż 6 miesięcy, chyba że przeciwko nauczycielowi toczy się jeszcze postępowanie wyjaśniające, w związku z którym nastąpiło zawieszenie.

W okresie zawieszenia wynagrodzenie może ulec ograniczeniu. W tym czasie nauczycielowi nie przysługują dodatki ani wynagrodzenie za godziny ponadwymiarowe. Gdy nauczyciel zostaje tymczasowo aresztowany, jego wynagrodzenie ulega ograniczeniu najwyżej do połowy, natomiast jeśli odbywa karę pozbawienia wolności wynagrodzenie nie przysługuje. Ograniczenie wynagrodzenia następuje od pierwszego

dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym nastąpiło zawieszenie.

Jeżeli postępowanie dyscyplinarne lub karne zakończy się umorzeniem z braku dowodów winy albo wydaniem orzeczenia lub wyroku uniewinniającego, nauczycielowi należy zwrócić zatrzymane kwoty wynagrodzenia.

Od decyzji o zawieszeniu w czynnościach służbowych przysługuje odwołanie: nauczycielowi w przypadku zawieszenia go w pełnieniu obowiązków oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu w przypadku, gdy nauczyciel nie zostanie zawieszony. Od decyzji o ograniczeniu wynagrodzenia również służy prawo odwołania. Odwołania wnoszą się do komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji, która rozstrzyga je w formie postanowienia. Na to postanowienie przysługuje zażalenie do odwoławczej komisji dyscyplinarnej.

Jestem nauczycielką. Wszczęto przeciwko mnie postępowanie dyscyplinarne. Chciałabym się dowiedzieć, jaką karą dyscyplinarną mogę zostać ukarana?

Kary dyscyplinarne wymierza komisja dyscyplinarna działająca przy wojewodzie.

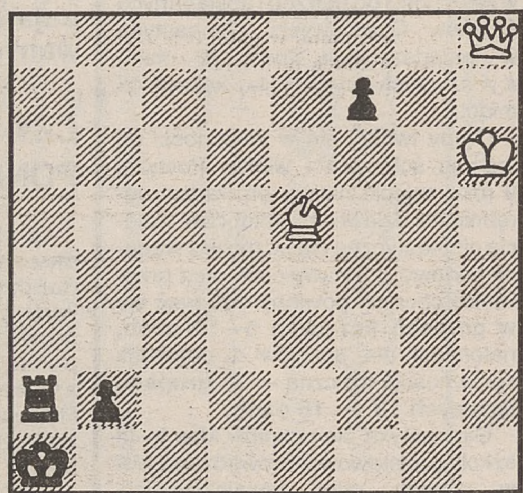
Zaliczamy do nich: naganę z ostrzeżeniem, zwolnienie z pracy, zwolnienie z pracy z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczycielskim w okresie 3 lat od ukarania, wydalenie z zawodu nauczycielskiego, które jest równoznaczne z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczycielskim.

Kary dyscyplinarne wymienione w pkt. 1—2 podlegają zatarciu, a odpis orzeczenia o ukaraniu dołączony do akt osobowych ulega zniszczeniu po upływie 3 lat od dnia doręczenia mu prawomocnego orzeczenia o ukaraniu, jeżeli w tym okresie nie był on karany dyscyplinarnie lub sądowo.

SZACH KRÓLOWI

pod redakcją
BOGDANA KUSIŃSKIEGO

Zadanie nr 6

MAT W PIĘCIU POSUNIĘCIACH

Białe: Kh6, Hh8, Ge5

Czarne: Ka1, Wa2, b2, f7

Rozwiązanie zadania prosimy nadsyłać w terminie 14-dniowym pod adresem redakcji.

Rozwiązanie zad. nr 45

1. Hg8-f8!

Rozwiązanie zad. nr 46

1. Wc5! bc5: 2. Sc4 i 3. Sb6 mat

Rozwiązanie zad. nr 47

1. Sd6-c8!

Rozwiązanie zad. nr 48

1. Hg2-c2!

Za prawidłowe rozwiązania nagrody wylosowali: za zad. nr 45 — Zbigniew Piastun ze Swidwina, za zad. nr 46 — Genowefa Kamińska ze Smolca, za zad. nr 47 — Zbigniew Rączka z Kamienicy Górnej, za zad. nr 48 — Jerzy Dyć z Jabłoni. Gratulujemy!

Jedyny na polskim rynku tak obszerny i zawsze aktualny

Poradnik dyrektora i księgowego szkoły

przeznaczony dla różnego typu placówek oświatowych.

Książka – 3 tomy – ponad 800 luźnych kartek pozwalających na okresową aktualizację treści lub

program komputerowy – wersja dla DOS lub Windows.

Opracowanie zawiera:

- 340 jednolitych tekstów aktualnie obowiązujących ustaw, rozporządzeń, zarządzeń: Sejmu, Rady Ministrów, Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Finansów, Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, Ministra Zdrowia, Ministra Kultury i Sztuki oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego,
- 440 haseł tak dobranych, że obejmują całość zagadnień związanych z zarządzaniem oświatą,
- 121 wzorów druków, umów, regulaminów,
- całość uzupełniona kilkudziesięciostrońnicowym indeksem, spisem druków, indeksem aktów prawnych ...

Książkę lub program wykorzystuje blisko 7000 placówek. Baza danych od 5 lat jest systematycznie aktualizowana.

Od 15 grudnia – w sprzedaży IV wydanie książki ze stanem prawnym na dzień 1 listopada 1996 r.

Program i książkę można kupić po uprzednim zamówieniu pisemnym lub telefonicznym oraz uzyskać szczegółowe informacje pod adresem:

Bohdan Orłowski
firma PROGRAMOWANIE KOMPUTERÓW
05-510 Konstancin-Jeziorna
ul. Batorego 16
P.O. BOX 43
tel. (0-22) 756 42 73

DZWONKI SZKOLNE

– sterowniki programowalne

od 280 zł+VAT, zegary korytarzowe

TABLICE SPORTOWE

świetlne, 14 gier, czas 30 sek,

przewinienia osobiste, grafika

do wyświetlania nazw zespołów

Gwarancja 2 lata.

Dokumentację wysyłamy bezpłatnie!

Tel./Fax (0-22) 720-22-20

mgr inż. Stanisław Gardynik

05-090 Raszyn, Olszowa 68

WYTWÓRNIĄ MEBLI SZKOLNYCH

oferuje po niskich cenach:

• meble szkolne

Zapewniamy transport. Większe

zamówienia dostarczamy bezpłatnie.

Zamówienia kierować

Wytwórnia Mebli Szkolnych

62-300 Września, ul. Słowackiego 48

tel. (0-66) 361-350

ZEGARY SZKOLNE

włączające dzwonki,

światła nocą, alarmy

BEZSTRESOWE DZWONKI

automatyczna łącznica telefoniczna

CYFROWE TABLICE wyników sportowych

najniższe ceny najwyższa jakość

PAWTRONIK

elektronika profesjonalna

tel. (0-22) 37-05-87

01-459 Warszawa ul. Górczewska 163B

DYREKCJA

PAŃSTWOWEGO MUZEUM ARCHEOLOGICZNEGO
W WARSZAWIE

Serdecznie zaprasza
do zwiedzenia wystawy

ALFABET ARCHITEKTURY GOTYCKIEJ

Która jest czynna w siedzibie Muzeum
(budynek Arsenau) przy ulicy Długiej 52

od poniedziałku do piątku w godzinach 9 - 16
w niedziele wstęp wolny w godzinach 10 - 16
w soboty i 3 niedziele miesiąca Muzeum nieczynne

Zgłoszenia telefoniczne wycieczek: Dział Wystaw i Popularyzacji PMA
tel. 31-15-37, Warszawa, ul. Długa 52 (Arsenal)

OGŁOSZENIA DROBNE

Magister historii poszukuje pracy w dowolnym miejscu w Polsce. Warunek mieszkanie. Adres: Rokita Krzysztof, Ostrożanka 55, 27-220 Mirzec, tel. grzechnościowy — (0-47) 271-37-53 lub 271-37-56.

Małżeństwo: geograf i geograf, informatyk poszukuje pracy w szkole, w każdym miejscu Polski wraz z mieszkaniem. Beata Stępień, ul. Tatrzańska 126, 25-550 Kielce, tel. (0-41) 331-10-58.

Małżeństwo nauczycielskie poszukuje pracy z mieszkaniem: polonistka, wykształcenie wyższe magisterskie i nauczyciel wy-

chowania fizycznego na IV roku AWF-u Wrocław, specjalność — nauczycielska; oboje z 12-letnim stażem pracy, w wieku 32 lat. Nasz adres: Mirosława i Wojciech Milaniowie, ul. Żmigrodzka 1b, 56-306 Sułów, woj. wrocławskie.

Małżeństwo: surdo-oigofrenopedagog oraz pedagog terapeuta z licencjat — wieloprofilowe usprawnianie dzieci z porażeniem mózgowym poszukuje pracy z mieszkaniem na terenie całego kraju. Oferty kierować: S.J. Ochlak, ul. Hajoty 48/3, 01-821 Warszawa.

Magister filologii polskiej i filologii rosyjskiej z trzyletnim stażem pracy w szkole podstawowej poszukuje stałego miejsca zatrudnienia. Oferty tylko z mieszkaniem rodzinnym. Jacek Liwak, Mielęcin 14/4, 73-231 Krzęcin, woj. gorzowskie.

Nauczycielka języka niemieckiego, wykształcenie wyższe, poszukuje pracy z mieszkaniem (najchętniej w mieście). Wiadomość: 84-352 Wicks 24/10.

Przedsiębiorstwo Wielobranżowe KWAK

oferuje Państwu

Tablice Rozkładu Zajęć Lekcyjnych

trwałą, estetyczną, czytelną, nieocenioną przy układaniu planu lekcji, niezastąpioną w gabinecie Dyrektora i w pokoju nauczycielskim. Jeden wydatek na wiele lat!

Uwzględniamy wszelkie Państwa indywidualne życzenia.

Polecamy Namawiamy Zapraszamy

PW KWAK Kczewo 83-304 Przodkowo

Tel. 058-81-97-08

NASZE KSEROKOPIARKI MA PONAD 1300 SZKÓŁ W 40 WOJEWÓDZTWACH

KOCHANI DYREKTORZY

Proponujemy Państwu tanie kserokopiarki RICOH z gwarancją na:

- bęben do 300 000 kopii - 300 zł,

- developer na 80 000 kopii - 160 zł,

- toner od 3 do 13 000 kopii - 70 zł,

Prędkość kopiowania 15-53 kopii/min.

Policzmy razem koszt wykonania 1 kopii w naszych kserokopiarkach:

$$KOSZT = \frac{300 \text{ zł}}{300 000 \text{ bęben}} + \frac{160 \text{ zł}}{80 000 \text{ developer}} + \frac{70 \text{ zł}}{7 000 \text{ toner}} = 0,013 \text{ zł}/130 \text{ starych złotych}$$

032-171 55 83
032-176 32 90

W RAZIE AWARII/KRADZIEŻY
KABLA PROSIMY DZWONIC
NA PODANE ODK
TELEFONY KOMÓRKOWE

090-31 46 90
090-31 46 95
090-30 82 11
090-30 25 20

ZAPEWNIAMY:

- gwarancję na zakupione kserokopiarki,
- niską awaryjność, solidną technologię i wytrzymałość,
- znakomite parametry i wielofunkcyjność za niską cenę,
- serwis gwarancyjny i pogwarancyjny,
- zaopatrywanie we wszystkie materiały eksploatacyjne z dostawą na miejsce,
- możliwość wymiany kserokopiarki w miarę wzrostu potrzeb, zmiany,
- w razie poważniejszej awarii podstawienie kserokopiarki zastępczej,
- w razie konieczności odebrania kserokopiarki RICOH-MASHUA-INFOTEC,
- PROPONUJEMY GRATIS:**
- transport i instalację,
- szkolenie obsługi i pierwszy przegląd,

cenę nie zawiera VAT

WARUNKI PRENUMERATY

1. Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy kwartalne

2. Cena prenumeraty krajowej na I kwartał wynosi 18,20 zł.

3. Wpłaty na prenumeratę przyjmują:

a) jednostki kolportażowe „RUCH” SA właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Dostawa egzemplarzy następuje w uzgodniony sposób:

b) od osób lub instytucji zamieszkających lub mających siedzibę w miejscowościach, w których nie ma jednostek kolportażowych „RUCH”, wpłaty należy wnieść na konto „RUCH” SA Oddział Warszawa w PBK S.A. XIII O/Warszawa 11101053-16551-2700-1-67 lub w kasach Oddziału Warszawa, ul. Towarowa 28, czynnych codziennie od poniedziałku do piątku w godz. 8.00—14.00, jeżeli cena czasopisma w prenumeracie przewyższa kwotę 1,50 (15.000) zł/egz. Dostawa w takim przypadku odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, tzn. pod opaską.

4. Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100 proc. wyższa od krajowej.

Wpłaty przyjmuje „RUCH” SA Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy na konto w kasach Oddziału. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zamawiający.

5. Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną ze zleceniem dostawy za granicę od osób zamieszkających w kraju: do 05.12 — na I kwartał roku następnego

6. Zlecenia na prenumeratę dewizową przyjmowane są od osób zamieszkających za granicą, realizowane są od dowolnego numeru w danym roku kalendarzowym. Informacje o warunkach prenumeraty i sposobie zamawiania udziela „RUCH” SA Oddział Warszawa, 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, tel. 620-10-39, 620-10-19, 620-12-71 w. 2442, 2366.

Prenumerata pocztowa jest prowadzona na terenie całego kraju.

Przedpłaty na prenumeratę są przyjmowane we wszystkich urzędach pocztowych na

terenie całego kraju oraz przez listonoszy (od osób niepełnosprawnych w miastach) od wszystkich mieszkańców wsi i małych miasteczek, gdzie dostęp do urzędu pocztowego jest utrudniony, w terminach:

— do 30 listopada — odnośnie prenumeraty realizowanej od 1 stycznia następnego roku

— do końca lutego — odnośnie prenumeraty realizowanej od 1 kwietnia

— do 31 maja — odnośnie prenumeraty realizowanej od 1 lipca

— do 31 sierpnia — odnośnie prenumeraty realizowanej od 1 października

Wszystkie urzędy pocztowe bez względu na miejsce zamieszkania (siedzibę) prenumeratora przyjmują przedpłaty do 25 listopada, lutego, maja, sierpnia z uwzględnieniem okresów przedpłat podanych wyżej.

Wpłaty na prenumeratę są przyjmowane bez pobierania dodatkowych opłat i bez obowiązku wypełniania blankietów wpłat.

Prenumerata prasy obejmuje pełne okresy kalendarzowe bieżącego roku: kwartał, półrocze, trzy kwartały, rok.

Zaprenumerowane egzemplarze są doręczane do miejsca zamieszkania prenumeratora lub jego siedziby bez pobierania dodatkowych opłat.

MIEDZY NIEBEM ZIEMIĄ I WODĄ

W a d ą książki jest jej uroda. Czyta się tekst właściwy, a „przeszkadzają” bardzo liczne i ciekawe dobrane ilustracje, opatrzone komentarzami, których nie sposób pominąć. Taką jest cała książka Andrzeja Zawady — „Miłosz”, wydana w serii „A to Polska właśnie” (Wrocław 1996).

Andrzej Zawada, profesor literatury XX wieku na Uniwersytecie Wrocławskim, znany także jako autor m.in. „Dwudziestolecia literackiego”, opisał teraz życie Czesława Miłosza wskazując także na cechy jego osobowości i dzieła. W aneksie znajdziemy małą antologię utworów oraz kalendarium i spis dzieł Miłosza.

Korzystając z bogatej treści książki chciałbym się przede wszystkim zająć biografią i samą postacią poety, która mnie zawsze szczególnie fascynowała jako wielka humanistyczna zagadka. A w publikacji Andrzeja Zawady poza dzieciństwem Miłosza spędzanym głównie w Szetejniach zapoznajemy się także z późniejszymi okresami jego życia: wileńskim, warszawskim, paryskim i amerykańskim.

„Podróżny świata” — tak nazwała poetę autorka przeprowadzonego z nim wywiadu, Renata Gorczyńska. Podróżny... Dalekie drogi wędrowca znalazły swój początek już w jego wczesnym dzieciństwie. Ojciec, inżynier budowy dróg i mostów, znalazł pracę aż gdzieś pod Krasnojarskiem i tam zawiózł żonę i malca. Rodzina została potem wciągnięta w wiry wojny i rewolucji. „Odkąd otworzyłem oczy, nie widziałem nic prócz tuni i rzezi” — wyzna później Miłosz jako dojrzały poeta. Jakoś jednak udało się z tego piekła wydostać i wrócić do kraju. Siedmioletni Czesław zamieszkał na dłużej w swojej „Dolinie Issy”, czyli we wspomnianych Szetejniach nad Niewią. Z poddasza dworku widać było zamek w Kiejdanach, ten z „Potopu”, a niedaleko było do Upity, obok ciągnęły się po polsku mówiące zaścianki laudańskie.

Wielokulturowość rodu, domu oraz okolic, ich wielojęzyczność i jeżeli tak można powiedzieć — wieloplemienność — wpłynęły na sposób widzenia świata przez Miłosza, na jego poglądy. Jako uczeń, student, poeta, uczony i jako noblista potępiał nacjonalizm, nie tolerował ksenofobii w wydaniu polskim, litewskim, rosyjskim czy jakim tam jeszcze. Z przemówienia Czesława Miłosza, wygłoszonego w Królewskiej Akademii Szwedzkiej z okazji przyznania mu Nagrody

Nobla, wybrał Andrzej Zawada fragment odnoszący się do rodowodu laureata:

„Dobrze jest urodzić się w małym kraju, gdzie przyroda jest ludzka, na miarę człowieka, gdzie w ciągu stuleci współżyły ze sobą różne języki i różne religie. Mam na myśli Litwę, ziemię mitów i poezji. I chociaż moja rodzina już od XVI wieku posługiwała się językiem polskim (...) wskutek czego jestem polskim, nie litewskim poetą, krajobrazy i być może duchy Litwy nigdy mnie nie opuszczają”.

Tak więc dom Miłosza mówił po polsku, a jego ojca Litwini nie chcieli wpuścić do swego, niepodległego już po 1918 roku państwa, uznając go za piśsudczyka i peowiaka. Wpływy litewskie natomiast wydają się pewne w rodzinie matki. Chłopiec wychowywany w kulturze polskiej znał — przynajmniej biernie — kilka języków i czytał w Szetejniach dokumenty rodzinne pisane po staro-białorusku. Znajomość łaciny i inną rozległą wiedzę przyniosły lata nauki w wileńskim gimnazjum im. Króla Zygmunta Augusta i studia na Uniwersytecie Stefana Batorego. Dodajmy, korzystając z informacji Andrzeja Zawady, że hebrajskiego uczył się w USA prawie 60-letni poeta, przystępując do przekładu Biblii na język polski.

Miłosz oceniał bardzo wysoko rangę swojej szkoły średniej i środowiska akademickiego. Jak mi się wydaje, przypominało ono trochę filomatów i filaretów, tak było organizacyjnie i umysłowo twórcze. A żeby było śmieszniej, to w celi Konrada będącej już wtedy jakimś małym pokojem gościnnym, Miłosz sobie spał po ponad miarę zakrapianej koleżeńskej uczcie. Związał się z Wilnem uczuciowo na całe życie. Uznał to miasto (chyba w książce „Szukanie ojczyzny”) za jeden z najżywniejszych ośrodków polskiego życia umysłowego przed 1939. Nie trzeba przypominać, że zawsze był więcej niż życzliwy dla Litwinów, ale stwierdzał, że za jego młodości Litwinów było w tym mieście „na lekarstwo” (głos słowa). W Wilnie współredagował znane czasopismo „Żagary”. W Wilnie debiutował i stał się młodym znanym poetą. Z Wilna też wyruszył z kolegami na szaloną wycieczkę kajakową... do Paryża. Przerwaną zresztą na Renie potężną wywrotką i utratą dokumentów.

Jako młody pracownik wileńskiego radia kontaktował się z białoruskimi ośrodkami kulturalnymi i zapraszał ich przedstawicieli na antenę.

Utracił przez to pracę i musiał się przenieść do obcej sobie duchowo Warszawy. Był to rok 1934 i życie kulturalne stolicy — co tu dużo mówić — też było bujne i... nie ustępowało Wilnu. Do tego udało się Miłoszowi przed wojną aż dwa razy wyjechać na stypendium do Paryża, gdzie z oddaniem i zapałem pogłębiał znajomość francuskiego i literatury francuskiej. W dobie okupacji, działając w literackim podziemiu Warszawy wydał Miłosz nie tylko tom własnych wierszy, ale i antologię poezji „Pieśń niepodległa”, a także tłumaczył Maritainą oraz Szekspira.

Wiemy, że po wojnie trafił do służby dyplomatycznej, którą porzucił w 1951 opuszczając Ambasadę PRL w Paryżu i decydując się na los emigranta. Wywołało to skandal. Od Czesława Miłosza odżegnali się liczni pisarze w kraju. Wśród nich Iwaszkiewicz, Stonimski, Kazimierz Brandys, a Gałczyński napisał swój odrażający w treści, a celny artystycznie „Poemat dla zdrajcy”. Polskie środowiska w Londynie sądziły, że Miłosz jest wtyczką reżimu, jeśli nie szpiegiem. Intelktualiści francuscy w latach stalinowskich zapatrzeni w Rosję jak w obraz, skłonni byli pomawiać naszego pisarza o... faszyzm. Wydatnej pomocy udzielił mu Jerzy Giedroyc, drukując w „Kulturze” artykuły i wiersze Miłosza, a w Instytucie Literackim jego książki, m.in. „Zniewolony umysł”, „Dolinę Issy”, „Zdobycie władzy”. „Wykłęty Miłosz” zdobywał coraz szerszą sławę w Europie i na świecie, a wspomniany „Zniewolony umysł” dotarł nawet do czytelników w Indonezji. Książka Andrzeja Zawady informuje o tym bodaj po raz pierwszy.

W 1960 jako profesor historii literatur słowiańskich Uniwersytetu Kalifornijskiego w Berkeley zamieszkał Miłosz we własnym domu z ogrodem na Niedźwiedzim Szczycie. Wraz z żoną i dwoma synami znalazł się — jak pisze — między „niebem, ziemią i wodą”, bo nad brzegiem Pacyfiku. Wykładając po angielsku, pisząc w tym języku eseje i przekłady, nigdy nie wyrzekł się jako poeta mowy Adama Mickiewicza. „Każdą swoją liniijkę jemu zawdzięczam” — pisał w „Ziemiu Ulro”. I właśnie na obczyźnie jako po polsku piszący poeta, a nie tylko wybitny uczony, zdobył sławę, która po latach przyniosła mu Nagrodę Nobla. Z wyjątkiem nas, licznych jego rodaków w PRL, dla których dzięki cenzurze był jedną z białych plam, nikogo to wyróżnienie nie zaskoczyło.

Felietonista, do tego czytelnik-amator, nie może się pokusić o syntezę poezji tego twórcy. Uczynił to jednak w omawianej książce Andrzej Zawada, przytaczając słowa Miłosza z poematu „Po ziemi naszej”:

„Gdybym miał przedstawić, czym jest dla mnie świat, wziąłbym chomika albo jeża albo kreta, posadziłbym go na fotelu wieczorem

w teatrze...”
Potem poeta wsluchiwałby się, co to zwierzątko mówi o tańcach baletu, dźwiękach orkiestry, blasku reflektorów...

„Oto jest sedno pisarstwa Czesława Miłosza — stwierdza autor omawianej książki — stale ponawiany wysiłek, by ogarnąć wszystkimi zmysłami nieogarniony spektakl istnienia”.

TREFNY WYBÓR

Nieczęsto zdarza się oglądać tylu tuzów polityki zgromadzonych w jednym miejscu, a jeszcze rzadsza jest okazja obserwowania na ich obliczach dość głębokiej, delikatnie mówiąc, rozterki. Ale czy mogło być inaczej, jeśli w dniu rozpoczęcia kongresu partii pretendującej do władzy prasa przyniosła wiadomość, że za UW opowiada się jedynie cztery procent ankietowanych wyborców? Więc chociaż z kongresowej trybuny padały liczne słowa o niechybnym zwycięstwie nad wszystkimi konkurentami, to te nieszczęsne procenty unosiły się u sufitu jak przysłowiowy miecz Damoklesa.

Bez wątpienia był to kongres paradoksów i bardzo mądrych wystąpień, kongres starcia się dwóch byłych premierów i kilku naprawdę niezłych bon motów, które tylko przez niedopatrzenie dziennikarzy nie zostały dostrzeżone i należycie spopularyzowane. Tak jak kilka miesięcy temu prezes PSL błysnął apelem do chłopów, by wstali z kolan, tak teraz unicy zagrzewali się wzajemnie hasłem — podnieśmy głowy. Były minister obrony konkurencję na prawicy przyrównał do Arki Noego, w której wilk spał obok owieczki, ale tylko dlatego, że nie miał innego wyjścia. Gdy zwierzątka zeszyły na ląd, to wszystko potoczyło się już naturalnie, przypomniał były minister prowokując tą przypowieścią losy AWS — ugrupowania, w którym tylko dla celów wyborczych łączy się ogień z wodą. Jak można było się domyślić, podnoszenie głów miało być na celu danie odporu właśnie Akcji, która dla unitów jawi się jako główne zagrożenie, bo adresujące ofertę do tego samego kręgu wyborców. A chociaż Unia jest największą zwolenniczką wolnego rynku, to jak na demokratów przystało, konkurencji nie znosi. Znalazło to wyraz w kolejnym hasle kongresu, że na tej zjazdowej sali jest więcej prawdziwych ludzi Sierpnia niż we wszystkich innych partiach razem wziętych. Natychmiast z Gdańska zanegował to szef „S” grzmiąc, że jeśli nie przejdzie projekt Konstytucji autorstwa jego ugrupowania, to podniesie ono uliczny bunt. Czyż niewątpliwie wystarczająco udowodnił, że AWS jest jedynym kontynuatorem byłych, także sierpniowych sposobów rozumowania i działania. W rezultacie, na tym kongresie UW okazała się małą partią wielkich postaci, otoczoną samymi czerwono-czarnymi wrogami i kompletnie wyizolowaną ze społeczeństwa.

„Podziwiam, byleś lepszy niż wojewódzki sekretarz propagandy” — tak pewien znany profesor gratulował byłemu ministrowi jego wystąpienia, przestrzegającego przed dalszymi kompromisami parlamentarnymi, które przez elektorat Unii przyjmowane są z coraz większymi obawami. Żądając separowania się UW od lewicy pan minister jednocześnie zaapelował o więcej serca dla ludu, więcej polityki społecznej, bo wyborcy niebezpiecznie kojarzą Unię z opcją liberalno-prawicową. Przed czym ta partia sytuująca się w centrum, ale bliżej jego prawej strony, powinna się bronić! — zauważył brodaty były minister. No cóż, sekretarze propagandy byli jednak bardziej pryncypialni...

W finale pierwszego dnia kongresu mało brakowało, a zaczęłaby się wewnątrzpartyjna, a nie jak dotąd wyborczo-kampanijna, dyskusja. Oto na mównicę pojawił się młody człowiek, który przestrzegając, że unijne hasło o trafnym wyborze może zostać tak zinterpretowane, iż z trafnego wyjdzie... trefny wybór. Co nie byłoby niezrozumiałe zważywszy błędy drażące UW, zagrzmiął tenże dyskutant. Mamy od kilku miesięcy kult dyscypliny, ale brakuje nam mobilizacji, każda merytoryczna dyskusja w UW traktowana jest jako nieojalność wobec kierownictwa, dominuje myślenie o promocji partii, a nie działalności, polityczna izolacja Unii spowodowała, że nastrój tryumfalizmu panujący na sali nie ma nic wspólnego z nastrojami panującymi poza nią!

Dawniej po takim wystąpieniu niektórzy wysłani byli na północny wschód albo zaczynał się choćby kanapowy, ale jednak przewrót. Unia jednak wzięła się w garść i ten głos zlekceważyła. Okazało się, że ważniejsze jest, iż „choć w nie najlepszej sytuacji, to wciąż jesteśmy razem!”. Być może właśnie dlatego ta partia, która mówi o sobie, że jest partią warstwy średniej, ma dziś średni dorobek i średnie możliwości.

Gdyby wziąć pod uwagę zasadniczy cel tego kongresu — zainaugurowanie kampanii wyborczej — to został on osiągnięty. A tylko przy okazji doszło do sporu byłej pani premier i byłego pana premiera o granice kompromisów wokół Konstytucji. Na tym kongresie unicy siłą oklasków opowiedzieli się za opinią mężczyzny. Czym, wbrew unijnej konferencji sprzed kilku dni dotyczącej rosnącej roli kobiet, unaocznili, że czas pań tak naprawdę jeszcze nie nadszedł?

I tak oto, opowiadając się za konstytucyjnym kompromisem z lewicą, a jednocześnie wyrażając obrzydzenie kompromisem z SLD, UW okrakiem uśladła na barykadzie. Co czyni nie pierwszy raz zresztą.

Z „GŁOSEM”
PO
KRAKOWIE

OPACTWO TYNIECKIE

Widok tego wzgórza wywiera wrażenie i zapada w pamięć tych, którzy dotarli do jego stóp. Wyniosła wapienna skała urywa się prostopadłą ścianą nad nurtem przepływającej u jej podnóża Wisły. To, w naturalny sposób obronne miejsce, przed wiekami stało się siedzibą sprowadzonych do Polski przez Kazimierza Odnowiciela benedyktynów.

Bogato uposażone opactwo, którego opata nazywano „abbas centum villarum” — opatem stu wsi — pełniło rolę twierdzy ryglującej dostęp do Krakowa od zachodniej granicy Królestwa Polskiego. W połowie XV wieku tak opisywał go Jan Długosz: „Wzgórze klasztorne jest znakomicie umocnione murami, wieżami, tudzież innymi środkami obronnymi, a straż tak w dzień, jak i w nocy ustawicznie tam pełni służbę. Piękną to klejnot ojczysty, a przeciw zasadzkom nieprzyjacielskim silna warownia, starodawne miejsce obronne, na którym nawet w dawniejszych wiekach z powodu wyniosłości wzgórza nigdy nie brakowało twierdzy”. Być może, że z taką twierdzą z dawnych wieków związana jest stara legenda o Włgierzu Wdałym — sławnym rycerzu, który tutaj miał swój zamek. Ze swej podróży do Frankonii przywiózł on piękną księżniczkę Heligundę. Zdradziła jednak Włgierza. Spodobał się jej rycerz Wisław, uwięziony przez Włgierza w Tyńcu. Podczas nieobecności męża

uwolniła go z kajdan i oboje uciekli do Wiślicy. Kiedy Włgierz podjął próbę odbicia niewiernej żony, wpadł w pułapkę i został osadzony w lochu. W uwięzionym rycerzu zakochała się siostra Wisława, która otwierała loch i dała mu do ręki miecz. Zemsta Włgierza była okrutna. Zabił zdradziecką parę i poćwiartował ich zwłoki. Niestety, legenda nic nie mówi o dalszych losach bohaterów tego iście szekspirowskiego dramatu.

Ufortyfikowane opactwo kilkakrotnie w swej historii padało ofiarą wojennych pożog. W 1260 roku zniszczyli go Tatarzy, a w czasie słynnego „Potopu” — Szwedzi. Swą karierę twierdzy zakończył Tyniec w latach Konfederacji Barskiej, kiedy to po ostrzale artyleryjskim zdobyły go wojska rosyjskie. To oblężenie oraz późniejszy pożar w 1831 r. sprawiły, że klasztor popadł w całkowitą ruinę. Benedyktyni powrócili tu ponownie dopiero w 1939 r. Owiane legendami opactwo, którego początki giną w mroku dziejów, przyciągało zawsze naukowców pragnących zgłębić jego tajemnice. W 1961 r. przeprowadzono tu szerokie zakrojone badania archeologiczne. Najstarsze znaleziska wskazują na to, że już w VIII—V wieku przed naszą erą była tu osada obronna ludności kultury łużyckiej. Prawdziwą sensacją okazało się jednak odkrycie między fundamentami pierwszej romańskiej świątyni, bogato wyposażonych grobów siedmiu opatów

z XI—XII wieku. W grobie nieznanego nam z imienia, tzw. złotego opata, znaleziono szczerzoty podróżny kielich z pateną. Jest to drugi w Europie zachowany okaz kielicha podróżnego z XI stulecia. Pierwszy z nich znajduje się w Trewirze i należał do arcybiskupa Popona. Dziś można go oglądać w Skarbcu Koronnym na Wawelu wśród największych skarbów narodowych.

Dzisiaj do zabytkowego klasztoru, który w 1969 roku odzyskał tytuł opactwa, można dojechać miejskim autobusem z Rynku Dębnickiego. Na wzgórze prowadzi prastara, jedyna od stuleci droga. Kiedyś była obwałowana, dziś wysadzona jest starymi lipami. Dwie obronne bramy trzeba przekroczyć, by dostać się na dziedziniec warowni. Tutaj uwagę zwraca kołwrotowa studnia, mająca prawie 40 m głębokości. Kołowrót i ośmioboczny daszek nad cembrowiną zbudowane zostały w XVIII wieku bez użycia gwoździ. Znad muru opasującego dziedziniec rozpościera się wspaniały widok na rzekę, która pod skałą tyniecką ma swój przełom. Jeżeli dotrzecie tutaj, wielu zapewne przypomni sobie rozpoczynający powieść „Krzyżacy” rozdział — ó spotkaniu Maćka i Zbyszka z Bogdańca z Danusią — dwórką księżnej mazowieckiej. Nazwa gospody „Pod Lutym Turem” trwa nadal, chociaż dzisiaj szylid ten zdobi współczesną restaurację.

A od mieszkańców Tyńca można dowiedzieć się o starodawnym zwyczaju. Pierwszy chleb, upieczony z nowego zboża w Tyńcu, nosił wójt krakowski królowi na Wawel. Po dar ten wychodził monarcha do zamkowych bram. Jeszcze królowi Stanisławowi Augustowi woził burmistrz krakowski co roku na św. Jana bochen chleba, który w Warszawie król osobiście odbierał.

WIESŁAW WÓJCİK

WOJCIECH SIERAKOWSKI

ETAP V

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania fizyki jest tworzenie warunków do:

poznania aktualnych kierunków badań w fizyce, poznania i stosowania różnorodnych metod badania przyrody, rozwoju zainteresowań badawczych w zakresie fizyki, kształtowania się postaw prośrodowiskowych, włączania się w działanie na rzecz społeczności lokalnej i globalnej w zakresie badań i ochrony środowiska, wstępnego przygotowania do wybranego zawodu.

Treści:

Ruch i siły. Dynamika cieczy i gazów.
Ruch z uwzględnieniem różnych sił oporu.
Ruch obrotowy. Zasada zachowania momentu pędu.
Elementy Szczególnej i Ogólnej Teorii Względności
Elektronika fizyczna. Elektrony w próżni i w ciałach stałych, Fizyczne podstawy urządzeń elektronicznych.
Cząstki elementarne. Elementy kosmologii.
Elementy fizyki współczesnej.

W dziale „Elementy fizyki współczesnej” autor programu może wprowadzić odpowiednie do jego koncepcji programowej nowości (np. zjawiska chaotyczne, zimna fuzja, itp.).

Kompetencje:

Wyjaśnianie złożonych zjawisk fizycznych na podstawie znanych praw i wiedzy o strukturze materii.
Posługiwanie się złożonymi procedurami badawczymi stosowanymi w fizyce.
Rozwiązywanie problemów fizycznych posługując się zintegrowaną wiedzą przyrodniczą.
Samodzielne zdobywanie wiedzy.
Przedstawianie wyników swoich badań za pomocą tabel, wykresów, diagramów itp. posługując się narzędziami informatycznymi.
Modelowanie rzeczywistości, przyrodniczej posługując się metodami i narzędziami informatycznymi.
Stosowanie modeli i teorii do przewidywania zarówno przebiegu zjawisk i procesów fizycznych, jak i właściwości materii.
Posługiwanie się językiem fizyki.

EDUKACJA MATEMATYCZNA

Celem nauczania matematyki jest osiągnięcie takiego poziomu kompetencji i sprawności matematycznych aby uczniowie mogli:

używać matematyki w wielu napotykanym sytuacjach życiowych i w nauce innych przedmiotów do wyjaśniania, do przewidywania, do precyzyjnego porozumiewania się; rozwinąć pozytywny stosunek do matematyki.

Zadaniem szkoły w zakresie nauczania matematyki jest: umożliwienie opanowania wiadomości i umiejętności niezbędnych do przeprowadzania rozumowań matematycznych oraz rozwiązywania problemów praktycznych, w tym umiejętności posługiwania się językiem matematycznym; ułatwienie dostrzegania związków matematyki z innymi dziedzinami (obszarów użyteczności matematyki); wykształcenie aktywnego stosunku do problemów i zadań; kształcenie umiejętności komunikowania się i pracy w zespole.

ETAP II

Zadaniem szkoły na tym etapie jest:

— kształcenie umiejętności czytania ze zrozumieniem tekstu i opisywania informacji zadanych werbalnie przy użyciu języka matematycznego;

— kształcenie umiejętności matematyzowania prostych sytuacji opisanych słownie, za pomocą rysunku lub obserwowanych w otoczeniu;
— kształcenie umiejętności rozwiązywania nieskomplikowanych zadań tekstowych;
— dostrzeganie problemów i badanie ich w szczególnych przypadkach m.in. przez przeprowadzanie prostych rozumowań matematycznych;
— kształcenie umiejętności i nawyku analizowania uzyskanych rozwiązań oraz wyciągania wniosków;
— wdrażanie nawyku stałego korygowania błędów;
— kształcenie umiejętności posługiwania się kalkulatorem;
— wdrażanie do staranności i dbałości o precyzyjne formułowanie wypowiedzi;
— wdrażanie do sumiennego wykonywania zadań cząstkowych w zespole.

Treści:

Liczby naturalne, działania, podzielność.
Liczby całkowite, liczby dziesiętne, procenty.
Liczby wymierne, przykłady liczb niewymiernych.
Proste równania i nierówności I stopnia z jedną niewiadomą.
Przykłady przyporządkowań, przykłady funkcji.
Układ współrzędnych na płaszczyźnie, graficzne przedstawianie zależności.
Figury płaskie i ich własności.
Proste konstrukcje geometryczne.
Wielościany, ich siatki i własności.
Przykłady innych figur przestrzennych.
Mierzenie; obwody wielokątów, pola figur płaskich; jednostki długości i pola.
Pola powierzchni wybranych brył.
Przedstawianie i opracowywanie danych empirycznych.

Kompetencje:

Szkoła stwarza warunki do podnoszenia przez uczniów kompetencji:

Wykonywanie obliczeń na liczbach naturalnych, całkowitych i wymiernych (także za pomocą kalkulatorów), w tym obliczeń procentowych i przybliżeń.
Rozwiązywanie równań i interpretowanie nierówności liniowych oraz ich stosowanie.
Przedstawianie graficzne funkcji i odczytywanie takich przedstawień.
Rozpoznawanie figur płaskich i przestrzennych, rysowanie ich i wskazywanie ich własności.
Wykonywanie prostych konstrukcji geometrycznych.
Mierzenie: kątów, długości i pól.
Projektowanie siatek wybranych brył.
Odczytywanie, interpretacji i szacowania danych empirycznych podawanych w różny sposób.
Modelowania i matematyzowania prostych sytuacji opisanych słowami lub obserwowanych w otoczeniu.
Przeprowadzania prostych rozumowań i ich krytycznej analizy.
Używania symboli literowych, interpretowania i przekształcania wyrażeń z symbolami literowymi.

ETAP III

Zadaniem szkoły na tym etapie jest:

— kształcenie umiejętności zbierania informacji z wykorzystaniem różnych źródeł;
— wskazywanie sposobów wykorzystywania wiedzy matematycznej do analizy i rozwiązywania problemów z zakresu

innych przedmiotów szkolnych i prostych sytuacji praktycznych;
kształcenie umiejętności budowania modeli algebraicznych, geometrycznych, graficznych, statystycznych do konkretnych problemów, ocenianie korzyści wynikających z planowania oszczędności, ubezpieczeń itp.;
zapoznanie ze sposobami wykorzystania różnych technik i narzędzi do szacowania rezultatów przy badaniu problemów;
wdrażanie do przeprowadzania dyskusji rozwiązania;
wspomaganie podejmowania prób samodzielnego uczenia się;
wdrażanie do precyzyjnego formułowania pytań i wniosków;
wdrażanie do przestrzegania dyscypliny pracy w zespole, gotowości pomocy słabszym kolegom.

Treści:

Działania w zbiorze liczb wymiernych.
Potęgowanie i pierwiastkowanie; działania na liczbach niewymiernych.
Przybliżenia.
Wyrażenia algebraiczne. Funkcja liniowa.
Proporcjonalności: prosta i odwrotna. Przykłady innych funkcji.
Równania liniowe i ich układy.
Przekształcenia geometryczne: odbicia, obroty, przesunięcia, jednokładności, powiększenia, pomniejszenia.
Twierdzenia o związkach miarowych w figurach geometrycznych (m.in. Pitagorasa i Talesa).
Okrąg, koło i trójkąt.
Proporcje trygonometryczne w trójkącie prostokątnym.
Pola wielokątów, w tym foremnych; pole koła i długość okręgu.
Proste i płaszczyzny w przestrzeni, rysowanie figur przestrzennych i ich cieni.
Pola powierzchni i objętości brył.
Zbieranie, porządkowanie i przedstawianie danych różnymi środkami.
Doświadczenie losowe; różne modele probabilistyczne doświadczeń losowych.

Kompetencje:

Szkoła stwarza warunki do podnoszenia przez uczniów kompetencji:

Wykonywanie obliczeń na liczbach wymiernych (rzeczywistych) pisemnie i za pomocą kalkulatora.
Posługiwanie się przybliżeniami; szacowanie błędów przybliżeń.
Rozwiązywanie równań i nierówności I stopnia oraz ich układów.
Rozwiązywanie zadań z treścią.
Sporządzanie wykresów funkcji liniowych, proporcjonalności i odczytywanie wykresów funkcji.
Wykonywanie konstrukcji geometrycznych.
Wykorzystywanie własności figur płaskich i przestrzennych przy rozwiązywaniu zadań.
Posługiwanie się proporcjami trygonometrycznymi w trójkącie prostokątnym oraz stosowania tw. Pitagorasa i Talesa.
Obliczanie pól figur płaskich oraz powierzchni i objętości brył.
Konstruowanie różnych modeli dla nieskomplikowanych doświadczeń losowych.
Sprawne używanie kalkulatorów i dostępnych urządzeń technologii informacji, gdzie celowe.
Posługiwanie się wiedzą matematyczną do rozwiązywania nieskomplikowanych problemów z różnych dziedzin oraz modelowanie i matematyzowanie prostych sytuacji.

Przeprowadzanie nieskomplikowanych rozumowań matematycznych.

ETAP IV

Zadaniem szkoły na tym etapie jest:

kształcenie umiejętności czytania ze zrozumieniem oraz interpretowania definicji i twierdzeń matematycznych, dowodzenia prostych twierdzeń, racjonalnego posługiwania się rotacją matematyczną;
kształcenie umiejętności zbierania, porządkowania, opisywania, porównywania, szacowania i analizy danych, w tym empirycznych oraz tworzenia modeli na podstawie zebranych danych;
wdrażanie do formułowania zadań i problemów, rozwiązywania ich z wykorzystaniem wiedzy, metod i technologii z różnych dziedzin matematyki oraz weryfikacji uzyskanych wyników;
kształcenie umiejętności stawiania hipotez i ich weryfikacji;
wdrażanie do samodzielnego uczenia się;
odnoszenie się z tolerancją i szacunkiem do poglądów innych niż własne, popartych racjonalnym rozumowaniem.

Treści:

Zbiory, działania na zbiorach.
Działania w zbiorze liczb rzeczywistych. Prawa związane z działaniami arytmetycznymi w zbiorach liczbowych oraz na wektorach.
Wielomiany.
Równania i nierówności liniowe, kwadratowe i wyższych stopni.
Układy równań i nierówności (stopnia co najwyżej drugiego).
Funkcje, własności, wykresy. Funkcja liniowa, kwadratowa.
Przykłady innych funkcji (wielomianowe, homograficzne, trygonometryczne, ciągłe).
Figury płaskie: okręgi, koła i wielokąty, twierdzenia: Pitagorasa, Talesa, sinusów, cosinusów.
Iloczyn skalarny wektorów.
Miara figury; pola wielokątów i koła.
Przekształcenia płaszczyzny (izometrie, jednokładności, podobieństwa, rzuty).
Planowanie i przeprowadzanie badań statystycznych.
Doświadczenia losowe, prawdopodobieństwo, wartość oczekiwana.

Kompetencje:

Szkoła stwarza warunki do podnoszenia przez uczniów kompetencji:

Wykonywanie podstawowych operacji na zbiorach.
Sprawne wykonywanie obliczeń w zakresie liczb wymiernych.
Szacowanie wyników obliczeń, rozsądnego posługiwania się kalkulatorem.
Rozwiązywanie równań i nierówności (w tym liniowych, kwadratowych) oraz ich układów (w prostych przypadkach).
Posługiwanie się pojęciem funkcji przy interpretacji zjawisk ekonomicznych, demograficznych itp.
Posługiwanie się wektorami i przekształceniami przy badaniu własności figur płaskich.
Sprawne używanie dostępnej technologii informacji, gdzie to celowe.
Rozwiązywanie prostych problemów z różnych dziedzin wymagających wiedzy matematycznej, przeprowadzanie dyskusji rozwiązania, stawiania hipotez i weryfikowanie ich.
Analizowanie i przeprowadzanie prostych dowodów twierdzeń.

ETAP V

Zadaniem szkoły na tym etapie jest:

- kształcenie umiejętności samodzielnego opanowania fragmentu materiału przy pomocy podręcznika;
- kształcenie i doskonalenie umiejętności posługiwania się językiem danej dziedziny matematyki;
- wdrażanie do analizowania praktycznych sytuacji, formułowania na ich tle problemów i rozwiązywania ich przy pomocy dostępnej wiedzy, budowania modeli zjawisk, sytuacji, przemian, badania ich użyteczności i podejmowania decyzji;
- kształcenie umiejętności stosowania niektórych zasad logiki, zwłaszcza wnioskowania w rozumowaniach pozamatematycznych;
- doskonalenie umiejętności wykorzystywania nowoczesnych technik przy rozwiązywaniu problemów;
- kształcenie umiejętności całościowej prezentacji w formie referatu wyników pracy nad problemami.

Treści:

Potęgi o wykładnikach wymiernych, przykłady potęg o wykładnikach niewymiernych.
Przegląd funkcji elementarnych (potęgowa, wykładnicza, logarytmiczna, trygonometryczna), wykresy i własności.
Przykłady przejść granicznych (granica ciągu, funkcji, ciągłość, pochodna).
Odczytywanie wykresów funkcji.
Wielościanny i wielościanny foremny.
Bryły obrotowe i ich przekroje.
Pola powierzchni i objętości wybranych brył.
Analityczna charakterystyka prostych i płaszczyzn.
Przekształcenia przestrzenne, przykłady izometrii i podobieństw.
Prawdopodobieństwo, wartość oczekiwana.
Prawdopodobieństwo warunkowe, niezależność zdarzeń, schemat Bernoulliego.
Różne rozkłady prawdopodobieństwa.

Kompetencje:

Szkoła stwarza warunki do podnoszenia przez uczniów kompetencji:

Posługiwanie się rachunkiem zbiorów.
Rachowanie w zbiorze liczb rzeczywistych.
Przekształcanie wyrażeń algebraicznych typu wymiernego.
Rozwiązywanie równań i nierówności, w tym wykładniczych, logarytmicznych, trygonometrycznych.
Posługiwanie się własnościami funkcji wykładniczej, logarytmicznej i trygonometrycznych przy badaniu problemów teoretycznych i praktycznych.
Posługiwanie się przejściem granicznym przy rozwiązywaniu problemów.
Wykorzystywanie własności figur, brył przekształceń, wektorów w sytuacjach geometrycznych.
Budowania modeli probabilistycznych doświadczeń losowych i na ich podstawie weryfikowania hipotez i podejmowania decyzji.
Przeprowadzania prostych dowodów, definiowania pojęć.

EDUKACJA INFORMATYCZNA

Zadaniem szkoły na wszystkich etapach kształcenia jest zapewnienie uczniom możliwości korzystania z technologii informacyjnej.

Umiejętności informatyczne można rozwijać nie tylko na lekcjach wydzielonego przedmiotu — informatyka. Wielu

z nich można uczyć z lepszym skutkiem na lekcjach innych przedmiotów: matematyki, przedmiotów przyrodniczych, języków. Z czasem nauczyciele tych przedmiotów powinni przejmować w coraz większym stopniu odpowiedzialność za kształcenie informatyczne i należy czynić wszystko co możliwe, aby ten proces przyspieszać.

ETAP I i II

Szkoły w miarę swoich możliwości już na pierwszym i drugim etapie nauczania powinny tworzyć warunki do: budzenia zainteresowania nowoczesną technologią informacyjną, stosowania jej w nauczaniu oraz tworzenia podwalin kształtowania umiejętności informatycznych. Część ogólna dotycząca zadań szkoły na tych etapach stwarza wystarczającą podstawę i zachętę do tego typu działań.

ETAP III

Zadaniem szkoły na tym etapie jest:

- zachęcać uczniów do korzystania z komputera jako narzędzia ułatwiającego wykonywanie różnych prac związanych z ich osobistymi zainteresowaniami i potrzebami oraz z życiem szkoły, np. do zaprojektowania i wydrukowania ulotki, plakatu, napisania referatu, przygotowania prezentacji, itp.,
- wprowadzić uczniów w świat pojęć i umiejętności składających się na elementarną alfabetyzację komputerową,
- umożliwić poznanie wybranych zastosowań komputera jako narzędzia umożliwiającego dostęp do informacji oraz jej uporządkowane gromadzenie, przetwarzanie i prezentację.

Treści:

Posługiwanie się komputerem do zabawy i nauki.
Z czego się składa komputer: procesor, pamięć wewnętrzna i zewnętrzna, urządzenia wejścia/wyjścia.
Porozumiewanie się z komputerem za pomocą klawiatury, myszy, monitora, drukarki.
Wyszukiwanie i uruchamianie programów.
Przykłady gier komputerowych i programów edukacyjnych.
Korzystanie z multimedialnych źródeł informacji.
Rozwiązywanie zadań szkolnych i praktycznych za pomocą programów użytkowych.
Redagowanie tekstów za pomocą edytora.
Tworzenie rysunków za pomocą przyjaznego edytora grafiki.
Do czego służy arkusz kalkulacyjny. Przykłady zastosowań arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z programu nauczania szkoły podstawowej i codziennego życia.
Rozwiązywanie problemów w formie algorytmicznej.
Przykłady problemów niealgorytmicznych i takich, które można rozwiązywać według algorytmu.
Proste przykłady algorytmów rozwiązywania standardowych zadań szkolnych i z życia codziennego.
Konstruowanie i wykonywanie algorytmu. Formułowanie prostych poleceń dla komputera — wykonywanie zadań w trybie interakcyjnym. Definiowanie poleceń w postaci procedur i wywoływanie ich.
Społeczne, etyczne i ekonomiczne aspekty rozwoju informatyki.
Podstawy prawne rozpowszechniania programów komputerowych, konsekwencje łamania prawa dla osób i społeczeństw.
Pożytki i niebezpieczeństwa związane z powszechnym dostępem do informacji.
Przejawy przestępczości komputerowej.

Kompetencje:

Nauczanie elementów informatyki na III etapie powinno umożliwić uczniom uzyskanie następujących kompetencji:

Znalezienie i uruchomienie gotowego programu użytkowego, edukacyjnego, gry komputerowej.
 Przeglądanie i utrzymywanie porządku w katalogach (teczkach) zawierających wyniki pracy.
 Napisanie za pomocą edytora tekstu i wydrukowanie w przejrzystej postaci prostego dokumentu.
 Zrealizowanie projektu graficznego, np. ilustracji do gazетки szkolnej, ulotki.
 Zapisanie w formie arkusza danych liczbowych, użycie odpowiednich formuł do obliczenia wartości globalnych: sum i wartości średnich, przedstawienie danych na odpowiednim wykresie.
 Wskazywanie problemów, które mają rozwiązania algorytmiczne i takie, których nie da się w ten sposób rozwiązać.
 Opisywanie prostych algorytmów w potocznym języku w postaci odpowiednich, jednoznacznych procedur.
 Definiowanie prostych algorytmów w postaci procedur, które może wykonać komputer i uruchamianie ich.
 Wskazywanie korzyści i zagrożeń związanych z rozwojem zastosowań komputerów.
 Rozumienie znaczenia praw chroniących własność intelektualną.
 Negocjowanie i przestrzeganie planu pracy w grupie.

ETAP IV

Zadaniem szkoły na tym etapie jest:

— Zainteresowanie uczniów rozwojem technologii informacyjnej i nowymi możliwościami komunikowania się i dostępu do informacji.

— Stworzenie uczniom warunków do osiągnięcia alfabetyzacji komputerowej rozumianej zgodnie z zaleceniami UNESCO jako:

- umiejętność kompetentnego i inteligentnego posługiwania się komputerem i jego podstawowym oprogramowaniem,
- umiejętność stosowania podstawowych programów użytkowych do rozwiązywania typowych problemów praktycznych i szkolnych,
- umiejętność rozwiązywania problemów w formie algorytmów,
- rozumienie społecznych, gospodarczych, etycznych konsekwencji rozwoju informatyki i dostępności informacji, świadomość związanych z tym praw i obowiązków.

Treści:

Posługiwanie się sprzętem i korzystanie z usług systemu operacyjnego.

Podstawowe elementy komputera i ich funkcje: procesor, pamięć wewnętrzna i zewnętrzna, urządzenia wejścia/wyjścia. Komunikacja z komputerem za pomocą standardowych urządzeń peryferyjnych: klawiatury, myszy, monitora, drukarki.

Podstawowe usługi oferowane przez system operacyjny: zakładanie i przeglądanie katalogów (teczek), kasowanie i kopiowanie plików, wyszukiwanie i uruchamianie programów. Podstawowe zasady pracy w sieci lokalnej i globalnej. Rozwiązywanie problemów za pomocą programów użytkowych.

Redagowanie tekstów i dokumentów za pomocą edytora.

Tworzenie rysunków za pomocą edytora grafiki.

Przykłady zastosowań arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z programu nauczania szkoły średniej i codziennego życia.

Tworzenie dokumentów zawierających tekst, grafikę i tabele.

Podstawowe formy organizacji informacji w bazach danych. Przykłady wyszukiwania i zapisywania informacji w bazach danych.

Przykłady zastosowań komputera jako narzędzia dostępu

do rozproszonych źródeł informacji i komunikacji na odległość.

Rozwiązywanie problemów w formie algorytmicznej.

Algorytmy wokół nas, przykłady algorytmów rozwiązywania problemów praktycznych i szkolnych. Ścisłe formułowanie problemów algorytmicznych. Opisywanie algorytmów w języku potocznym. Zapisywanie algorytmów w postaci procedur, które może wykonać komputer. Podstawowe struktury języków algorytmicznych: instrukcje złożone, warunkowe, iteracyjne. Przykłady algorytmów rekurencyjnych. Definiowanie rozwiązań umiarkowanie złożonych zadań metodą zstępującą. Przykłady testowania i oceny algorytmów.

Społeczne, etyczne i ekonomiczne aspekty rozwoju informatyki.

Podstawy prawne rozpowszechniania programów komputerowych, konsekwencje łamania prawa dla osób i społeczeństw. Pożytki i niebezpieczeństwa związane z powszechnym dostępem do informacji. W jaki sposób dostęp do informacji ułatwia osobisty rozwój, codzienne życie, pomaga w karierze zawodowej, jakie ma znaczenie dla rozwoju ekonomicznego, demokracji, kultury. Przejawy przestępczości komputerowej.

Kompetencje:

Nauczanie elementów informatyki na IV etapie powinno umożliwić uczniom uzyskanie następujących kompetencji:

Umiejętność wyboru, łączenia i inteligentnego stosowania różnych narzędzi informatycznych (przede wszystkim edytorów, arkusza kalkulacyjnego, systemu zarządzania bazami danych) do rozwiązywania typowych problemów praktycznych i szkolnych.

Korzystanie z różnych multimedialnych i rozproszonych źródeł informacji dostępnych za pomocą komputera.

Stosowanie właściwie dobranych środków i metod informatyki do modelowania i symulacji zjawisk i procesów. Stosowanie technik twórczego myślenia w rozwiązywaniu problemów algorytmicznych.

Rozwiązywanie umiarkowanie złożonych problemów przez stosowanie podstawowych technik algorytmicznych, jak np. programowanie zstępujące, metoda kolejnych uściśleń, metoda dziel i zwyciężaj.

Rozumienie i formułowanie algorytmów, poprawne interpretowanie i stosowanie podstawowych struktur języków algorytmicznych: poleceń złożonych, warunkowych, iteracyjnych, prostych konstrukcji rekurencyjnych.

Negocjowanie i przestrzeganie zasad pracy w grupie

Ważnym zadaniem szkoły na tym i na następnym etapie jest zapewnienie młodzieży możliwości korzystania z technologii informacyjnej także na lekcjach innych przedmiotów i zajęciach pozalekcyjnych w celu:

- rozwiązywania problemów z różnych dyscyplin,
- korzystania z informacji zgromadzonych w bazach komputerowych,
- przygotowywania referatów i prezentacji,
- wykonywania prac na rzecz klasy, szkoły, społeczności lokalnej,
- możliwości komunikowania się na odległość,
- uczestniczenia w życiu różnorodnych społeczności grup dyskusyjnych,
- rozwijania własnych zainteresowań.

ETAP V

Zadaniem szkoły na tym etapie jest kontynuowanie zadań z poprzednich etapów, a ponadto:
 przygotowanie do świadomego wyboru informatycznego

lub pokrewnego kierunku kształcenia,
kształcenie samodzielności intelektualnej, odpowiedzialności za własny rozwój,
przygotowanie zainteresowanej tym młodzieży do egzaminu maturalnego z informatyki,
przygotowanie do życia i podejmowania odpowiedzialnych zadań w społeczeństwie informacyjnym.

Treści:

Algorytmika i programowanie.

Metodyczna analiza i modelowanie względnie złożonych problemów i procesów z różnych dziedzin. Przegląd algorytmów klasycznych. Wybrane zaawansowane techniki projektowania algorytmów i struktur danych: programowanie strukturalne, modułowe, zstępujące, abstrakcja danych, metoda kolejnych uściśleń. Elementy formalnej analizy algorytmów. Wprowadzenie do programowania w wybranym języku wysokiego poziomu. Zespołowa realizacja projektów programistycznych.

Bazy danych.

Bazy danych wokół nas. Podstawowe formy organizacji informacji w relacyjnych bazach danych. Przykłady projektowania relacyjnych baz danych. Wyszukiwanie informacji w bazach danych za pomocą języka zapytań. Informacje o rozproszonych bazach danych.

Nowoczesne technologie informacyjne.

Multimedia. Sieci komputerowe, lokalne i rozległe. Wyszukiwanie informacji w rozległych sieciach komputerowych. Komunikowanie się na odległość za pomocą komputera. Przygotowywanie własnych prezentacji za pomocą narzędzi technologii informacyjnej. Tworzenie dokumentów dostępnych w sieci.

Kompetencje:

Nauczanie informatyki na V etapie powinno umożliwić uczniom uzyskanie następujących kompetencji:

Określanie sytuacji problemowej, w tym danych, celu i wyników.

Formułowanie planu rozwiązania problemu — wydzielenie podproblemów i wskazanie powiązań między nimi. Umiejętność świadomego wyboru narzędzi rozwiązania problemu — skorzystania z odpowiedniego programu użytkowego lub zaprogramowania metody rozwiązania w wybranym języku programowania.

Analizowanie poprawności algorytmu i ocena jego złożoności, testowanie programu.

Stosowanie wybranych zaawansowanych technik algorytmicznych rozwiązywania problemów.

Wyszukiwanie informacji w relacyjnych bazach danych za pomocą języka zapytań.

Korzystanie z rozproszonych źródeł informacji w badaniach zjawisk społecznych, ekonomicznych, przyrodniczych.

Przygotowywanie publicznych prezentacji z wykorzystaniem źródeł informacji dostępnych za pomocą komputera i nowoczesnych technik multimedialnych.

Samodzielne pogłębianie wiedzy informatycznej.

Realizowanie złożonych projektów w zespole.

Stosowanie technik twórczego myślenia w rozwiązywaniu niestandardowych problemów.

Ważnym zadaniem szkoły na tym etapie jest zapewnienie ogółowi młodzieży możliwości korzystania z nowoczesnej technologii informacyjnej na lekcjach innych przedmiotów i zajęciach pozalekcyjnych w celu:

- rozwiązywania problemów z różnych dyscyplin,
- korzystania z informacji zgromadzonych w bazach komputerowych,

- przygotowywania referatów i prezentacji,
- wykonywania prac na rzecz klasy, szkoły, społeczności lokalnej,
- możliwości komunikowania się na odległość,
- uczestniczenia w życiu różnorodnych społeczności — grup dyskusyjnych,
- rozwijania własnych zainteresowań.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

ETAP II

W tym okresie edukacji szczególnie ważne jest przedstawienie uczniom bogatej oferty ruchowej, zapewniającej wszechstronną stymulację rozwoju fizycznego, jak i opanowanie podstawowych umiejętności technicznych z różnych dyscyplin sportowych.

Zadaniem szkoły na tym etapie jest:

- podejmowanie działań wspomagających harmonijny rozwój morfo-funkcjonalny organizmu uczniów,
- stosowanie w procesie nauczania i uczenia się zasad higieny pracy i wypoczynku,
- stosowanie celowo dobranych różnorodnych środków dla rozwoju i doskonalenia sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej,
- doskonalenie precyzji, estetyki i ekonomii ruchu, kształtowanie umiejętności ruchowych wzorowanych na technikach różnych dyscyplin i konkurencji sportowych, wyposażenie uczniów w wiedzę umożliwiającą zrozumienie podstawowych zagadnień dotyczących rozwoju człowieka, zachowania i ochrony zdrowia, higieny pracy i wypoczynku, organizacji prostych form wypoczynku czynnego oraz kultury postępowania indywidualnego i grupowego w środowisku szkolnym i pozaszkolnym,
- kształtowanie postaw warunkujących: właściwy stosunek uczniów do kultury fizycznej, bezpieczne uczestnictwo w zajęciach ruchowych, poczucie odpowiedzialności za zdrowie własne i innych, samodzielność w działaniu, współdziałanie w zespole.

Treści:

Wspomaganie rozwoju morfo-funkcjonalnego organizmu odpowiednio dobrane bodźce fizyczne stymulujące funkcjonowanie układu ruchowego, oddychania, krążenia i systemu nerwowego,

ćwiczenia kształtujące i korygujące postawę ciała, pomiary i porównywania do norm rozwojowych prawidłowości budowy i funkcjonowania układu ruchowego i oddechowego,

stosowanie zasad warunkujących zachowanie zdrowia (higiena osobista, higiena pracy i wypoczynku, ubiór stosowny do warunków atmosferycznych i rodzaju zajęć).

Rozwój i doskonalenie sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej

formy ruchu ukierunkowane na kształtowanie szybkości, siły, wytrzymałości, orientacji, równowagi, czucia, rytmizacji ruchów,

pomiary poziomu usprawnienia uczniów umożliwiające określenie postępu,

zadania ruchowe kształtujące umiejętność samodzielnego doskonalenia sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej.

Kształtowanie umiejętności ruchowych nauczanie postaw techniki i taktyki, gier zespołowych, konkurencji La, ćwiczeń gimnastycznych, sportów zimowych, pływania, tańców, gier rekreacyjnych, ćwiczenia i zadania ruchowe umożliwiające doskonalenie precyzji, estetyki i ekonomii ruchu związane z chodem, biegiem, rzutem, skokiem, mocowaniem, zmianami pozycji ciała w kombinacjach, np. chwytu z biegiem, podskokiem,

zmianą pozycji ciała, rzutu z rozbiegiem, wyskokiem, różne łączenia zmian pozycji ciała, kroków i figur tanecznych, ćwiczenia, zabawy i gry ruchowe w małej grupie według inwencji uczniów, uwzględniające zasady współpracy, pomoc, ochronę, respektowanie przepisów i ustaleń, zadania ruchowe umożliwiające wykorzystanie przez uczniów opanowanych umiejętności w działaniach indywidualnych i zespołowych na rzecz zdrowia, usprawniania się, zabawy.

Wiadomości
znaczenie stosowanych form ruchu dla rozwoju sprawności funkcjonowania organizmu, sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej,
zasady współżycia, współpracy i współzawodnictwa w działaniach związanych z aktywnością ruchową,
sposoby pomocy, ochrony i samoochrony przy wykonywaniu zadań ruchowych,
wypoczynek czynny i bierny,
przepisy i zasady organizacji zajęć ruchowych na sali, boisku, w terenie, na wodzie, zapewniające sprawność ich realizacji oraz bezpieczeństwo uczestników i dbałość o zdrowie,
sposoby kontroli i oceny własnego rozwoju i sprawności funkcjonowania organizmu, różnice rozwojowe,
sposoby kontroli i oceny uzyskanego postępu w rozwoju sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej.

Kształtowanie postaw
eksponowanie indywidualnych możliwości, upodobań, zainteresowań oraz inwencji twórczej uczniów,
ujawnianie i rozwijanie zalet moralnych uczniów w działaniach indywidualnych uczniów i zespołowych
wdrażanie do respektowania ustalonych przepisów i zasad działania zespołowego,
ukazywanie wartości podporządkowywania ambicji własnych na rzecz zespołu,
realizacja zadań usprawniających współdziałanie z partnerem w celu skutecznej i bezpiecznej realizacji zadania, aktywizowanie uczniów do samodzielnej organizacji zajęć ruchowych według ich inwencji.

Kompetencje:

Szkoła powinna zapewnić uczniom możliwość uzyskania kompetencji:

Samodzielnego wykonywania i stosowania opanowanych umiejętności i wiedzy w zabawach, grach, konkursach, zawodach rekreacyjno-sportowych.

Uczestniczenie we współzawodnictwie sportowym z zachowaniem zasad „fair play”.

Bezpiecznego organizowania zabaw ruchowych w czasie wolnym od zajęć w różnych warunkach.

Dbałość o własne zdrowie (postawa ciała, higiena, uczestnictwo w zajęciach ruchowych, ubiór stosowny do warunków atmosferycznych i rodzaju zajęć).

Dbałość o własne życie (na drodze, na boisku, w lesie, w górach, na wakacjach).

ETAP III

Zadaniem szkoły na tym etapie jest umożliwienie uczniom:

— Kształtowania sprawności morfo-funkcjonalnej układu krążenia, oddychania i ruchu.

— Wspomagania rozwoju wszystkich komponentów sprawności kondycyjnej, koordynacyjnej i gibkości.

— Kształtowania umiejętności:

działania na rzecz zdrowia

doskonalenia sprawności fizycznej

rekreacyjno-sportowej

użytecznych.

— Przekazania i zdobycia wiadomości związanych z: funkcjonowaniem organizmu i działaniami na rzecz zachowania zdrowia,

kształtowaniem sprawności,

organizacją zajęć ruchowych w różnych przejawach aktywności (rekreacyjnej, sportowej, turystycznej).

— Kształtowania pozytywnych i trwałych nastawień wobec: odpowiedzialności za zdrowie i bezpieczeństwo własne oraz drugiego człowieka,

współdziałania w zespole i wzajemnej współodpowiedzialności,

samokontroli, samooceny i samodoskonalenia rozwoju i sprawności fizycznej.

Treści:

Kształtowanie sprawności morfo-funkcjonalnej przez stosowanie ćwiczeń:

kształtujących i korygujących postawę ciała,

oddechowych,

kompensacyjnych (zależnie od rodzaju zadań ruchowych lub zajęć),

adaptujących do zmiennych warunków otoczenia

Kształtowanie sprawności kondycyjnej, koordynacyjnej i gibkości poprzez ćwiczenia z obciążeniem, na zmiennych dystansach, z wykorzystaniem przyborów i przyrządów.

Kształtowanie umiejętności:

użytecznych — marsze, biegi, wspinania, dźwigania, skoki, rekreacyjno-sportowych z zakresu: gimnastyki, tańców, gier zespołowych, lekkoatletyki, pływania, narciarstwa, jazdy na łyżwach i sankach,

organizacyjnych — organizowanie i sędziowanie zawodów i rozgrywek sportowych — samokontroli i samooceny rozwoju sprawności fizycznej.

Pogłębianie wiadomości z zakresu:

funkcjonowania organizmu, regeneracji sił i czynnego odpoczynku,

samooceny i samodoskonalenia umiejętności ruchowych, organizacji i sędziowania imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych.

Kształtowanie zachowań i postaw:

pogłębianie motywacji do uczestnictwa w różnorodnych formach aktywności sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, rozwijanie wrażliwości na stan zagrożeń cywilizacyjnych — narkomanii, alkoholizmu, chorób cywilizacyjnych oraz wrażliwości na stan środowiska naturalnego, odpowiedzialności za stan własnego zdrowia i innych, a w przyszłości własnej rodziny.

Kompetencje:

Szkoła podstawowa powinna umożliwić swoim absolwentom uzyskanie kompetencji:

Samokontrola i samoocena własnego rozwoju somatycznego (wysokość i ciężar ciała).

Hartowanie organizmu.

Dobór i prowadzenie ćwiczeń kształtujących i korygujących postawę ciała.

Dobieranie ćwiczeń kompensacyjnych.

Dobieranie ćwiczeń, przyborów i przyrządów (ze zróżnicowaniem dla dziewcząt i chłopców) przydatnych w doskonaleniu poszczególnych komponentów sprawności.

Samokontrola i samoocena sprawności kondycyjno-koordynacyjnej z wykorzystaniem dowolnego testu lub próby (według właściwości dla dziewcząt i chłopców).

Prowadzenie rozgrzewki przed zajęciami z zachowaniem podstawowych zasad wszechstronności, natężenia wysiłku, zmienności pracy mięśniowej.

Znajomość:

podstaw techniki i taktyki oraz przepisów gier zespołowych,

podstaw techniki i taktyki oraz przepisów przynajmniej jednej gry rekreacyjnej,
podstaw tańca towarzyskiego.
Pływanie dowolnym stylem (jeżeli szkoła miała możliwość zorganizowania nauki pływania).
Jazda na łyżwach, sankach, nartach (przynajmniej jedna dyscyplina do wyboru).
Samoochrona i ochrona przy trudniejszych zadaniach ruchowych.
Zachowanie się w sytuacjach zwycięstwa i porażki.
Pełnienia roli inicjatora, organizatora, uczestnika, kibica i sędziego, w wybranej formie aktywności sportowej lub rekreacyjnej.

ETAP IV

Zadania kształcenia i wychowania fizycznego:

- Zadaniem szkoły na tym etapie jest umożliwienie uczniom:
- rozwijania aktywności fizycznej stymulującej harmonijny rozwój organizmu w okresie stabilizowania się budowy ciała,
- coraz bardziej samodzielnego rozwijania sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej oraz gibkości,
- kształtowania nawyku samousprawniania się i dążenia do osiągnięcia wysokiego poziomu wydolności (kondycji), jako wyrazu dobrego stanu zdrowia,
- dalszego doskonalenia umiejętności ruchowych: utylitarnych i rekreacyjno-sportowych,
- rozwijania umiejętności samodoskonalenia ruchowego oraz umiejętności organizowania zajęć w wybranych dziedzinach rekreacyjno-sportowych, poszerzania wiadomości niezbędnych do celowego działania w różnych przejawach aktywności ruchowej, sportowej, rekreacyjnej, wyrazowej (artystycznej), turystycznej, a także z zakresu kompensacji i korektywy,
- utrwalania nawyków higienicznego trybu życia: racjonalnego żywienia, aktywnego wypoczynku, hartowania organizmu na bodźce fizyczne i psychiczne (odporność na stresy),
- zwalczania uzależnień od tytoniu, alkoholu, narkotyków, kształtowania postawy prozdrowotnej i poczucia odpowiedzialności za własny rozwój psychiczny, prawidłową postawę ciała, sprawność, zdrowie i urodę.

Treści:

Podwyższanie sprawności morfo-funkcjonalnej przez stosowanie ćwiczeń stymulujących pracę układu krążenia i oddychania, wzmacnianie określonych grup mięśniowych całego ciała.
Podwyższanie sprawności kondycyjnej (siły, szybkości, wytrzymałości) i koordynacyjnej (zwinności, zręczności, równowagi) oraz gibkości przez ćwiczenia z odpowiednim obciążeniem na stosownym dystansie, z zastosowaniem odpowiednich przyborów i przyrządów.
Doskonalenie umiejętności:
uitylitarnych: marsze, biegi, wspinania, dźwigania, skoki itp., rekreacyjno-sportowych z zakresu: gimnastyki, gier zespołowych, lekkoatletyki, pływania, łyżwiarstwa, narciarstwa, zabaw i gier rekreacyjnych,
organizacyjnych — przeprowadzania i sędziowania zawodów sportowych i imprez rekreacyjnych i turystycznych.
Poszerzanie wiadomości z zakresu:
funkcjonowania organizmu, adaptacji do wysiłku, regeneracji sił i czynnego odpoczynku,
kształtowania sprawności fizycznej i metod jej oceny, techniki ruchu i taktyki w walce sportowej,
organizacji sędziowania imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych,
zapobiegania chorobom cywilizacyjnym i uzależnieniom.
Kształtowanie zachowań i postaw:
pogłębianie motywacji do uczestnictwa w różnych formach aktywności sportowo-rekreacyjnej i turystycznej,

rozwijanie umiejętności samokontroli, samooceny i samodoskonalenia się w zakresie sprawności fizycznej i umiejętności ruchowych,
rozwijanie wrażliwości na stan zagrożeń cywilizacyjnych: alkoholizmu, narkomanii, chorób cywilizacyjnych oraz rozwijanie wrażliwości na stan środowiska naturalnego.

Kompetencje:

Po zakończeniu edukacji na tym etapie szkoła powinna umożliwić uczniom uzyskanie kompetencji:
Ocena własnej wydolności funkcjonowania układu krążenia i oddychania przy pomocy prostych testów wydolnościowych i spirometru.
Dobieranie i stosowanie ćwiczeń wzmacniających określone grupy mięśniowe dla zachowania prawidłowej postawy ciała, zgrabnej sylwetki, a także korygujących wady postawy ciała.
Dobieranie środków (ćwiczeń, przyborów, przyrządów) dla kształtowania sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej, a także oceny poziomu rozwoju sprawności przy pomocy odpowiednich testów.
Przeprowadzanie „rozgrzewki” — zestawu ćwiczeń kształtujących sprawność i prawidłową sylwetkę ciała.
Stosowanie techniki i taktyki oraz zasad organizacji i sędziowania co najmniej 2 gier zespołowych i co najmniej 1 gry rekreacyjnej (z serii sportów całego życia).
Stosowanie w praktyce zasad i norm racjonalnego uczestnictwa w różnorodnych formach aktywności rekreacyjnej i turystycznej.

ETAP V

Zadaniem szkoły na tym etapie jest umożliwienie uczniom:

- podejmowania samodzielnego działania i dbałości o harmonijny rozwój fizyczny ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnych właściwości morfo-funkcjonalnych młodych kobiet i mężczyzn,
- doskonalenia umiejętności sterowania własnym rozwojem fizycznym, dbałości o ciało w zdrowiu i chorobie, utrwalania umiejętności samodzielnego sterowania rozwojem sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej oraz gibkości,
- doskonalenia umiejętności rekreacyjno-sportowych głównie z zakresu „sportów całego życia”, zapewniających uczestnictwo w kulturze fizycznej zarówno w młodości i w życiu dorosłym,
- pogłębiania wiedzy oraz utrwalania zasad samodzielnego (indywidualnego i zespołowego) uczestnictwa w wybranych dziedzinach sportowo-rekreacyjnych jako jednego z wartościowych sposobów samorealizacji i racjonalnego spędzania wolnego czasu z pożytkiem dla zdrowia fizycznego i psychicznego,
- przygotowania do roli organizatora (z możliwością uzyskania odpowiednich uprawnień, np. sędziego, pomocnika, instruktora itp.) oraz odbiorcy widowisk sportowych, zdobywania wiedzy z dziejów sportu, olimpizmu jako znaczącego składnika ogólnoludzkiej kultury,
- rozwijania wrażliwości na zagrożenia współczesnej cywilizacji oraz troski o stan środowiska naturalnego, kształtowania odpowiedzialności za stan własnego zdrowia i innych osób, a w szczególności najbliższej rodziny i przyszłych swoich dzieci.

Treści:

Podwyższanie sprawności morfo-funkcjonalnej przez samodzielne stosowanie ćwiczeń wzmacniających muskulaturę i stymulujących funkcjonowanie układu krążeniowo-oddechowego.
Podwyższanie sprawności kondycyjnej i koordynacyjnej przez samodzielny dobór ćwiczeń z odpowiednim obciążeniem

niem, na stosownym dystansie, z doбором odpowiednich przyborów i przyrządów.

Doskonalenie umiejętności:

użytkowych: poruszania się z wdziękiem i gracją (dziewczęta), poprawnego wykonywania codziennych czynności ruchowych np. dźwiganie itp.

rekreacyjno-sportowych z zakresu wybranych (ulubionych) dziedzin — „sportów całego życia” — indywidualnych i zbiorowych,

rekreacyjnych przeciwdziałających zmęczeniu i znużeniu, organizacyjnych: samodzielnego organizowania imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych; zdobywanie uprawnień organizatora, instruktora i sędziego w wybranych dziedzinach sportu i rekreacji,

działania na rzecz zdrowia i sprawności fizycznej.

Pogłębianie, poszerzanie i samodzielne poszukiwanie przez uczniów wiadomości z zakresu:

funkcjonowania organizmu — adaptacji do wysiłku, regeneracji sił i czynnego wypoczynku,

kształtowania sprawności fizycznej i oceny poziomu jej rozwoju lub regresu — aktualnie i w przyszłości (w zależności od wieku),

organizacji i sędziowania imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych,

dziedzin wf i sportu, olimpizmu, jako składnika kultury ogólnoludzkiej,

sposobów zapobiegania zmęczeniu i znużeniu, zapobiegania chorobom cywilizacyjnym i uzależnieniom.

Kształtowanie zachowań i postaw:

utrwalanie motywacji do świadomego uczestnictwa w różnorodnych formach aktywności sportowo-rekreacyjnej i turystycznej,

utrwalanie umiejętności samosterowania rozwojem fizycznym i samodoskonalenia sprawnościowo-ruchowego,

kształtowanie odpowiedzialności za stan własnego zdrowia i innych, w tym także w przyszłości własnej rodziny,

utrwalanie poczucia współodpowiedzialności za stan środowiska naturalnego i przeciwdziałania zagrożeniom cywilizacyjnym.

Kompetencje:

Po ukończeniu edukacji na poziomie maturalnym szkoła powinna umożliwić uczniom uzyskanie kompetencji:

Określanie podstawowych parametrów wydolnościowych: rytmu pracy serca i oddechu przy różnego rodzaju obciążeniach wysiłkowych.

Dojrzałość i biegłość w:

- stosowaniu ćwiczeń kształtujących prawidłową sylwetkę oraz sprawność kondycyjną i koordynacyjną,
- ocenie poziomu rozwoju sprawności fizycznej.

Wykorzystanie wybranych indywidualnych i zespołowych form rekreacyjno-sportowych i turystycznych dla racjonalnego spędzania czasu wolnego, dla zdrowia fizycznego i psychicznego (sporty całego życia).

Stosowanie różnorodnych form relaksacji i czynnego wypoczynku po pracy umysłowej i fizycznej.

Wiedza o wpływie aktywności fizycznej na zapobieganie chorobom cywilizacyjnym i uzależnieniom.

przygotowanie młodzieży do samoobrony i przeciwstawiania się następstwom zagrożeń czasu pokoju i wojny; uświadomienie młodzieży znaczenia postanowień międzynarodowego prawa humanitarnego;

przywrócenie wiary w podstawowe prawa człowieka, godność i wartość jego osoby;

wykształcenie umiejętności odbierania informacji z różnych źródeł oraz formowania prawidłowych odpowiedzi i wniosków odnośnie sposobów zachowania się;

realizowanie idei autentycznego partnerstwa w stosunkach z uczniami, przechodzenia od postaw biernych do czynnych, od bezradności do zaradności, od działań naśladowczych (odtwórczych) do twórczych i wymagających podejmowania decyzji;

wyzwalanie zdolności organizacyjnych, kierowniczych i pomysłowości w realizacji zadań obronnych;

kształtowanie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo kraju oraz za siebie i innych w sytuacjach wyjątkowych;

umożliwienie młodzieży rozwoju intelektualnego:

analizy krytycznej i interpretacji danych,

rozwijania umiejętności stawiania pytań,

poszukiwania rozwiązań, wyciągania wniosków i stawiania odpowiedzi,

doskonalenia umiejętności wypowiedzi (na piśmie i w mowie),

doskonalenia umiejętności technik zbierania, gromadzenia i interpretacji danych.

ETAP I

Zadaniem szkoły w propedeutycznym etapie nauczania obronnego, ze względu na młody wiek dziecka jest: zapoznanie z sygnałami alarmowymi (o niebezpieczeństwie),

nauczanie właściwego zachowania po usłyszeniu sygnału, doskonalenie właściwych zachowań (bezpiecznych),

rozwijanie zainteresowań znakami znajdującymi się na terenie szkoły,

zapoznanie z zasadami postępowania w zranieniach.

Treści:

Realizując powyższe zadania nauczyciel powinien wykorzystać instrukcję przeciwpożarową szkoły, plan obrony cywilnej oraz instrukcję alarmową o podłożeniu bomby.

Kompetencje:

Uczeń kończący pierwszy etap nauczania potrafi:

Rozpoznać sygnał alarmu o niebezpieczeństwie.

Podporządkować się dyscyplinie w sytuacjach trudnych. Spakować i zabrać swoje przedmioty przed opuszczeniem klasy.

Zapamiętać drogi i rejony ewakuacji.

Rozpoznać (odczytać) znaki ostrzegawcze znajdujące się na terenie szkoły.

Powiadomić osobę dorosłą o niebezpieczeństwie lub wezwać pomoc telefoniczną.

Udzielić sobie lub koledze pomocy w przypadku krwawienia z nosa i drobnych skaleczeń (otarć).

ETAP II

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania obronnego jest umożliwienie uczniom:

— poznania zagrożeń związanych z kontaktem z przedmiotami wybuchowymi, niebezpiecznymi, niewybuchowymi i niewypałami;

— doskonalenie umiejętności właściwego zachowania się (postępowania) w wypadku zetknięcia się z toksycznymi środkami przemysłowymi;

EDUKACJA OBRONNA

Podstawowym celem edukacji obronnej jest:

zapoznanie młodzieży z zasadami prowadzenia akcji ratunkowej w przypadkach nagłych stanów zagrożenia życia i zdrowia, wypadków, katastrof, awarii oraz użycia środków masowego rażenia;

- zapoznania z częściowymi zabiegami sanitarnymi;
- doskonalenia umiejętności właściwego postępowania w szkole w sytuacji zagrożenia;
- poznania zasad udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej;
- poznania podstawowych zasad Organizacji Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca (PCK MCK i CP).

Teści:

W etapie propedeutycznym nauczanie obronne może być prowadzone w ramach bloków międzyprzedmiotowych lub lekcji wychowawczych. Dla realizacji powyższych zadań należy wykorzystać zagrożenia z najbliższego otoczenia dziecka, bazować na jego obserwacji i kształtować wrażliwość na zagrożenia i niebezpieczeństwa środowiska. Dobór treści pozostaje do wyboru autorów programów nauczania.

Kompetencje:

Odbieranie informacji z różnych źródeł oraz formułowanie prawidłowych wniosków co do sposobów zachowania się w sytuacjach zagrożeń ekologicznych.

Świadomość warunków, jakie muszą być spełnione, jeżeli chce się uniknąć nieszczęścia w kontakcie z materiałami niebezpiecznymi.

Stosowanie zasad postępowania w przypadku zetknięcia się z toksycznymi środkami przemysłowymi.

Rozpoznawanie przyczyn i źródeł, które powodują, że życie człowieka i środowisko są w niebezpieczeństwie. Udzielanie pierwszej pomocy w nagłych wypadkach i zachorowaniach określonych programem.

Interpretacja podstawowych zadań i zasad Czerwonego Krzyża (szkolnego koła PCK).

ETAP III

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania obronnego jest umożliwienie uczniom:

- poznania podstawowych zadań obrony cywilnej (ochrony ludności);
- poznania właściwych zachowań w przypadku klęsk żywiołowych, katastrof i awarii mogących wystąpić na obszarach miasta, wsi, gminy, województwa;
- poznania oznakowań niebezpiecznych substancji wg katalogu ONZ;
- rozwijania zainteresowań zbiorową ochroną ludności; poznania różnorodnych środków ochrony indywidualnej (typowych i zastępczych);
- rozwijania umiejętności właściwego zachowania się w przypadku pożaru;
- przygotowania się do samodzielnego poznawania i interpretacji zagrożeń ekologicznych;
- poznania szkodliwości promieniowania jądrowego i możliwości ochrony przed tym promieniowaniem;
- rozwijania umiejętności udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach.

Treści:

Dla realizacji powyższych zadań należy wykorzystać wiedzę uczniów o najbliższym regionie, elementy życia codziennego w różnych uwarunkowaniach geograficznych i przemysłowych. W realizacji treści programowych wspomagać się wiedzą z zakresu biologii, geografii, chemii i fizyki. Dobór treści pozostaje do wyboru autorów programów nauczania.

Kompetencje:

Uczeń powinien mieć możliwość uzyskania kompetencji:

Ocenianie wydarzeń zagrażających życiu i ujmowanie ich w związkach przyczynowo-skutkowych.

Opisywanie i oceny sytuacji wymagających od ludzi wspólnego działania oraz podporządkowanie się pewnym rygorom (zarządzeniom).

Docieranie do różnych źródeł wiedzy ekologicznej i jej interpretacji.

Wyciąganie wniosków z porównywania kilku informacji. Poszukiwanie rozwiązań ekologicznych.

Podejmowanie decyzji, w jaki sposób można zmniejszyć straty związane z zaistniałymi awariami (katastrofami itp.) na terenie szkoły (w domu, w mieście, na wsi).

Formułowanie wniosków dotyczących bezpieczeństwa pożarowego w najbliższym otoczeniu (szkoła, dom itp.). Kształtowanie umiejętności właściwego udzielania pierwszej pomocy w przypadku:

pożaru — alarmowania, wzywania pomocy, udzielania pierwszej pomocy poparzonemu, zaciętym (uduszonemu tlenkiem węgla), gaszenia płonącej odzieży, gaszenia zarzewi ognia, porażonym prądem itp.;

powodzi i innych klęsk żywiołowych;

katastrof i awarii — zabezpieczenia miejsca wypadku, wezwania (powiadomienia) odpowiednich służb ratowniczych, udzielenia pomocy porażonym (zatrutym) toksycznymi środkami chemicznymi (drogą oddechową, pokarmową i kontaktową) itp.

ETAP IV

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania obronnego jest umożliwienie uczniom:

- rozwijania umiejętności praktycznych umożliwiających wykorzystanie najnowocześniejszych metod, środków dydaktycznych i badań naukowych;
- rozwijania umiejętności tworzenia własnych opinii i interpretacji, stwarzanie warunków do ich prezentacji oraz możliwości obrony na forum klasy (szkoły);
- kształtowania świadomości ekologicznej i woli sprzeciwu wobec zamysłów użycia broni masowego rażenia, (tak, aby intelektualne i emocjonalne zaangażowanie uczniów sprzyjało przekonaniu ich, że czynione zabiegi chronią przed groźnymi konsekwencjami);
- uświadczenie znaczenia międzynarodowych unormowań prawnych dla humanitarnego traktowania i niesienia pomocy ofiarom konfliktów zbrojnych;
- racjonalnego planowania i wykonywania pracy indywidualnej i zespołowej;
- wyrobienia określonych postaw (zachowań) i umiejętności w kontaktach z poszkodowanymi oczekującymi pomocy w różnych stanach zagrożenia życia i zdrowia;
- orientowania się w terenie wg mapy i bez mapy oraz wykonywania różnych pomiarów.

Treści:

Zagrożenia ludności w czasie pokoju i w czasie wojny zagrożenia ekologiczne

współczesne środki rażenia

zachowanie się ludności w rejonach porażenia.

Zadania Obrony Cywilnej

ogólne wiadomości o ochronie ludności

obowiązki obywateli.

Międzynarodowe prawo humanitarne

międzynarodowa pomoc humanitarna.

Konwencje Genewskie i Protokoły Dodatkowe.

Powszechna samoobrona ludności

zbiorowe sposoby ochrony ludności

indywidualne środki ochrony ludności

przyrządy rozpoznania skażeń i zakażeń

profilaktyka przeciwpożarowa
 akcja ratunkowa w rejonie porażenia.
 Szkolenie sanitarne
 postępowanie w stanach zagrożenia życia i zdrowia ludzkiego
 pierwsza pomoc w nagłych wypadkach i zachorowaniach
 ewakuacja poszkodowanych (transport)
 opieka nad poszkodowanym i chorym w domu
 współczesne zagrożenia zdrowia ludzkiego.
 opieka paliatywna
 Terenoznawstwo
 orientacja w terenie, czytanie map i planów, marsz wg azymutu.
 Elementy dyscyplinujące w działaniach zespołowych na terenie szkoły.
 Strzelectwo
 podstawowe zasady strzelania
 przygotowanie i strzelanie sportowe.

Kompetencje:

Uczeń powinien mieć możliwość uzyskania kompetencji:

Analizowanie i syntezywanie informacji pochodzących z różnych źródeł.
 Wykorzystywanie różnorodnych technik pozyskiwania, selekcji, interpretacji, przetwarzania oraz przechowywania informacji.
 Przedstawianie własnych (indywidualnych bądź zespołowych) rozwiązań np. działań ekologicznych, organizacji akcji ratunkowej, organizacji pomocy ludności znajdującej się w rejonach porażenia itp.
 Obrona, dowodzenie i uzasadnianie słuszności własnej opinii na forum publicznym (klasa, szkoła itp.).
 Definiowanie podstawowych pojęć i posługiwanie się fachową terminologią w zakresie niezbędnym, objętym programem.
 Posługiwanie się sprzętem techniczno-wojskowym, będącym na wyposażeniu OC.
 Planowanie i symulowanie akcji ratunkowych na terenie szkoły.
 Dokonywanie rozpoznania i analizy pomiarów skażeń i zakażeń.
 Rozwiązywanie podstawowych problemów związanych z zagrożeniem regionalnym itp.
 Rozpoznawanie stanów chorobowych i zaburzeń czynności życiowych oraz dokonywanie wyboru odpowiedniej metody i sposobu ratowania życia i zdrowia.
 Postępowanie według określonego schematu ratunkowego w zależności od rodzaju, rozległości i umiejscowienia urazu.
 Zapobieganie zakażeniom i powikłaniom w procesie gojenia się ran.
 Posługiwanie się środkami pierwszej pomocy.
 Ewakuacja poszkodowanych, zabezpieczenie do transportu.
 Pielęgnowanie obłożnie chorego w domu.
 Prowadzenie opieki paliatywnej.
 Właściwe zachowanie się podczas uroczystości szkolnych i państwowych.
 Czytanie i posługiwanie się topograficzną mapą wojskową.
 Dokonywanie pomiarów na mapie i w terenie.
 Przygotowanie i wykonanie marszu według azymutu.
 Posługiwanie się środkami łączności, przekazanie meldunku na hasło „Ratunek”.
 Dokonanie przeglądu, czyszczenie i konserwacja broni.
 Wykonanie poszczególnych rodzajów strzelań.

ETAP V

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania przysposobienia obronnego jest umożliwienie uczniom:

pogłębiania świadomości potrzeby udzielania natychmiastowej i niezbędnej pomocy poszkodowanym w czasie pokoju i podczas wojny;
 kształtowania pozytywnych dla obronności kraju postaw obywatelskich i przygotowanie do wykonywania zadań samodzielnych i w zespołach formacji obrony cywilnej;
 osiągania poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo ojczyzny oraz przeświadczenia o słuszności i konieczności realizowania przedsięwzięć obronnych;
 przygotowania do wykonywania podstawowych zadań obronnych i obrony cywilnej;
 kształtowania aktywnego i świadomego stosunku do nauki, rozwijania zdolności poznawczych, wdrażania do samodzielnego, logicznego i krytycznego myślenia;
 samodzielnego poszerzania wiedzy w trakcie realizacji prac indywidualnych bądź zespołowych;
 przygotowywania rozwiniętych wypowiedzi ustnych i pisemnych, spełniających kryteria prac maturalnych.

Treści:

Treści nauczania obronnego na etapie V są mocno zróżnicowane, w zależności od własnych zainteresowań uczniów. Będą również podyktowane wymogami dalszych etapów edukacji, np. w szkołach oficerskich (wojskowych, policyjnych, strażackich), straży pożarnej, w pomaturalnych szkołach ratownictwa medycznego, celników itp.

Treści nauczania określą wspólnie nauczyciele i zainteresowani uczniowie.

Kompetencje:

Uczniowie kończący zajęcia z przysposobienia obronnego na ostatnim etapie szkoły średniej powinni mieć możliwość uzyskania kompetencji:

Rozwiązywanie podstawowych problemów związanych z zagrożeniami, na terenie szkoły (miasta itp.).
 Samodzielne zbieranie, interpretowanie, przetwarzanie i przechowywanie niezbędnych informacji.
 Przedstawianie wyników własnej pracy, dyskusji, dowodzenia i obrony słuszności swoich opinii.

EDUKACJA MUZYCZNA

Zadaniem szkoły ogólnokształcącej w zakresie muzyki jest:

Zapewnienie wszystkim uczniom takiego zakresu muzycznych doświadczeń, przeżyć i kompetencji, które pozwoliłyby na rozbudzenie ich muzycznej wrażliwości i zainteresowania muzyką wartościową oraz rozwinięcie podstawowych dyspozycji i umiejętności, umożliwiających zarówno świadomą percepcję muzyki, jak i muzyczną autoekspresję.
 Przekazanie uczniom podstawowego zakresu wiedzy muzycznej, wprowadzenie w świat pojęć i symboli muzycznych, umożliwiających orientację w dziejach i dorobku kultury muzycznej; rodzimej i obcej.
 Zapewnienie uczniom szczególnie zainteresowanym i uzdolnionym możliwości pogłębienia swojej wiedzy i umiejętności, zwłaszcza zaś możliwości rozwijania różnorodnej aktywności muzycznej, tak wykonawczej jak i percepcyjnej i twórczej oraz studiowania przedmiotu muzyka w zakresie, umożliwiającym traktowanie przedmiotu jako maturalnego.
 Wykorzystanie ogromnego potencjału możliwości tkwiących w muzyce dla rozwoju duchowego i intelektualnego

oraz zdolności postrzegania dzieła muzycznego, w powiązaniu z innymi dziedzinami sztuk i w kontekście tła historycznego, a także pogłębienie ogólnej kultury humanistycznej.

Wykorzystanie ogólnych wartości muzyki i muzycznej aktywności uczniów dla procesów integracji społecznej, poczucia koleżeństwa, kształtowania postawy odpowiedzialności i zdyscyplinowania, nawyku pracy i wartościowego korzystania z wolnego czasu, a także dla celów profilaktyki i terapii uzależnień wśród młodzieży, psychoterapii zaburzeń i zaniedbań rozwojowych (jak np. dysleksja).

ETAP II

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania muzyki poprzez zajęcia obowiązkowe i nadobowiązkowe jest:

- wdrażanie do śpiewania chóralnego i zespołowego muzykowania instrumentalnego (w zakresie elementarnym);
- doskonalenie podstawowych dyspozycji i umiejętności wokalnych i instrumentalnych, a także czytania muzyki głosem i zapisywania jej,
- rozbudzanie głębszych motywacji do zajmowania się muzyką, a także poznawania jej języka i historii.

Treści:

W zakresie kształtowania wyobrażeń, pojęć i znajomości symboli muzycznych:

utrwalenie treści wprowadzonych w klasach I—III lub ich uzupełnianie;

grupy rytmiczne; odnośne pauzy; przedtakt;

metrum: 3/8 i 6/8; skala majorowa i pentatonika minorowa;

triada majorowa: T-S-D; instrumenty orkiestry symfonicznej;

F. Chopin i jego muzyka; S. Moniuszko i jego muzyka;

polskie tańce narodowe; rondo, wariacje.

W zakresie czynnościowo-operacyjnym wymienione treści powinny być realizowane poprzez:

odtworzenie muzyki: śpiew; gra na instrumentach.

tworzenie: interpretacja rzeczywistości środkami muzycznymi i różnorodnymi formami audiowizualnymi;

tworzenie form muzycznych i prostych faktur homofonicznych i polifonicznych;

przekształcanie melodii i rytmu.

percepcję: elementów muzyki i estetycznych właściwości sfery akustycznej środowiska życia; utworów muzycznych; słowny opis utworu muzycznego.

Kompetencje:

Śpiewanie piosenek, pieśni i kanonów ze słuchu i przy pomocy nut.

Opanowanie repertuaru obowiązkowego.

Próby śpiewania w dwugłosie.

Granie na instrumentach melodii i akompaniamentu; ze słuchu i z nut.

Rytmizowanie tekstów i układanie do nich melodii.

Tworzenie ilustracji muzycznych.

Tworzenie formy ABA i ronda.

Reagowanie na sygnały muzyczne.

Rozpoznawanie faktury homofonicznej i polifonicznej.

Wyróżnianie barw instrumentów i charakterystycznych brzmień głosów ludzkich; w różnych kompozycjach.

Rozpoznawanie poznanych utworów muzycznych.

ETAP III

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania muzyki poprzez nauczanie obowiązkowe i ofertę zajęć do wyboru jest:

- rozwijanie zamiłowania do śpiewu oraz pogłębianie zdolności percepcyjnych;

— rozwijanie i doskonalenie wybranej formy aktywności muzycznej; stymulowanie indywidualnych zainteresowań muzycznych oraz aktywności w tym zakresie we własnych środowiskach;

— kształtowanie kompetentnej, krytycznej postawy wobec muzyki, jej odmian i form oraz miejsca muzyki w życiu człowieka;

— umożliwienie uczestnictwa w zespołach i kołach zainteresowań;

— umożliwienie podejmowania działań interdyscyplinarnych i intermedialnych;

— umożliwienie przyswojenia elementarnego kanonu wiedzy z zakresu różnych dziedzin sztuki w ich związkach z muzyką.

Treści:

W zakresie kształtowania wyobrażeń, pojęć i znajomości symboli muzycznych oraz poznawania literatury muzycznej: skala majorowa i minorowa; triada minorowa: T-S-D;

dźwięki alterowane; polska muzyka romantyczna (F. Chopin, S. Moniuszko, H. Wieniawski, M. Karłowicz);

polska muzyka XX wieku (K. Szymanowski, W. Lutosławski, K. Penderecki);

cechy i formy muzyki XIX i XX wieku; przedstawiciele stylu barkowego (J.S. Bach, G.F. Haendel);

przedstawiciele stylu klasycznego (J. Haydn, W.A. Mozart, L. van Beethoven);

Złoty wiek w muzyce polskiej (XVI w.);

zabytki muzyczne polskiego Średniowiecza;

muzyka „trwała” i „ulotna”.

W zakresie czynnościowo-operacyjnym:

odtworzenie:

śpiewanie utworów 1- i 2-głosowych, w tym pieśni obowiązkowych;

granie na instrumentach łatwych tematów z różnych utworów.

tworzenie:

ilustracji muzycznych, akompaniamentów;

elementarnych form muzycznych;

dobieranie drugiego głosu i wypełnień harmonicznym.

percepcja:

reagowanie na sygnały muzyczne i kojarzenie z poznanymi utworami;

rozpoznawanie wysłuchanych utworów muzycznych;

słowny opis utworu muzycznego;

słuchanie analityczne, fakturalne.

Kompetencje:

Wykonanie prostych faktur homofonicznych i polifonicznych kompozycji wokalnych i wokalo-instrumentalnych.

Rozumienie podstawowych zjawisk w historii muzyki.

Kojarzenie zjawisk muzycznych z tłem historycznym.

Umiejętność oceny wartości dzieła muzycznego.

ETAP IV

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania muzyki poprzez zajęcia obowiązkowe i ofertę zajęć do wyboru jest:

poszerzenie wiedzy z zakresu dorobku i dziejów kultury muzycznej;

umożliwienie kultywowania indywidualnych zainteresowań muzycznych i muzycznej aktywności;

pogłębianie muzycznych umiejętności wykonawczych i percepcyjnych.

Treści:

W zakresie kształtowania wyobrażeń, pojęć i znajomości literatury muzycznej:

środki wyrazu muzycznego;

poznanie zastosowań środków wyrazu muzycznego w różnych stylach i epokach;
 szkoły narodowe w muzyce XIX i XX wieku;
 polska muzyka narodowa w XIX i XX wieku;
 muzyka rozrywkowa i pokoleniowa;
 muzyka młodzieżowa;
 jazz i jego odmiany;
 muzyka komputerowa.

W zakresie czynnościowo-operacyjnym:

odtworzenie:

śpiewanie prostych form wielogłosowych;

granie na instrumentach utworów różnych epok.

tworzenie:

tworzenie ilustracji muzycznych do filmu i form teatralnych;

umuzycznianie poezji.

percepcja:

słuchanie muzyki różnych epok, różnych gatunków, form oraz wytworów artystycznych integrujących muzykę z innymi środkami twórczości artystycznej (np. muzyka w filmie).

Kompetencje:

Tworzenie syntez w obszarze posiadanych informacji, wywodzących się z różnych źródeł (np. dźwiękowych, wizualnych, itp.).

Interpretacja utworów muzycznych.

Prezentowanie własnej wiedzy i merytorycznej, obrona własnych poglądów.

Prezentowanie własnych prób twórczych.

Umiejętność konfrontacji własnych doświadczeń ze sztuką, z poglądami i ocenami innych.

ETAP V

Zadaniem szkoły na tym etapie nauczania muzyki poprzez zajęcia obowiązkowe oraz ofertę zajęć do wyboru jest:

— zapewnienie możliwości wyboru konkretnej dyscypliny muzycznej, uprawiania jej, studiowania jej założeń teoretycznych i zdawania matury z tej dziedziny;

— zapewnienie pełnego uczestnictwa w kulturze muzycznej przez wykształcenie umiejętności krytycznej oceny zjawisk w muzyce współczesnej, zwłaszcza w muzyce multimedialnej, filmowej, teatralnej oraz kierunków sonorystycznych;

— zapewnienie możliwości twórczych: instrumentalnych, medialnych oraz praktycznego eksperymentowania z dźwiękiem;

— zapoznanie uczniów z metodologią badań naukowych w muzyce;

— pogłębianie samodzielności w poszerzaniu wiedzy i praktyki artystycznej.

Treści:

W zakresie poznawania: stylów, epok i technik kompozytorskich:

Renesans w muzyce i filozofii;

Barok w muzyce i architekturze;

związki Klasycyzmu i Oświecenia;

Romantyzm w muzyce i literaturze;

romantyczna synteza sztuk;

Impresjonizm w malarstwie, muzyce i literaturze;

tradycyjne i nowe kierunki w muzyce XX wieku.

W zakresie czynnościowo-operacyjnym:

odtworzenie i tworzenie:

umiejętność samodzielnego wykonywania z towarzyszeniem instrumentów akordowych lub rytmicznych pieśni artystycznej o różnym stopniu trudności, piosenki autorskiej i własnej kompozycji,

percepcja:

słuchanie utworów pod kątem własnej interpretacji treści i formy w muzyce.

Kompetencje:

Osiągnięcie kompetencji w zakresie wiedzy i umiejętności muzycznych, pozwalających na przystąpienie do egzaminu dojrzałości z tej dziedziny.

EDUKACJA PLASTYCZNA

Zadania szkoły w zakresie edukacji plastycznej

Celem nauczania plastyki jest wprowadzenie w świat kultury w szerokim znaczeniu, doprowadzenie ucznia do poszukiwań, które pomogą w rozwoju postawy twórczej.

Właściwie rozumiane nauczanie plastyki skłania do myślenia wielokierunkowego w powiązaniu ze wszystkimi formami aktywności człowieka. Dzięki tej aktywności uczeń poznaje samego siebie i otaczające środowisko. Uczy się tolerancji dla różnych kultur, ras i narodowości.

Celem nauczania jest stworzenie możliwości przeżywania, doświadczania, przygotowanie do uczestnictwa w kulturze.

POSTRZEGANIE

Obserwacja bezpośrednia.

Pobudzenie do wielokierunkowego myślenia.

Usprawnienie procesów percepcji wizualnej oraz działań plastycznych.

Refleksja wobec własnej hierarchii wartości i prób kierowania sobą.

ŚWIADOME WIDZENIE

Umiejętność kojarzenia i wykorzystywania wiedzy z różnych dziedzin.

Rozbudzanie wyobraźni, wzbogacanie danych wizualnych, ich konkretyzacja.

Verbalizacja zjawisk wizualnych.

Indywidualne rozważania, ciągle nowe uświadamianie sobie relacji pomiędzy tym co stałe, a co zmienne.

ZDOBYWANIE WIEDZY

Poznanie podstawowych elementów języka plastycznego.

Przyswajanie języka artystycznego.

Zdobywanie umiejętności posługiwania się językiem plastycznym.

Elementarne pojęcia wiedzy o sztuce.

Zasady kompozycji i strategii przedstawiania przestrzeni.

TWORZENIE

Poznanie tworzywa, materii, terminologii.

Warsztat plastyczny.

Rozwijanie w uczniach pragnienia umiejętności wyrażania się w sztuce, tworzenia jej i rozumienia.
Umiejętność posługiwania się różnymi językami: graficznym, werbalnym i językami subdyscyplin.
„Sensy naddane” — wrażenie, emocje, nowe wartości wynikające z procesów twórczych.

ETAP ELEMENTARNY

Postrzeganie otoczenia przyrodniczego i kulturowego.
Określanie, nazywanie własnych doświadczeń.
Poznawanie podstawowych pojęć plastycznych. Elementarna wiedza w zakresie wykorzystania urządzeń technicznych w działaniach plastycznych.
Umiejętność przekazywania na płaszczyźnie i bryle zaobserwowanych zjawisk otaczającej przyrody.
Wprowadzenie w język sztuk plastycznych, posługiwanie się podstawowymi środkami wyrazu plastycznego.
Rozwijanie umiejętności wyrażania się w sztuce.
Wykorzystanie doświadczeń i języka plastycznego w tworzeniu nowych relacji rzeczywistych i iluzyjnych.

9—12 lat FAZA REFLEKSJI

(emocjonalno-motywacyjna)

Kształtowanie zdolności emocjonalnych i intelektualnych poprzez sztukę i formy medialne.
Wykorzystanie wiedzy w eksperymentach wizualnych.
Przyswajanie elementów techniki właściwej poszczególnym sztukom oraz różnorodnych form aktywności artystycznej.
Wprowadzenie elementów kultury życia codziennego.
Rozbudzanie indywidualnych zainteresowań poprzez częste kontakty z teatrem, kinem, muzeum, itp.
Przygotowanie do uczestnictwa w kulturze poprzez wiedzę o sztuce.
Kontynuacja doświadczeń oraz wzbogacanie języka plastycznego w tworzeniu własnych wartości artystycznych.

12—14 lat ETAP MYŚLENIA DEDUKCYJNEGO

Stymulowanie i rozwijanie twórczych operacji intelektualnych.
Poszukiwanie wzorców i idei, własnej tożsamości i odmienności.
Rozwijanie myślenia dedukcyjnego i transformacja.
Kształtowanie podstawowych umiejętności myślenia twórczego, stymulowanie możliwości uczniów w zakresie operacji intelektualnych poprzez wiedzę alternatywną.
Rozumienie zdarzeń artystycznych w relacji do faktów, postępów w nauce i technice, umiejętność świadomego korzystania z języka plastycznego, wzbogacanie doświadczeń w zakresie warsztatu plastycznego.
Umiejętność życzliwego, empatycznego udziału w grupie.
Podejmowanie działań innowacyjnych o charakterze interdyscyplinarnym.

14—17 lat ETAP SYNTEZY I SYMBOLU

Hipotetyczny poziom wiedzy teoretycznej wykorzystywany w twórczości.
Formułowanie pojęć i uogólnień.

Łączenie poznanej wiedzy w logiczną całość.
Ewaluacja pomysłów i rozwiązań.
Integracja procesów percepcji i kreacji, umiejętność wyrażania językiem sztuki własnego obrazu świata.
Tworzenie rozwiązań zaskakujących i niekonwencjonalnych, adekwatnych do posiadanej wiedzy.
Świadome działanie twórcze.

18—19 lat ETAP ŚWIADOMYCH WYBORÓW

Zdolność odkrywania problemów.
Rozumienie problemu i umiejętność jego wyczerpania.
Świadome wykorzystywanie wiedzy teoretycznej we własnej twórczości.
Poszerzanie dotychczas poznanej wiedzy (wykraczanie poza program).
Wykorzystanie nabytych wiadomości w procesie tworzenia obiektów plastycznych lub wizualno-plastycznych.
Samodzielność sądów.
Umiejętność logicznego powiązania faktów artystycznych.
Porównywanie różnorodnych zjawisk artystycznych i dokonywanie krytycznej analizy danych.
Integracja umiejętności twórczych — wytwarzanie, prezentowanie i obrona.

EDUKACJA ZDROWOTNA

Zdrowie (fizyczne, psychiczne, społeczne i duchowe) jest warunkiem dobrej jakości życia, w tym osiągnięć szkolnych. Edukacja zdrowotna jest podstawowym prawem ucznia.

Zadaniem szkoły jest:

Stwarzanie warunków dla: zaspokajania potrzeb zdrowotnych i zdrowego stylu życia uczniów w czasie pobytu w szkole.
Pomoc uczniom w:
rozumieniu zdrowia jako wartości dla człowieka, zasobu dla społeczeństwa i środka do lepszej jakości życia;
zdobywaniu wiedzy o rozwoju, zdrowiu i czynnikach warunkujących je;
kształtowaniu postaw wobec zdrowia, w tym odpowiedzialności za zdrowie własne i innych.
Umożliwianie uczniom nabywania kompetencji do:
zdrowego stylu życia;
identyfikacji własnych problemów zdrowotnych oraz zagrożeń dla zdrowia;
obiektywnej samooceny i samoakceptacji;
obrony własnych praw i systemu wartości;
podejmowania działań na rzecz ochrony zdrowia własnego i innych oraz tworzenia zdrowego środowiska;
nawiązywania i utrzymywania prawidłowych relacji interpersonalnych;
radzenia sobie ze zmianami, stresem i sytuacjami trudnymi;
świadomego rodzicielstwa;
udzielania pierwszej pomocy w wypadkach i zachorowaniach.

Edukacja zdrowotna jest powiązana z edukacją ekologiczną i obywatelską. Powinna:

- być zintegrowana ze wszystkimi przedmiotami („ścieżka międzyprzedmiotowa”);
- adresowana do jednostki („ja”) i uwzględniać trzy aspekty:
 - ja i troska o mnie;
 - ja i moje relacje z innymi;
 - ja i moje środowisko.
- uwzględniać następujące grupy (obszary) tematyczne:
 - higiena osobista i otoczenia;
 - bezpieczeństwo i pierwsza pomoc;
 - żywność i żywienie;
 - aktywność ruchowa; praca i wypoczynek; czas wolny;
 - edukacja do życia w rodzinie i społeczności; psychospołeczne aspekty zdrowia;
 - edukacja seksualna;
 - życie bez nałogów.

ETAP I

Zadania główne (specyficzne)

- Stwarzanie uczniom warunków do:
 - bezpieczeństwa, zaspokojenia podstawowych potrzeb fizjologicznych;
 - osiągania sukcesów;
 - przystosowania się do nowego trybu życia;
- Pomoc uczniom w poznawaniu swego organizmu i wyrażania uczuć.
- Umożliwienie nabywania kompetencji do:
 - dbania o higienę osobistą i najbliższego otoczenia oraz o postawę ciała;
 - zachowania bezpieczeństwa;
 - radzenia sobie w nowych sytuacjach;
 - pełnienia roli ucznia;
 - porozumiewania się z innymi.

Zadania szczegółowe

Uczeń powinien mieć możliwość uzyskać następujące kompetencje (wiedzę, zrozumienie, umiejętności i postawy) w zakresie niżej wymienionych obszarów edukacji zdrowotnej:

- Higiena osobista i otoczenia:
 - rozumie potrzebę i posiada umiejętności w zakresie podstawowych zabiegów higienicznych, korzystania z urządzeń sanitarnych, utrzymania czystości w najbliższym otoczeniu;
 - rozumie związek między własnym zachowaniem a szerzeniem się niektórych chorób zakaźnych.
- Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc:
 - zna zagrożenia dla zdrowia związane z ruchem drogowym, wodą, urządzeniami technicznymi i środkami chemicznymi w domu;
 - potrafi zastosować podstawowe zasady bezpieczeństwa i szukać pomocy w sytuacji zagrożenia lub wypadku.
- Żywność i żywienie:
 - zna różnorodne produkty spożywcze i ich 4 grupy;
 - rozumie, że żywienie jest ważne dla zdrowia i rozwoju oraz dyspozycji do pracy;
 - umie pomóc w przygotowaniu posiłków, zwłaszcza pierwszego i drugiego śniadania.
- Aktywność ruchowa; praca i wypoczynek; czas wolny:
 - wie, że ruch jest potrzebny dla dobrego samopoczucia;

- posiada podstawowe umiejętności ruchowe (np. jazda na rowerze, wrotkach, łyżwach);
- wie, jaka powinna być pozycja ciała w ławce.
- Przygotowanie do życia w rodzinie i społeczności; psychospołeczne aspekty życia:
 - wie, że są różne typy rodzin i jaką rolę pełnią ich członkowie;
 - zna zwyczaje towarzyszące różnym sytuacjom rodzinnym (np. urodzenie się dziecka, śmierć) i nazywa towarzyszące im uczucia;
 - rozumie role, które pełni (dziecka, ucznia, kolegi);
 - rozumie co to znaczy szanować siebie i innych;
 - rozumie cykl życia ludzkiego — od dzieciństwa do starości;
 - zaczyna wyrażać własne uczucia i rozpoznawać uczucia innych;
 - zaczyna współpracować z innymi w pracy i zabawie.

— Edukacja seksualna:

- wie, że są różne okresy w rozwoju dziecka i jak dotychczas przebiegał jego rozwój;
- umie nazwać części swego ciała, także narządy płciowe;
- zna różnice między chłopcami i dziewczętami;
- rozumie co oznacza prawo do własnego ciała i wie co zrobić, gdy inne osoby próbują dotykać go lub zachowują się w sposób, który niepokoi;
- wie, że ludzie mają różne uczucia oraz porozumiewają się w różny sposób (dyskutują, słuchają).
- Życie bez nałogów:
 - wie, że są substancje szkodliwe dla organizmu;
 - zna podstawowe zasady przechowywania i używania leków i innych substancji w domu;
 - wie, że w niektórych chorobach należy stale przyjmować leki.

ETAP II

Zadania główne (specyficzne)

- Pomoc uczniowi w:
 - przygotowaniu się do okresu dojrzewania;
 - zrozumieniu swej roli w ochronie i doskonaleniu swego zdrowia.
- Umożliwienie uczniowi nabywania kompetencji do:
 - samodzielnego utrzymywania higieny osobistej i najbliższego otoczenia;
 - identyfikacji zagrożeń dla zdrowia;
 - radzenia sobie w sytuacji namawiania;
 - współdziałania z innymi;
 - rozpoczęcia planowania organizacji swej nauki, wypoczynku i czasu wolnego.

Zadania szczegółowe

Uczeń powinien mieć możliwość uzyskać następujące kompetencje (wiedzę, zrozumienie, umiejętności i postawy) w zakresie niżej wymienionych obszarów edukacji zdrowotnej:

- Higieny osobistej i otoczenia:
 - rozumie potrzebę i własną odpowiedzialność za higienę osobistą;
 - wie jakie zmiany zachodzą w skórze w okresie dojrzewania i jak ją pielęgnować;
 - zna przyczyny próchnicy zębów, umie czyścić zęby, używać nici dentystycznych;

wie jak zachować się w czasie przeziębienia, choroby zakaźnej;

potrafi utrzymać w porządku i czystości osobiste rzeczy, najbliższe otoczenie i ubierać się zależnie od pory roku.

— Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc:

zna podstawowe zasady bezpieczeństwa i jest zdolny do zachowania bezpieczeństwa;

umie oceniać zagrożenia, zachować się w sytuacjach przemocy ze strony innych, namawiania do zachowań ryzykownych;

rozumie, że ponosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo swoje i innych;

wie, jak zachować się po doznaniu urazu, podejmuje próby prostych zabiegów pierwszej pomocy.

— Żywność i żywienie:

rozumie dlaczego dieta powinna być urozmaicona, a posiłki regularne;

wie, że niektóre produkty są niezbędne, a niektóre spożywane w nadmiarze (np. cukier, sól) są szkodliwe dla zdrowia;

rozumie dlaczego żywność należy chronić przed zanieczyszczeniem i zepsuciem;

umie przygotować drugie śniadanie, nakryć do stołu.

— Aktywność ruchowa, praca, wypoczynek, czas wolny:

wie, że ćwiczenia fizyczne wpływają na rozwój mięśni, układu kostnego i krążenia;

wie, że brak równowagi między spożyciem a wydatkowaniem energii prowadzi do otyłości;

potrafi kontrolować i korygować postawę ciała, dobrać stół i krzesło do wzrostu;

wie co to znaczy odpoczynek i relaks; jak korzystać z TV i wideo, sprawnie odrabiać lekcje;

potrafi zorganizować zabawę ruchową.

— Edukacja do życia w rodzinie i społeczności; psychospołeczne aspekty zdrowia:

rozumie, że ludzie mają pozytywne i negatywne emocje i wpływają one na ich zachowania;

rozumie, że jego działanie ma wpływ na innych ludzi;

uznaje, że ludzie różnią się między sobą, należą do różnych grup i pełnią różne role; rozumie związki między członkami rodziny, kolegami;

zna swoje obowiązki i prawa w rodzinie;

próbuję rozpoznać swoje mocne i słabe strony;

rozumie na czym polega dobre komunikowanie się (słuchanie, dialog) i współpraca z innymi;

rozumie problemy i potrzeby kolegów niepełnosprawnych, osób starszych i chorych.

— Edukacja seksualna:

posiada podstawowe informacje o zmianach fizycznych i emocjonalnych w okresie pokwitania;

posiada podstawową wiedzę na temat układu rozrodczego, ciąży, porodu;

wie, że istnieją różne rodzaje przyjaźni, jak można okazywać innym swoje uczucia, jak radzić sobie w razie utraty przyjaciela, namawiania, itp.

potrafi rozpoznać niebezpieczne dla siebie sytuacje i zachowania innych ludzi oraz zwrócić się o pomoc.

— Życie bez nałogów:

posiada podstawowe informacje o szkodliwości tytoniu, alkoholu;

rozumie, że niektóre zachowania (np. wążanie różnych substancji) mogą być szkodliwe i dlatego ludzie używają substancji uzależniających;

potrafi zachować się (dokonać wyboru i zastosować proste techniki) w sytuacji namawiania i presji ze strony innych;

potrafi zastosować proste metody pomocy sobie w stresie, bólu; szukać pomocy w sytuacji trudnej.

ETAP III

Zadania główne (specyficzne)

— Stwarzanie uczniom warunków do:

prezentowania własnego zdania,

otwartości na potrzeby i poglądy innych,

wyrażania swoich uczuć i respektowania uczuć innych,

przeżywania sukcesów,

spożycia w szkole posiłku.

— Pomoc uczniom w:

zrozumieniu zmian zachodzących w okresie dojrzewania w organizmie i psychice oraz indywidualnego przebiegu tych zmian,

zaspokajanie budzącej się potrzeby niezależności,

wyborze dalszego kierunku kształcenia lub zawodu.

— Umożliwienie nabywania kompetencji w zakresie:

zdrowego stylu życia,

pielęgnacji własnego ciała,

samooceny niektórych wskaźników rozwoju i funkcjonowania organizmu oraz swoich mocnych i słabych stron,

zawierania i utrzymywania przyjaźni; współdziałania z innymi,

dokonywania wyborów i ponoszenia za nie odpowiedzialności,

radzenia sobie ze zmianami nastroju, emocjami, dolegliwościami psychosomatycznymi, napięciem seksualnym,

z presją innych,

udzielania pierwszej pomocy.

Zadania szczegółowe

Uczeń powinien móc uzyskać następujące kompetencje (wiedzę, zrozumienie, umiejętności i postawy) w zakresie niżej wymienionych obszarów edukacji zdrowotnej:

— Higiena osobista i otoczenia:

zna funkcję skóry, zmiany w okresie dojrzewania, podstawowe zasady doboru odzieży, obuwia, kosmetyków,

umie samodzielnie utrzymywać czystość ciała, włosów, paznokci i najbliższego otoczenia oraz rozumie swoją odpowiedzialność w tym zakresie,

rozumie związek między niedostatkami higieny osobistej a występowaniem chorób zakaźnych i pasożytniczych,

wie dlaczego należy unikać hałasu i nadmiernego nasłonecznienia i umie się przed nimi ochronić,

zna skutki zanieczyszczenia środowiska i swoją rolę w jego zapobieganiu.

— Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc:

potrafi ocenić sytuacje zagrożenia dla siebie i wie, że ma wpływ na swoje bezpieczeństwo, zdrowie i środowisko,

zna podstawowe zasady bezpieczeństwa w różnych sytuacjach,

umie udzielić sobie i innym pierwszej pomocy.

— Żywność i żywienie:

zna podstawowe składniki odżywcze i ich rolę w organizmie,
rozumie związek między sposobem żywienia a wzrastaniem, samopoczuciem, stanem uzębienia, występowaniem niektórych chorób,

umie przygotować I i II śniadanie (z wykorzystaniem 4 grup produktów), poczęstunek dla kolegów,

umie zmierzyć i ocenić swoją masę ciała,
rozumie podstawowe zasady higieny produkcji, przenoszenia i przechowywania żywności,
umie posługiwać się oznakowaniami na opakowaniach żywności.

— Aktywność ruchowa; praca i wypoczynek; czas wolny:
wie jaki jest wpływ aktywności fizycznej na samopoczucie, sylwetkę, dobrą kondycję, utrzymanie właściwej masy ciała i zapobieganie chorobom,

rozumie pojęcia odpoczynku czynnego i biernego; znaczenia spędzania wolnego czasu z przyjaciółmi,
zna higieniczne zasady odrabiania lekcji, pozycji ciała, snu,
umie w prosty sposób ocenić: swoją aktywność ruchową, sprawność fizyczną, zmierzyć tętno, wykonać ćwiczenia relaksacyjne.

— Przygotowania do życia w rodzinie i społeczności; psychospołeczne aspekty zdrowia:

rozumie zmiany zachodzące w okresie dojrzewania (fizyczne, psychologiczne, społeczne, duchowe),

próbuje dawać i przyjmować pozytywne wzmocnienia i rozumie ich znaczenie dla zdrowia psychicznego,
próbuje bronić swoich praw i interesów, oceniać swoje mocne i słabe strony, zachowywać się asertywnie,
wie jakie zachowania sprzyjają zdrowiu, a jakie mu szkoda,

wie co to są szczepienia ochronne i przeciw jakim chorobom był szczepiony,

rozumie zmiany związków ze swoją rodziną w różnych sytuacjach (poczucie niezależności, kryzysowe sytuacje w rodzinie),

rozumie rolę matki i ojca oraz związku między nimi przed i po urodzeniu dziecka; wie jakie czynniki wpływają na planowanie rodziny,

zna podstawowe zasady sprawnego działania, dokonywania wyborów, podejmowania decyzji,

potrafi pełnić rolę w organizacjach uczniowskich i współdziałać z innymi (respektować ich poglądy i pomysły),

rozumie skutki utrzymywania kontaktów z grupami nieformalnymi,

umie skorzystać z porady i pomocy pielęgniarki szkolnej i lekarza.

— Edukacja seksualna:

zna budowę i funkcję układu rozrodczego, typowy i nietypowy przebieg cyklu miesięczkowego u dziewczyny,

uznaje znaczenie własnych wyborów i swoją odpowiedzialność w związkach z innymi ludźmi, aby nie zagrażały zdrowiu i bezpieczeństwu,

rozumie potrzeby fizjologiczne (napięcie seksualne) i psychologiczne (potrzeba więzi, przyjaźni, miłości),

rozumie, że ludzie mają prawo nie być aktywni seksualnie; jakie czynniki biologiczne i społeczne mogą wpływać na zachowania seksualne człowieka, ich skutki,

wie co to znaczy niepożądana ciąża i jak można się jej ustrzec,

wie jak szerzy się zakażenie wirusem HIV i jak można temu zapobiegać.

— Życie bez nałogów:

zna podstawowe fakty o ośrodkach uzależniających, skutkach ich używania, przepisach prawnych,

rozumie co oznacza uzależnienie,

rozumie związek między przyjmowaniem środków uzależniających a zmianami w okresie dojrzewania, stresem, niską samooceną, presją innych,

rozumie własną odpowiedzialność za decyzję co do przyjmowania środków uzależniających,

potrafi zastosować odpowiednie sposoby radzenia sobie w sytuacji próby lub namawiania do ich używania,

wie jaki jest związek między używaniem narkotyków a zakażeniem HIV.

ETAP IV i V

Poniżej wymieniono wspólne zadania dla obu etapów. Gwiazdką zaznaczono te zadania, które szczególnie należałoby realizować w etapie piątym (klasy XI—XII).

Zadania główne specyficzne

— Stwarzanie warunków do:

wyrażania własnych poglądów i otwartości na poglądy i potrzeby innych oraz tolerancji wobec odmienności, przyjmowania odpowiedzialności za własne wybory i działania,

zdrowego stylu życia w szkole.

— Pomoc uczniowi w:

zrozumieniu procesu dojrzewania fizycznego, psychicznego i społecznego,

przygotowaniu się do pełnienia ról społecznych człowieka dorosłego,

wyborze dalszego kształcenia lub pracy zawodowej.

— Umożliwianie nabywania kompetencji w zakresie:

samodzielnej identyfikacji własnych problemów zdrowotnych i ich rozwiązywania,

budowania pozytywnego obrazu własnej osoby,

świadomego rodzicielstwa,

podejmowania działań dla ochrony i promowania zdrowia własnego i innych oraz tworzenia zdrowego środowiska,

udzielania pierwszej pomocy.

Zadania szczegółowe

— Uczeń powinien móc uzyskać następujące kompetencje (wiedzę, zrozumienie, umiejętności i postawy) w zakresie niżej wymienionych obszarów edukacji zdrowotnej:

— Higiena osobista i otoczenia:

zna środki utrzymania czystości, kosmetyki, rodzaje tkanin, odzieży, obuwia i potrafi dobrać je do swoich potrzeb, jest świadomy wpływu i ograniczeń reklamy różnych środków,

zna zasady prawidłowego oświetlenia; organizacji miejsca pracy i snu,

umie samodzielnie wykonać wszystkie zabiegi higieniczne swego ciała (dziewczęta — makijaż) oraz utrzymać czystość w domu,

zna zasady ochrony wody, gleby, powietrza przed zanieczyszczeniem i sam przyczynia się do ograniczenia zanieczyszczenia i zmniejszenia hałasu,

zna podstawowe zabiegi hartowania, wie jak postępować w przypadku wszawicy, zmian na skórze.

— Bezpieczeństwo i pierwsza pomoc:

zna i rozumie znaczenie przepisów bezpieczeństwa w domu, szkole, miejscu pracy, miejscach publicznych, zna wpływ leków, tytoniu, alkoholu i innych środków uzależniających na bezpieczeństwo własne i innych, rozumie swoją rolę i odpowiedzialność w zapewnieniu bezpieczeństwa sobie i innym; potrafi ocenić i podjąć ryzyko,*

umie bezpiecznie obsługiwać urządzenia techniczne oraz zabezpieczać substancje trujące w domu*

rozumie specyficzne potrzeby w zakresie bezpieczeństwa dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych,*

umie udzielić pierwszej pomocy (w tym masaż serca, oddychanie usta-usta),*

wie jak zachować się w przypadku katastrof (pożar, powódź, promieniowanie).*

— Żywność i żywienie:

umie ocenić i zaplanować dietę z udziałem wszystkich grup produktów spożywczych, w odpowiednich proporcjach, rozumie zależność między żywieniem a samopoczuciem, dyspozycję do pracy, występowaniem zaburzeń i chorób, zna różnice w sposobie żywienia: etniczne i kulturowe; zależne od wieku, stanu organizmu (np. ciąża) i stanu zdrowia,

zna wartość i potrzebę karmienia piersią,*

zna różne typy diet specjalnych (np. wegetarianizm, diety odchudzające) i umie poszukać porady w przypadku modyfikacji własnej diety,

zna konsumenckie zasady i przepisy w zakresie higieny żywności: zakupu, przechowywania, oznakowania; umie właściwie ocenić reklamę żywności,

umie samodzielnie przygotować wszystkie posiłki.*

— Aktywność fizyczna; praca i wypoczynek; czas wolny:

zna rodzaje wysiłków fizycznych i ich wpływ na zdrowie, samopoczucie i sprawność ludzi w różnym wieku i różnym stanie zdrowia,

rozumie, że aktywność ruchowa jest ważnym elementem zdrowego stylu życia; zapobieganie chorobom i sposobem radzenia sobie ze stresem,

umie ocenić własną aktywność ruchową, sprawność i wydolność fizyczną (proste testy),

umie zaplanować i zorganizować czas wolny; tańczyć, uprawiać jogging, grać w tenisa, jeździć na nartach, wykonywać 10—20 ćwiczeń gimnastycznych.

— Edukacja do życia w rodzinie i społeczności; psycho-społeczne aspekty zdrowia:

jest zdolny do dokonywania obiektywnej samooceny, swoich mocnych stron oraz do kontrolowania własnych zachowań i emocji,

zna czynniki wpływające na podejmowanie decyzji oraz bezpośrednie i odległe skutki własnych wyborów i decyzji, umie bronić swego zdania, słuchać, przekazywać informacje zwrotne, negocjować, zachowywać się asertywnie,

rozumie przyczyny i skutki stresów, jest zdolny do radzenia sobie ze stresem, poszukiwania pomocy i udzielania jej innym,

rozumie potrzebę szacunku dla siebie i innych osób; jest zdolny do wyrażania empatii,

rozumie rolę rodziny w życiu człowieka; wie, że role poszczególnych członków rodziny mogą się zmieniać;

rozumie wymagania społeczne związane z rolą współmałżonka i rodzica,

jest świadomy problemów, jakie mogą wystąpić w życiu rodziny (np. choroba, bezrobocie, rozwód, przemoc) i ich skutków,*

zna podstawowe zasady pielęgnacji niemowlęcia,*

wie jak korzystać ze świadczeń służby zdrowia i być aktywnym pacjentem,

wie jakie instytucje i organizacje mogą udzielić pomocy w sytuacjach kryzysowych osobistych i rodzinnych.

— Edukacja seksualna:

rozumie co oznacza dojrzałość fizyczna, psychiczna, społeczna i seksualna,

rozumie różnice między ludźmi w zakresie potrzeb seksualnych oraz zmiany w seksualności w okresie życia człowieka (np. menopauza, andropauza),

jest świadomy problemów związanych z partnerstwem, małżeństwem, rozwodem, separacją,*

jest zdolny do dyskusji na kontrowersyjne tematy jak antykoncepcja, HIV/AIDS, urodzenie dziecka, aborcja; posiada odpowiednią wiedzę, przekonania i postawy moralne,*

zna skutki przedwczesnej inicjacji seksualnej poszczególnych kontaktów płciowych, niepożądaną ciążę, wpływu alkoholu i narkotyków na seksualność człowieka,

jest zdolny do dyskusji na temat odmienności seksualnych i ich wpływu na zachowania i życie ludzi,*

wie gdzie szukać pomocy w przypadku problemów seksualnych, podejrzenia choroby wenerycznej, zakażenia HIV,

rozumie co oznacza świadome macierzyństwo i ojcostwo,*

jest świadomy pozytywów i negatywów różnych metod planowania rodziny; wie gdzie może uzyskać poradę,

wie jak przygotować się do urodzenia dziecka i gdzie szukać informacji i porady.*

— Życie bez nałogów:

rozumie historyczne, kulturowe, społeczne i ekonomiczne czynniki związane z produkcją, dystrybucją i sprzedażą narkotyków,

zna wpływ środków uzależniających na organizm i psychikę człowieka, jego relacje z innymi ludźmi (w rodzinie, pracy, szkole),

rozumie własną odpowiedzialność za decyzję używania narkotyków,

zna alternatywne do używania środków uzależniających sposoby radzenia sobie ze stresem i spędzania czasu wolnego,

jest świadomy wpływu reklam papierosów i alkoholu na młodych ludzi,

potrafi porozumiewać się skutecznie z osobami, które namawiają do zakupu lub użycia środków uzależniających,

zna przepisy prawne regulujące dystrybucję i sprzedaż tytoniu, alkoholu i środków psychotropowych.

EDUKACJA OGÓLNOTECHNICZNA

Celem nauczania techniki w szkole jest:

Zrozumienie przez uczniów:

kulturotwórczej roli techniki, wszechstronnego, pozytywnego i negatywnego wpływu na życie każdego czło-

wieka, całych środowisk, regionów, państw, bloków państw i świata;

reguł posługiwania się techniką i rozwijania jej oraz warunków mądrego i zaradnego korzystania z niej.

Nabywanie przez uczniów kompetencji:

uczenia się zmian technicznych, czyli dopasowywania własnych zachowań do zmieniających się uwarunkowań technicznych, związanych z wykonywaniem życiowych zadań;

skutecznego komuniowania o obiektach technicznych i o technologiach, z dopełniającym wykorzystywaniem słów, rysunków, symboli matematycznych i innych języków;

do przeprowadzania adekwatnej samooceny własnych zdolności, nawyków i zainteresowań, w tym technicznych, dla ukierunkowywania własnego dalszego uczenia się, służącego osobistemu sukcesowi;

do podejmowania i wykonywania na wysokim poziomie wydajnej pracy, bezpiecznie użytkując współczesne narzędzia pracy, w tym komputery;

do uczestniczenia w zespołowych pracach wytwórczych, usługowych i samoobsługowych oraz do organizowania ich, także w domu;

do rozwiązywania życiowych problemów praktyczno-technicznych, w tym projektowania technicznego, konstruowania i opracowywania technologii dla różnych warunków wytwórczych, korzystając z multimediów, poszukując i przetwarzając informacje;

bezpiecznego i harmonijnego funkcjonowania w domu, przy przemieszczaniu się poza domem (w drodze) i w innych miejscach pobytu;

do ekonomicznego i ekologicznego wartościowania zmian wprowadzanych przez siebie oraz procesów uruchamianych w szerszej skali.

Formowanie własnych postaw:

dążenia do samodzielności i radości ze świadczenia pracy,

ciągłego uczenia się, polegającego na nieustannym pozytywnym odnajdywaniu się w zmieniających się uwarunkowaniach zewnętrznych, z zachowaniem norm etycznych;

wrażliwości estetycznej, społecznej i ekologicznej;

ekonomicznego wartościowania procesów pracy, edukacji i zabawy;

krytycznego oceniania i selekcjonowania wiadomości dla celów praktycznych;

podejmowania wysiłku zrozumienia różnych postaw i aprpbowania ich z gotowością do udzielania pomocy oraz do nawiązywania współpracy.

ETAP II

Zadaniem II etapu pracy szkoły w zakresie nauczania techniki jest umożliwienie uczniom:

— opanowania prostych metod badania i przekształcania własnego otoczenia technicznego;

rozwijania zdolności, ekspresji, wyobraźni i fantazji, wrażliwości estetycznej i społecznej w projektowaniu i w konstruowaniu technicznym;

— sprawdzania się w odpowiedzialnym wykonywaniu zadań indywidualnych i zespołowych, i charakteryzowania własnych cech osobowych;

— wdrażania się do przestrzegania dyscypliny technologicznej i do bezpiecznego oraz wydajnego posługiwania się narzędziami pracy i urządzeniami technicznymi, w tym komputerami;

— ustnego komunikowania o obiektach technicznych i technologiach oraz pisemnego dokumentowania i analizowania dokumentacji technicznej;

— wartościowania technicznego, ekonomicznego i ekologicznego.

Treści:

Budynki i ich wnętrza, instalacje, materiały, koszty budowy i eksploatacji.

Materiały, ich cechy, zastosowania i warunki eksploatacji. Towary spożywcze i przetwarzanie ich oraz odżywianie się.

Elementy ubiorów i ubieranie się oraz użytkowanie ubrań. Procesy wytwórcze, a w szczególności: obróbka skrawaniem różnych materiałów różnymi narzędziami powszechnego użytku, dzielenie materiałów, łączenie elementów technicznych, montaż mechaniczny i elektryczny, ulepszanie i utrwalanie powierzchni materiałów.

Komputer w gospodarstwie domowym.

Dokumentacja techniczna i technologiczna.

Domowe urządzenia techniczne (mechaniczne, elektryczne i elektromechaniczne).

Ruch na drogach publicznych, środki transportu, rower i jego eksploataowanie.

Zagospodarowanie odpadów i likwidacja obiektów technicznych, ekologia.

Miejsce i stanowisko pracy, uczenia się, zabawy i wypoczynku.

Ekonomia, koszty i efekty, kalkulacje, podatki.

Kompetencje:

Na tym etapie uczniowie powinni uzyskać kompetencje w zakresie:

dokonywania zakupów narzędzi i materiałów oraz towarów do użytku domowego;

oceniania jakości technicznej wyposażenia domu;

zdrowego i estetycznego odżywiania się;

schludnego, estetycznego, praktycznego, zdrowego i ekonomicznie uzasadnionego ubierania się oraz użytkowania ubrań;

posługiwania się komputerem i innymi urządzeniami gospodarstwa domowego;

bezpiecznego poruszania się po drogach publicznymi środkami transportu, pieszo i rowerem;

poprawnej eksploatacji urządzeń mechanicznych a zwłaszcza roweru;

dokonywania podstawowych pomiarów mechanicznych i elektrycznych oraz ekonomicznego i ekologicznego wartościowania;

technicznego eksperymentowania;

poprawnego dobierania i posługiwania się technicznymi narzędziami pracy;

wykonywania wytwórczej pracy indywidualnej i pracy w zespole;

pozostawiania miejsca pobytu i pracy w stanie funkcjonalności i poprawności estetycznej;

oceniania swoich zdolności, nawyków, umiejętności i zainteresowań, zwłaszcza technicznych;

posługiwania się instrukcjami obsługi urządzeń technicznych oraz sprawnego komunikowania o poznawanych obiektach technicznych i podejmowanych technologiach.

ETAP III

Zadaniem III etapu pracy szkoły w zakresie nauczania techniki jest umożliwienie uczniom:

— dokonania poprawnego wyboru dalszej edukacji, uwzględniający własne cechy osobowe, potrzeby i możliwości środowiskowe;

- zorientowania i gospodarczego usamodzielnienia się oraz uspołecznienia;
- opanowania swobodnego i bezpiecznego oraz wydajnego posługiwania się techniką stosowaną w życiu codziennym;
- korzystania z multimediiów w pozyskiwaniu informacji, także technicznych i gospodarczych, przetwarzaniu ich i wykorzystywaniu do projektowania zmian;
- planowania prac indywidualnych i zespołowych;
- bezpiecznego posługiwania się prostymi i złożonymi narzędziami i przyrządami;
- ćwiczenia się w dokumentowaniu technicznym i posługiwaniu się mediami graficznymi;
- ćwiczenia się w komunikowaniu o zdarzeniach i procesach technicznych oraz gospodarczych.

Treści:

Konstrukcje obiektów technicznych, profile i wymiary elementów, ich cechy i koszty eksploatacyjne.
 Izolacje termiczne i wodne, ich cechy i wykorzystywanie.
 Ogrzewanie, koszty instalacji i eksploatacji.
 Materiały, ich cechy, zastosowania i warunki eksploatacji.
 Towary spożywcze, ich wartości odżywcze, przechowywanie i przetwarzanie.
 Ubiory i ubieranie się, wymagania estetyczne i technologiczne oraz koszty.
 Popularne narzędzia do obróbki materiałów skrawaniem, ich działanie, konstrukcja i eksploatacja.
 Narzędzia do dzielenia materiałów, ich działanie, konstrukcja i eksploatacja. Łączenie elementów technicznych, metody, technologie, stosowanie.
 Obróbka plastyczna, powszechnie stosowana.
 Odlewanie w warunkach przemysłowych i domowych.
 Metody montażu mechanicznego i elektrycznego, warunki skuteczności.
 Ulepszanie i utrwalanie powierzchni materiałów.
 Technologie prac domowych.
 Komputer w gospodarstwie domowym i w przedsiębiorstwie.
 Instrukcje użytkowania urządzeń technicznych, w tym sprzętu komputerowego.
 Dokumentacja techniczna i technologiczna.
 Urządzenia mechaniczne, elektryczne i elektromechaniczne powszechnego użytku.
 Urządzenia elektroniczne, ich dobór i wykorzystywanie.
 Zestawy komputerowe, dobór ich elementów, instalowanie i użytkowanie.
 Przyrządy pomiarowe, mierzenie wielkości mechanicznych i elektrycznych.
 Mechanizmy, a w szczególności motorower, jeżdżenie po drogach publicznych, eksploataowanie pojazdów mechanicznych.
 Ciągnik i sprzęt gospodarstwa rolnego (w szkołach wiejskich), eksploataowanie.
 Aparat fotograficzny, fotografowanie.
 Kamera video, filmowanie.

Kompetencje:

Na tym etapie uczniowie powinni uzyskać kompetencje w zakresie:

charakteryzowania wykonawstwa, jakości i kosztów różnych prac wytwórczych i usługowych;
 oceniania własnych predyspozycji i kompetencji do wykonywania różnych prac indywidualnych i zespołowych;
 wydajnego uczestnictwa w prowadzeniu gospodarstwa domowego i przedsiębiorstwa rodzinnego;

inicjowania, uczestniczenia i organizowania prac zespołowych;
 wyposażania domu i gospodarstwa domowego, z uwzględnianiem wymagań funkcjonalnych, ergonomicznych, estetycznych, eksploatacyjnych, ekonomicznych, zdrowotnych i ekologicznych;
 oceniania rynku pracy i własnych możliwości zawodowych;
 diagnozowania pracy urządzeń gospodarstwa domowego i przedsiębiorstwa rodzinnego;
 bezpiecznego i wydajnego posługiwania się podstawowymi narzędziami, przyrządami i urządzeniami używanymi w gospodarstwie (przedsiębiorstwie) domowym i rodzinnym;
 projektowania ulepszeń w gospodarstwie (przedsiębiorstwie) domowym i rodzinnym;
 korzystania z komputerowych baz informacyjnych i z innych zastosowań komputerów, edytorów tekstu, arkuszy kalkulacyjnych, grafiki, możliwości publikacyjnych, sterownika;
 sporządzania dokumentacji technicznych i technologicznych, wraz z kosztorysami;
 uczestniczenia w dyskusjach gospodarczych, bezpośrednich i pisemnych;
 planowania własnej dalszej edukacji.

ETAP IV

Zadaniem IV etapu pracy szkoły w zakresie nauczania techniki jest stworzenie uczniom warunków do:
 budowania identyfikacji zawodowej i społecznej, oraz poczucia odpowiedzialności za siebie i otoczenie;
 poszerzenia i pogłębienia własnych zainteresowań oraz podwyższenia poziomu własnych zachowań, zwłaszcza w pracy zespołowej;
 rozwoju intelektualnej samodzielności w korzystaniu z nauk technicznych i w twórczym kreowaniu swojego środowiska życia;
 dalszego rozwijania umiejętności i kompetencji technicznych, zwłaszcza projektowych.

Treści

Technologia i materiałoznawstwo.
 Mechanika techniczna.
 Maszynoznawstwo.
 Elektrotechnika z elektroniką.
 Energetyka.
 Łączność i komunikacja.
 Automatyka, robotyka i technika komputerowa.
 Budownictwo i architektura.
 Transport.
 Projektowanie i konstruowanie techniczne.
 Eksploatacja środków trwałych.
 Ekonomia i organizacja pracy
 Ekologia.
 Filozofia techniki.

Kompetencje:

Na tym etapie uczniowie powinni uzyskać kompetencje w zakresie:

oceniania warunków bezpiecznego posługiwania się samochodem i ekonomicznego eksploataowania go;
 bezpiecznego i ekonomicznego eksploataowania pojazdów i urządzeń gospodarstwa (przedsiębiorstwa) rodzinnego;
 sprawnego komunikowania się w zakresie zagadnień technicznych i gospodarczych;
 sporządzania opisów technologicznych wybranych procesów produkcyjnych i usługowych;

wyjaśniania działania wybranych urządzeń technicznych, prostymi środkami komunikacji;
 wyjaśniania związków i zależności między gospodarką i polityką;
 charakteryzowania wybranych stanowisk pracy i zawodów;
 charakteryzowania procesów pracy w lokalnych zakładach produkcyjnych i usługowych;
 pozytywnego uczestnictwa w pracy zespołowej;
 inicjowania i organizowania pracy zespołowej, uruchamiania procesów decyzyjnych, podejmowania ról i przyjmowania odpowiedzialności, tworzenia norm współdziałania i respektowania ich, szanowania odrębnego zdania, pozyskiwania sojuszników;
 wielowariantowego projektowania i konstruowania technicznego, z uwzględnianiem aspektów ekonomicznych oraz realizowania projektów;
 opracowywania alternatywnych projektów własnej dalszej edukacji szkolnej i samoedukacji oraz edukacji w toku wykonywania pracy;
 korzystania z multimedii;
 skutecznego działania.

ETAP V

Zadaniem V etapu pracy szkoły ogólnokształcącej jest zorganizowanie uczniom możliwości uczestnictwa w procesach pracy, w celach badawczych, szkoleniowych lub stażowych.

W celach badawczych w procesach pracy profesjonalnej mogą uczestniczyć uczniowie zamierzający studiować. Celem pobytu w zakładach pracy tej grupy uczniów jest przygotowanie się do świadomego studiowania. Uczniowie w zakładzie pracy badają:

te składowe procesów pracy, które mają być przedmiotem studiów;

te problemy nurtujące zakład pracy, które mogą stanowić motyw przewodni procesu studiów, a w przyszłości mogą być przez konkretnego ucznia (konkretnych uczniów) roz-

wiązywane w toku studiowania lub (i) po zatrudnieniu się w zakładzie pracy.

Uczniowie zamierzający studiować mogą też odbyć staż w wybranym zakładzie pracy (w wybranych zakładach pracy), aby zdobyć doświadczenie pracy, pomagające w programowaniu toku własnych studiów.

W celach szkoleniowych, w procesach pracy uczestniczą uczniowie nie zamierzający w najbliższym czasie studiować, a przygotowujący się do podjęcia pracy zarobkowej. Szkolenia mogą być organizowane w szkole lub poza szkołą. Będą to kursy zawodowe, związane z nabywaniem konkretnych umiejętności pracy, kończące się wydaniem uprawnień adekwatnych do opanowanych kompetencji.

Dodatkowym zadaniem V etapu pracy szkoły ogólnokształcącej jest:

ocenianie uczniowskich sprawozdań, świadczących o nabywaniu kompetencji prozawodowych;

umożliwienie uczenia się zagadnień prawno-gospodarczych i finansowych;

udostępnienie zestawów komputerowych do wykonywania czynności prozawodowych i udzielania pomocy w uczeniu się korzystania z tych zestawów.

Treści:

Prawo gospodarcze.

Finanse.

Technika informatyczna.

Treści zindywidualizowane, dopasowane do wyborów dokonanych przez uczniów.

Kompetencje:

Profesjonalne wykonywanie pracy lub przygotowanie do programowania własnych studiów.

Korzystanie z multimedii.

Prawne rozeznanie w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Elementarne księgowanie (na poziomie prowadzenia *Księgi przychodów i rozchodów*).

Podstawy programowe kształcenia ogólnego opracował Zespół pracujący pod kierownictwem Sławomira Ziemiczkiego — wicedyrektora Biura Strategii Edukacyjnych przy udziale Wandy Szymanderskiej — naczelnika w Departamencie Kształcenia Ogólnego i Nadzoru Pedagogicznego.

Prace organizowały: Krystyna Kiernożek i Katarzyna Lisowska z Biura Strategii Edukacyjnych.

Skład Zespołu: Ryszard Banajski, Maria Beczkiewicz, Janusz Bielski, Witold Bober, Bogusława Breitkopf, Alina Budniak, Andrzej Burewicz, Zofia Burowska, Danuta Cichy, Ewa Chobocka, Jerzy Chodnicki, Halina Cybulska, Teresa Czechowska-Świtaj, Grażyna Czetwertyńska, Jerzy Dąlek, Stanisław Dylak, Maria Dziurzyńska-Ścibior, Melanie Eliss, Waldemar Furmanek, Julita Górka, Hanna Gulińska, Grażyna Hardt-Olejniczak, Adam Hibszer, Stanisław Jakubowicz, Ryszard Janiuk, Wojciech Jankowski, Ryszard Jezierski, Krzysztof Kafel, Krystyna Kardas, Jacek Kowalski, Ewa Kozak-Czyżewska, Elżbieta Koźniewska, Jacek Królikowski, Helena Krupicka, Tadeusz Kuran, Jerzy Kurcz, Michalina Lubelska, Alicja Majkowska, Zofia Maleszyk, Maria Mazur, Zygmunt Mazur, Daniela Meissner, Jolanta Meissner, Włodzimierz Mędrzecki, Grażyna

Migdalska, Krystyna Mnich, Małgorzata Mnich, Pelagia Morejko, Ewa Nowak, Zdzisław Nowakowski, Bogdan Nowecki, Stefan Olbert, Edward Olszewski, Ewa Osiecka, Alicja Pacewicz, Wiesława Papierska, Włodzimierz Paszyński, Agnieszka Pfeiffer, Stanisław Plebański, Jerzy Pośpiech, Witold Potęga, Eugenia Rostańska, Anna Rybak, Mirosław Salicki, Jan Skotnicki, Jadwiga Sobczak, Elżbieta Sobiborowicz, Marta Sobocińska, Maria Sokołowska, Waldemar Stachowiak, Jolanta Stępień, Jacek Strzemieczny, Maciej Sysło, Bożena Śniadek, Krzysztof Święciński, Barbara Szmyt, Krystyna Szostak, Wanda Szymanderska, Maria Szymańska, Jan Tatarowicz, Barbara Tomkiewicz, Mariola Tracz, Anna Trawka, Gustaw Treliński, Andrzej Walat, Wojciech Walat, Danuta Waloszek, Monika Wasilewska-Pordes, Joanna Więclaw, Andrzej Wilk, Barbara Woynarowska, Maryla Wójcik, Jadwiga Wysocka, Marta Zahorska-Bugaj, Barbara Zarzecka, Wacław Zawadowski, Sławomir Ziemiński.

Powyższy materiał był konsultowany przez wiele osób ze stowarzyszeń nauczycielskich i towarzystw naukowych.

Errata: W I części „Nauczania początkowego” w pierwszym zdaniu w nawiasie powinno być (**grupy rówieśnicze, media**) a jest „gminy rówieśnicze”